

Omnes collationes, foederaque cum eo inita pronunciat rescissa, poenaeque graviores praevariatores devincit.

§ 18. Nos enim colligationes, confederationes, societates, conventiones, caeteraque huiusmodi praemissa quoad hoc de potestate plenitudine dissolvimus; iuramenta super illis praestita, poenasque propterea praemissas penitus relaxantes et universos et singulos, qui eas contraxerant se ad earum observantiam quantumcumque solemniter astringendo, ab ipsorum in praemissis observatione penitus absolventes; specialiter autem archiepiscopis, episcopis et caeteris personis ecclesiasticis, comitibus, vicecomitibus, baronibus, incolis et habitatoribus supradictis eorundem regni Aragonum ac terrarum prohibemus expresse, ne dictum Petrum olim regem Aragonum pro rege vel domino recipiant vel habeant, neve sibi obediant vel intendant, aut ipsi vel alii pro eo de redditibus vel obventionibus, sive iuribus regalibus seu ratione domini debitis respondeant, vel aliquam satisfactionem impendere sub velamine quocumque praesumant: alioquin memoratum Petrum quondam regem et omnes singulares personas cuiuscumque sint praeminentiae, conditionis, aut status ecclesiastici vel mundani, etiamsi regalis dignitatis honore praefulgeant, excommunicationis, civitates vero, castra, villas et loca caetera, nec non universitates ipsorum, quae dictas inhibitiones vel earum aliquam praeterire propria temeritate praesumpserint, interdicti sententiis, quas ex nunc ferimus, decernimus subiacere.

Obstantibus derogat.

§ 19. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis quibuscumque imperatoribus, regibus, principibus, archiepiscopis, seu quibuslibet praelatis aliis, Cisterciensibus, Praedicatoribus, Minoribus, Hospitalariis, Templariis seu religiosis aliis aut saecularibus personis etiam in dignitate qualibet constitutis,

civitatibus, castris, locis, communitatibus, collegiis vel quibusvis universitatibus sub quacumque verborum forma vel expressione ab eadem Sede concessis, et quibuslibet aliis indulgentiis eiusdem Sedis, per quas praesentis processus effectus impediri valeat vel differri. Quae quidem omnia privilegia et indulgentias quoad hoc omnino viribus vacuumus. Et nihilominus contra huiusmodi praesumptores et specialiter contra dictos praelatos, religiosos, comites, vicecomites, barones, incolas, habitatores, civitates, castra, villas, ac alia loca et universitates ipsorum ad privandum eos et ea quibuslibet privilegiis, indulgentiis, immunitatibus, sive gratiis ipsis ab eadem Sede concessis, nec non terris, feudis et iuribus, quae a praefata Romana, vel aliis quibuscumque tenent Ecclesiis, seu personis ecclesiasticis, ac alias gravius spiritualiter et temporaliter, quando et sicut facti suaserit qualitas, et expedire viderimus, praevia divina gratia, procedemus.

§ 20. Ut autem huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eundem in maiori Ecclesiae Urbevetan. appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt; ita quod idem Petrus vel alii quos processus ipse contingit, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignorarint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Actum apud Urbem Veterem in platea dictae Maioris Ecclesiae duodecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 21 martii 1283, pontif. anno II.

Publicatio huius processus

HONORIUS IV

PAPA CXC

Anno Domini MCCLXXXV.

Honorius IV antea Iacobus Sabellus, natione Romanus, diaconus cardinalis S. Mariae in Cosmedin, electus est Perusii in Summum Pontificem die 2 aprilis anno 1285, et Romae consecratus, atque inthronizatus est apud S. Petrum die 15 eiusdem. Sedit in pontificatu annos II, imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente Rodolpho rege Romanorum. Obiit siquidem die 3 aprilis anno 1287 et sepultus est in ecclesia S. Petri iuxta Nicolaum Papam III. Vacavit Sedes menses X, dies XIX.

I.

Encyclicis literis Christifideles promotionis suae certiores faciens, ad divinam ipsi opem suis precibus conciliandam provocat (1).

SUMMARIUM

De divina providentia in dandis Ecclesiae pastoribus. — Non propriis viribus, sed in Dei potentia confidendum. — De Martini morte: — Cardinalium suffragiis in Honorium tunc S. Mariae diac. card. collatis: — Honorii in respuendo pontificatu modestia. — Quibus causis honorem admerit. — Spem in Deo collocat. — Praesules ad partiendum cum ipso onus hortatur.

Honorius episcopus servus servorum Dei.

De divina providentia in dandis Ecclesiae pastoribus.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius; mira et innumera suae virtutis opera, quae Ipse potens ex omnibus potenter et ineffabiliter operatur, ita sufficienter enuncians et explicite disserens, ut audiantur ab aliis, et audientes laudibus Ipsum condi-

(1) Ex Reynaldo ad annum 1285, § 17.

gnis attollant, laudandum procul dubio sine fine secundum multitudinis infinitae? Profecto admiratio mixta quaestioni praemissae non tam raritatem ad quaesita sufficientis insinuat, quam generalem omnium in hoc insufficientiam veridica insinuatione designat; nec enim quisquam explicare loquendo vel comprehendere sufficit meditando, cum sint incomprehensibilia Dei iudicia et investigabiles viae eius, et idcirco, nec ad comprehendendum vel etiam investigandum humana ratio proficit, sed investigando miratur, stupet et deficit, cur Ipse terribilis in consiliis super filios hominum, et praecipue circa regimen sacrosanctae matris Ecclesiae innotescens, interdum rectores ipsius virtutibus fortes et viribus pro suae dispositionis libertate subducit, interdum in successoris substitutione illis, quos aptiores ad id communis hominum censura perhibebat, omissis, Ecclesiae ipsius gubernationem et curam longe disparibus in utriusque alto suo consilio licet nobis occulto et nimirum admirando, saltem praemitendo committit; in hoc etiam sua omnipotentia, et nihilominus eandem Ecclesiam per Ipsum principaliter gubernari evidenter ostendens: evidens etenim est opus potentiae virtutisque potentis immensi operis sarcinam culmini apostolatus annexam adeo levigare debilibus, ut levigantis ope salubriter supportetur, et proinde manifestius pateat ipsam Ecclesiam regi et dirigi potius opitulantis arbitrio, quam illius, cui regimen eius erat sua dispositione seu permissione commissum.

Sic, sic ille Pater omnipotens providentia cuncta gubernans, constitutos inter maris mundi huius amari procellas, sine rate salvificat populum, qui alias ubi non est rector, facile corrumpit, a ruina sine rectoris idoneitate praeservans. Non enim vocat multos sapientes secundum carnem, non multos nobiles, multosve potentes, sed infirma mundi eligit, ut superbiam innitentis sibi fortitudinis humanae re-

tundens, fortia quaeque confundat; nec aliquis creaturae sapientiae, nobilitati, vel potentiae ipsius Ecclesiae directionem erronee praesumat adscribere, sed totaliter attribuat Creatori.

Non propriis viribus, sed in Dei potentia consistendum.

Ex hoc etiam eos, quos conscientia insufficientiae suae premit, spe roborans, fiduciaque confortans, ut si quem huiusmodi ad iugum Domini, et ipsius onera in eiusdem Ecclesiae regimine subeunda vocari contingat, instante necessitate, non sic defectus proprii considerationi succumbat, quod cedens laboribus, colla subducens oneribus, seque mercenarium exhibens, custodiam dominici ovilis effugiat et eandem piam matrem Ecclesiam, in tempestatibus variis fluctuantem, impie derelinquat, sed de se ipso diffidens, confidat in Domino, et de Illo sperans, Ecclesiaeque compatiens, subire, prout res exigit, ipsius onera non pave-scat. Huiusmodi spe fiduciaque reficimur in eo, quod in eadem Ecclesia iis accidisse diebus ad humiliationem nostram et Conditoris omnium gloriam in vestram notitiam, licet iam volantis famae praeconio forte deductum, censuimus serius et certius deducendum.

De Martino martyre.

Nuper siquidem quarto kalendas aprilis felicitis record. Martino Papa praedecessore nostro, prudentiae, ac scientiae, multarumque aliarum virtutum dono polente, per naturalis mortis occasum de nequam saeculi huius angustiis liberato, et ipsius corpore cum debita exequiarum solemnitate sepulto, prima die dicti mensis cum fratribus nostris, de quorum numero tunc eramus, libere, nulla inclusionis coactione praerambula, quam aliquando in Ecclesiae ipsius vacationibus damnabilis praesumpsit abusus, convenimus ad tractandum de substituendi electione pastoris. Et postquam missarum solemnities ex more in honore Sancti Spiritus celebrata, tractatu aliquo habito, tandem in crastinum scrutinii via electa concorditer, factoque, ac publicato scrutinio, quod nec sequens habuit, sicut nec

Cardinalem suffraganeum in honorem sanctae Mariae diaconum et presbiterum.

oportuit, nec praecedens votorum fratrum eorundem directorum in nos, eo tempore Sanctae Mariae in Cosmedin diaconum cardinalem, tanta est inventa concordia, et de unanimi eorum omnium voluntate adeo concors de nobis in Summum Pontificem electio subsequuta, quod nos de tam grandi, tamque inexpectata, immo et nobis omnino inopinata novitate plus quam verbis exprimere possimus, attoniti facti sumus, velut in mentis excessu. Filiis namque matris nostrae, ipsius videlicet Ecclesiae Romanae communis matris et dominae, cardinalibus contra nos pugnantibus, ut nobis iugo apostolicae servitutis imposito, custodem nos non in alienis vineis ponerent, qui ex nostrorum meditatione defectuum, nos nec propriae custodiendae sufficere humiliter confitemur, et post defectus eosdem, quos ipsis ad maioris voluntatis indicium quasi palpandos exponebamus obiectos, ad obtinendum super hoc consensum nostrum non solum importune instantibus, sed infeste.

O quantae animum nostrum perplexitatis vexabat anxietas! O quam acutis, quam amaris cor nostrum pungebatur aculeis diversis suggestionibus sub conscientiae ac rationis examine confligentibus altrinsecus in eodem! Hinc enim nostra debilitas suggererat a molis importabilis universali mundi regimine nostros imbecilles humeros subducendos, nec Apostolorum Principis cathedram tremendae altitudinis, vitandae insufficientibus sollicitudinis speculam conscendendam. E regione vero eiusdem status Ecclesiae, orbisque totius impacatus graviter, immo in gentes fide catholica insignitas, non tamen infidelibus, sed et orthodoxis insurgentibus gentibus, et regnis in regna periculose divulsis, Terrae Sanctae nimis damnose retardata subventio, et aliorum negotiorum fidei eiusdem impedita promotio, aliaque ipsius orbis satis nota discrimina contrarium suadebant. Habebat quoque huiusmodi sua-

Honori in respuendo pontificatu modestia.

Quibus causis honorem administravit.

sionis adiectio, quod cum matri sit honor ex praecepto Domini exhibendus, qui in scripturis non in salutationum solummodo, sed in aliorum suffragiorum exhibitione sentitur, non erat eidem reverendae matri Ecclesiae, quin potius orbi toti, maxime hoc tempore, tam necessarij subsidij solatium subtrahendum: praesertim cum de praeteritis vacationibus coniectura consurgens filialem in nobis, et dictis fratribus ad prosperitatem ipsius matris affectum sollicitatione timoris solliciti plena concuteret, ne si tam prompta eorundem fratrum concordia (quae non absque Illius gratia qui unanimes habitare facit in Domo, provenisse devote supponitur) negligenter, seu praeteriret inefficax, inimico homine superseminante zizania, instantis tunc provisionis negotium in discordiam laberetur prolixioris vacationis ipsius Ecclesiae, aliaque grandia pericula comminantem.

His autem et aliis, quae subterfieri ad praesens brevitatis suasit obtutus, non leviter alternantibus anxie deliberationis nostrae iudicium, occurrit deliberantis obtutibus ille Israelitici populi protector egregius, et strenuus bellorum Domini praeliator, qui aliis terrore concussis prae multitudine nimia insurgentium ex adverso constanter ait, inquit intrepide: Melius est mori nos in praelio, quam videre mala gentis nostrae, et sanctorum, sicut fuerit voluntas in coelo, sic fiat; exemplari doctrina vocatum ad regendam Ecclesiam, dirigendam et protegendam tamquam Salvatoris vicarium in summi pontificatus apice, populi christiani salutem instruens et informans, ut instar ipsius pericula regendi gregis abhorreat, in occurrendo illis sua non metuat et non solum quieti suae non consulens, immo et vitae non parcens, nequaquam sic de virium suarum ad ea, quae imminent, imparitate desperet; quin sub spe coelestis auxilij se illis confidenter exponat, et divinae voluntati committat. Praemissis sane spe

ac fiducia roborati, et instructione ac informatione deducti, praetacta Ecclesiae, fidei, terraeque discrimina, variaque orbis dissidia in nostrae mentis arcano non absque gravi amaritudine recaesentes, elegimus potius nos ipsos ministerio, quod supra nostras est vires, exponere, quam Ecclesiam, fidem, caeteraque praedicta relinquere discriminibus tantis exposita, conscientia reluctante; sicque humiliato spiritu oculos in excelsa levantes ad coeli terraeque Factorem, a quo auxilium procedere constitetur veraciter eximius prophetarum, sub Ipsius spe onus iniunctum electioni praemissae consentiendo, cum multo timore ac tremore subivimus, de insufficientia nostra nimis, nihil vero de sua omnipotentia haesitantes, sed apud Ipsum devotis supplicationibus insistentes, et sicut memorato bellorum Dei belligero in manu Ipsius eiusdem Israelitici populi salute directa, optatum de hostibus tunc imminentibus dedit eventum; sic et in manibus nostris, gregis sui curae nostrae commissi salutem dirigat, et de dictarum Ecclesiae, fidei, terraeque persecutoribus votivum exitum sua pietate concedat, ut vertantur impii, et conversi ad Dominum impii amplius non existant, de persecutoribus persecutores effecti, excelsi eos dextera immutante.

Quod ut efficaciter vestris adiuti suffragiis obtinere possimus, charitatem vestram assistricem instanter expetimus et cum instantia humili eadem suffragia imploramus, vos universos, singulos intimo rogantes affectu et affectuosa exhortatione monentes, quatenus considerato prudenter, quod cum sitis in partem tantae sollicitudinis vocati, decet vos in prosecutione illius cooperatores esse sollicitos humilitati nostrae in suscepti executione ministerii, devotas et sedulas fundendo pro nobis preces ad Dominum; et in plebibus diligentiae vestrae commissis, extirpando vitia, inserendoque virtutes, sic studiose cooperari velitis, quod vo-

Spem in Deo collocat.

Praesules ad partendum cum ipso onus habent.

bis pervigilis in illis pastoris partes implentibus adeo nobis, quoad eas onere partito, sit levius, quod in aliis officii nostri debitum liberius exequentes, retributionis aeternae praemium sequamur instantius, et una cum grege nobis credito efficacius de retributionis honorum omnium misericordia consequamur: vos quoque praeter participium retributionis eiusdem in vestris opportunitatibus, in quibus gratiose quantum cum Deo poterimus, adesse vobis intendimus, proinde favorem apostolicum propitium sentialis.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, octavo kalendas iunii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 25 maii anno Domini 1285, pontif. anno 1.

II.

Provisiones et ordinationes tam quoad spiritualia, quam temporalia pro bono regimine regni Siciliae (1).

SUMMARIUM

1. Ut Siculi a Frid. imperatore graviore iugo sint oppressi: — Nec levati a Carolo. — Inde conflata ab exasperatis populis coniuratio. — 2. Mederi his malis iure agreditur Honorius. — 3. Carolus I et II Romanum Pontificem ad id precibus urserant. — Editae ab iisdem ad servandos populos sanctiones aliquae. — 4. Decernit Pontifex quibus casibus subsidiarium aes colligendum sit: — 5, 6, 7. Statuitque pecuniae quantitatem. — 8. Novum monetæ genus semel tantum conlandum a singulis regibus. — 9. Quae mulctae infligendae in homicidiis clandestinis. — 10. Quibus in casibus abstinendum a mulctis. — 11. Naves sumptu regio, non privatorum, construendae. — 12. Ad captivorum custodiam universitates non cogendae: — 13. Nec in pecunia regi destinanda gravandae. — 14. Quae castra et aedificia impensa publica instauranda. — 15. De iudiciorum

(1) Ex Regest. Vatic. Consule Raynald., ad annum 1286, § 20.

forma. — 16. De passuum custodia tempore belli. — De commercii usu libero. — 17. Naufragorum bona restituenda. — 18. Quae lege regii stipendiarii hospitia sint habituri. — 19. Vina ac victualia vendere nemo cogatur invitus. — 20. Matrimoniorum libertas restituta. — 21, 22. De inquisitionibus faciendis; — 23. Causisque inter fiscum et privatos. — 24. Forestae in terris privatorum non faciendae. — 25. De salinis Ecclesiis pertinentibus. — 26. Abusus tolluntur. — 27. De strenis. — 28, 29. Animalia regio nomine capi vetita. — 30. Idonei officiales a rege creandi. — 31. Monitus rex querentibus aditum praebeat. — 32, 33. Aliae provisiones. — 34. Morientium procerum proles clientela accipienda a rege. — 35. Successionis ratio servanda in bonis fiduciariis. — 36. De feudis quaternatis. — 37. De vassallis — 38. Et magistris iuratis. — 39, 40. Novae servitutes non imponendae: — 41. Provocandi ad Sedem Apostolicam facultas Siculis data. — Poenae regibus transgressuris obiectae. — 42. Edictum, ut regnum inituri reges ad haec servanda se obstringant. — 43. Roboratio huiusce constitutionis. — Honorii PP. et S. R. E. cardinalium subscriptiones.

Honorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Iustitia et pax complexae sunt se, ita societate indissolubili sociatae, sic se comitatu individuo comitantes, ut una sine altera plene non possit haberi, et qui laedit alteram, pariter offendit utramque. Hinc complexus earum graviter impeditur iniuriis: per eas etenim laesa iustitia, pax turbatur, ipsaque turbata facile in guerrarum discrimina labitur; quibus invalescentibus iustitia inefficax redditur, dum debitum sortiri nequit effectum. Sicque ipsa sublata, nimirum pax tollitur, opus eius, et ipsius fructus subducitur seminandus in pace, ac proinde complexus deficientibus necessario deficit et complexus. In horum vero defectu licentia laxata dissidiis multiplicantur bella, pericula subeunt animarum et corporum, crimina frequen-

tantur, nec rerum vastitas praeteritur; haec in praesidentium iniuriosis processibus, et inductarum in subditos oppressorum excessibus patent apertius, evidenter ostenduntur. In quorum multiplicatione sauciantur corda laesorum, et quanto minus datur opportunitas licite propulsandi, quae illicite inferuntur, tanto rancor altius radicitur interius, et periculosius prorumpit exterius, opportunitate concessa. Fiunt enim plerumque hostes ex subditis, transeunt auxilia securitatis in metum, munitiones in formidinem convertuntur; nutant regnantium solia, redundant regna periculis intestinis, quatuntur insidiis extrinsecis, insultibus impetantur audacius, et regnantes in eis, qui operantes iustitiam, exaltationis gloriam mererentur, humiliati propter iniustitias frequenter opprobrium deiectionis incurrunt.

In praemissis etsi Scripturae nos instruant, efficacius tamen notis docemur exemplis: quantis enim, tempore quondam Friderici olim Romanorum imperatoris propter illatas regniculis afflictiones illicitas et oppressiones indebitas in regno Siciliae non absque immensitate gravaminum inductas ab ipso, regnum ipsum tempestatibus fluctuarit; quot et quantis rebellionibus concussum extiterit, quot invasionibus attentatum; quantum per ipsum et posteros suos depauperatum opibus, quot incolarum exiliis et stragibus diminutum, nullum fere angulum orbis latet. Quam praecipiti Fridericus idem et genus ipsius ruina corruerint, probat notorius casus eius et manifestum eorumdem exterminium posterorum. Verum adeo Friderici eiusdem in dictis continuata et aucta posteris, ac in alios exemplari derivatione transfusa processit iniquitas, quod per eum inventa gravamina usque ad haec tempora duravisse, nec non et augmentata dicuntur aliqua eorumdem, et adiectani hilominus alia non minora. Propter quod nonnullorum supponit opinio, quod clarae memoriae Carolus Siciliae regem, quem

persecutionis dictorum gravaminum eorumdem Friderici et posterorum perniciose exempla fecerunt saltem permissione participem, dum opinaretur forsitan licita, quae ab illis audiverat tam longis temporibus usurpata, reddiderunt etiam praedictorum consequentium ad illa discriminum non prorsus expertem, proot Siculorum rebellio multis onusta periculis aliorumque ipsam foventium persecutio manifestant, non solum in eiusdem regis ac haeredum suorum grave adeo excitatae discrimen, quod ipsis haeredibus, nisi per nos celeri occurratur praetactorum subductione gravaminum, instans perditionis totius dieti regni periculum comminantur, sed et in grande nostrum et Ecclesiae Romanae dispendium prorogatae; cum sit per eas in Siciliae insula et in nonnullis aliis eiusdem regni partibus ipsarum incolis, nec nobis, nec Ecclesiae ipsi parentibus, sed adhaerentibus potius inimicis, nostra et ipsius Ecclesiae civilis interversa possessio, et in caeterarum aliquibus turbata frequentius, et turbetur. Ex quo datur patenter intelligi, quantum in his nostrum et Ecclesiae praefatae interesse versetur, quantumque ad nostrum spectet officium et haeredum ipsorum praecipue necessitas exigat, non tantum praemissis obortis in eodem regno, quod est ipsius Ecclesiae speciale tamquam ad ius et proprietatem eius pertinens, dictisque regi et haeredibus in feudum ab ipsa concessum, obviare periculis: sed etiam ne similia oriantur imposterum, diligentem curam et curiosam diligentiam adhibere, praetacta gravamina eorumdem periculorum, ut veritati concurrat expressio, manifestas occasiones et causas congruae provisionis beneficio abrogando. Cum proprietatis domino praedium, in quo est ius alii constitutum, pro eo quod sua interest tueri, fines ipsius custodire liceat, eo etiam cui ius debetur, invito; custodiae autem nomen id habeat, quod qui tenetur ad eam, non solum id debeat,

Inde conflata ab exasperatis populis coniuratio

Ut Siculi a Frid. imperatore graviore iugo sint oppressi.

Archiepiscopus

ut si casu viderit in re custodienda fieri quid adversum, prohibeat facientem; verum etiam ut curet dare operam, ne id fiat.

Medet his ma-
lia iure aggro-
ditur Honorius.

§ 2. Multiplex itaque nos ratio interpellat et exigit, illud in huiusmodi gravaminibus, super quibus fama publica et variae inquisitiones per venerabilem fratrem nostrum Guidonem episcopum Sabinensem Apostolicae Sedis legatum factae de speciali mandato Sedis ipsius, et indagations alias habitae nos informant, nostrae provisionis edicto remedium adhiberi, per quod iniustus submotis oneribus circa ea, in regno praefato solide stabilita iustitia regium thronum firmet, pacis tranquilla producat; sit inibi publicae tranquillitatis silentium cultus eius, et ipsa vinculum societatis humanae sic superiorem populo sibi subiecto domesticet, eique ipsius populi corda consolidet, quod superior insidiarum sollicitudine absolutus, securitatis incunditate laetetur, populus pressuris indebitis liberatus in pacis pulchritudine sedeat, in requie opulenta quiescat, et in unanimitate ipsorum ac mutuo sinceritatis affectu eiusdem regni statu roborato pacifico, non sit, profligatis hostibus, qui foris exterreat, aut qui pacatis incolarum eiusdem animis intus turbet.

Carolus I et II
Romanum Pon-
tificem ad id
precibus urge-
rant

§ 3. Instantiae quoque praemissae interpellationis non modicum adiecit, quod memorati regis, dum viveret, et dilecti filii nobilis viri Caroli sui primogeniti ex eo manifeste percepimus, ad id vota concurrere, quod idem rex super directione, ordinatione, reformatione seu quacumque alia dispositione collectarum, exactionum, matrimoniorum aut aliorum quorumlibet, quae gravamina dicerentur vel dici possent, tam circa Ecclesias, monasteria et alias ecclesiasticas personas, quam circa communitates et universitates civitatum, castrorum et aliorum locorum, et etiam circa singulares personas, totius regni praedicti aut cuiuslibet partis eius felicis recordationis Mar-

tini Papae quarti praedecessoris nostri directioni, reformationi, dispositioni et ordinationi se plene ac libere, alte ac basse submisit, dans et concedens eidem super his plenam et liberam potestatem; ac promittens quicquid per eundem praedecessorem ipso rege dictove primogenito tunc eius vicario in regno eodem et aliis suis officialibus requisitis vel irrequisitis etiam actum foret, se ac haeredes suos ad hoc specialiter obligando inviolabiliter observare: suis super hoc patentibus literis praedecessori concessis eidem. Praemissa quoque in mortis articulo per alias suas similiter patentes literas plenius repetens et confirmans eidem praedecessori, per eas humiliter supplicavit, ut omnia onera fidelium regni sui, et quae gravamina dici possent, remove, tollere ac cassare, dictumque regnum prospere reformare, omniaque statuere, quae ad bonum statum haeredum suorum et fidelium eorumdem expedire videret, sua provisione curaret, non obstante si regem ipsum tunc infirmitate graviter laborantem naturalis debiti solutione contingeret praeveniri, sicut praemissae ipsius regis literae, quae per nos et aliquos ex fratribus nostris diligenter inspectae in archivio eiusdem servantur Ecclesiae, manifestius attestantur. Et tam idem rex, quam dictus primogenitus super tollendis aliquibus eorumdem gravaminum constitutiones varias edidisse dicuntur, licet et illae plenioris executione observationis indigeant, non plene, ut intelleximus, hactenus observatae.

§ 4. Volentes igitur illis robur apostolicae confirmationis adiecit, ut inferius exprimitur, et praetactum nostrum exequi accommodae provisionis adiectione propositum, infrascripta omnia, prout infrascripta eorum series indicat, de fratrum nostrorum consilio et assensu ac potestatis plenitudine providendo, a gravamine illo deliberavimus inchoandum, quod maiorem scandali materiam et generalius ministrabat. Ideoque ut omnino

Edictae ab is-
dem ad servan-
dos populos
saeciones ali-
quae

Decernit Pon-
tiffex quibus ca-
sibus subsidia-
rium aes nulli
gendum si

cesset in regno eodem onerosa exactio collectarum, praesenti edictali provisione ac constitutione valitura perpetuo prohibemus, per reges, qui pro tempore fuerint, seu pro eis dominantes in regno praedicto vel ministros ipsorum, collectas fieri, nisi tantum in quatuor casibus infrascriptis.

Primus est pro defensione terrae, si contingat invadi regnum invasione notabili sive gravi, non procurata, non simulata, non momentanea seu transitura facile, sed manente. Aut si contingat in eodem regno notabilis rebellio, sive gravis, similiter non simulata, non procurata, non momentanea, sive facile transitura, sed manens.

Secundus est pro regis persona redimenda de suis redditibus et collecta, si eum ab inimicis captivari contingat.

Tertius est pro militia sua, seu fratris sui consanguinei et uterini, vel saltem consanguinei, sive alicuius ex liberis suis, cum huiusmodi fratrem suum vel aliquem ex eisdem liberis militari cingulo decorabit.

Quartus est pro maritanda sorore, simili coniunctione sibi coniuncta, vel aliqua ex filiabus aut neptibus suis, seu qualibet alia de genere suo ab eo per rectam lineam descendente quam et quando eam ipse dotabit.

Statuitque pe-
cuniae quanti-
tatem

§ 5. In praedictis enim casibus prout qualitas tunc imminentis casus exegerit, licebit regi collectam imponere ac exigere a subiectis: dum tamen pro defensione, invasione seu rebellionem praedictis aut ipsius domini redemptione quinquaginta millium, pro militia duodecim millium, pro maritaggio vero quindecim millium auri summam collectae universitatis totius regni eiusdem tam ultra Pharam, quam citra, quantitas non excedat, nec concurrentibus etiam aliquibus ex praedictis casibus, collecta in uno et eodem anno nisi una tantummodo imponatur.

§ 6. Sicut autem collectae quantitatem
Bull. Rom. Vol. IV. 10

praedictas summas in suis casibus limitatas excedere, ut praemittitur, prohibemus: sic nec permittimus indistincte ad ipsas extendi, sed tunc tantum, cum casus instantis qualitas id exposcet.

§ 7. Et ut in praedictis etiam casibus possit rex, qui pro tempore fuerit, eo vitare commodius gravamina subditorum, quo uberiores fuerint redditus et obventiones ipsius, eum a demaniorum donatione volumus abstinere, id sibi consultius suadentes.

§ 8. Simili quoque prohibitioni subiicimus mutationem monetae frequentem, apertius providentes, quod cuilibet regi Siciliae liceat semel tantum in vita sua novam cudi facere monetam, legalem tamen et tenetate secundum consilium peritorum in talibus competentis, sicut in regnis illis observatur, in quibus est usus legalium monetarum, quodque usualis moneta sit valoris exigui, et talis quod in eodem valore sit apta manere toto tempore vitae regis, cuius mandato cudetur. Nec pro ea vel aliqua magna moneta, quam idem rex semel tantum in vita sua fecerit, expendenda, fiat collecta vel distributio, sed campsoribus et aliis mercatoribus volentibus eam sponte recipere tribuatur, et hoc ita praecipimus perpetuis temporibus observari.

Novum monetae
genus semel
tantum coddendum
a viagulis
regibus

§ 9. In homicidiis clandestinis providendo praecipimus, nihil ultra poenam inferius adnotatam ab universitatibus exigendum; videlicet ut pro christiano, quem clandestine occisum inveniri contingeret, ultra centum augustales, pro iudaeo vero vel saraceno ultra quinquaginta nihil penitus exigatur: augmento, quod circa eandem poenam idem rex dicitur induxisse, omnino sublato: praesertim cum memorati rex et primogenitus dicitur idem per suas constitutiones noviter statuisse, quas quoad haec decernimus inviolabiliter observandas. Et hoc intelligi tantum in homicidiis vere clandestinis, in quibus ignoratur maleficus, nec aliquis accusator apparet, adicientes

Quae multae
indigendae in
homicidiis clau-
destinis.

quod non nisi tantum in locis magnis et populosis exigi possit quantitas supradicta: in aliis vero infra quantitatem eandem pro qualitate locorum exactio temperetur.

§ 10. Eidem provisioni adiciendo praecipimus universitates ad emendationem furtorum, quae per singulares personas contingit fieri, nullatenus compellendas: nec ad mutuandum regi seu curiae suae, aut officialibus vel ministris ipsorum, aut recipiendam aliquatenus regiae massariae custodiam sive onus, seu possessionum regalium procurationem, aut gabellae vel navium, seu quorumcumque vassellorum fabricandorum curam quemquam cogendum invitum: usurpationibus, quae contrarium inducebant, penitus abrogatis; maxime cum dicti rex et primogenitus ad relevanda, non tamen plene, gravamina in praemissis inducta, constitutiones varias promulgasse dicantur.

§ 11. Concedimus autem, ut si casus emergat, in quo sit necessarium naves vel alia vassella pro utilitate publica fabricari, liceat tunc regnanti committere curam fabricationis huiusmodi expensis regis faciendae personis idoneis, videlicet huius rei peritiam habentibus, et quas officium tale decet, et ipsis satisfaciat pro susceptione curae praedictae de competenti mercede: et idem servari praecipimus in faciendo biscotto.

§ 12. Ad captivorum custodiam universitates, vel earum singulares personae nullatenus compellantur, praesertim cum hoc ipsum dicatur eiusdem regis constitutione provisum, quod praecipimus inviolabiliter observari.

§ 13. Gravamen quod in pecunia destinanda regi, vel regali Camerae, seu ad alia loca quaecumque alicuius universitatis expensis per aliquas personas eiusdem universitatis periculo eligendas inferri dicti regni universitatibus dicebatur, provisione simili prohibemus ipsis universitatibus, vel singularibus personis earum de caetero irrogari: maxime cum

dicatur idem quoad universitates dicti primogeniti prohibitoria constitutione provisum, quam in hoc decernimus inviolabiliter observandam.

§ 14. Illud quod in eodem regno dicitur usurpatum, videlicet quod incolae ipsius regni ad reparanda castra, et construenda in eis expensis propriis nova aedificia cogebantur, emendatione congrua corrigentes providendo praecipimus, ut nihil ultra expensas necessarias ad reparationem illorum antiquorum castrorum, quae consueverunt hactenus incolarum sumptibus reparari, et aedificiorum, quae in huiusmodi castris fuerant ab antiquo, ab eisdem incolis peti possit: et constitutio, quam circa hoc idem primogenitus edidisse dicitur, in huiusmodi antiquis castris et aedificiis solummodo intelligenda servetur: antiqua vero castra intelligi decernimus in hoc casu, quorum constructio annorum quinquaginta iam tempus excessit.

§ 15. Circa personas accusatas, quae in eodem regno iniuste capi dicebantur, si etiam idoneos fideiussores offerrent, licet idem rex aliquid statuisse dicatur ad gravamen huiusmodi temperandum; nos tamen, ut nulla super hoc querela supersit, providendo praecipimus, iura civilia observanda, et eadem observari iubemus circa destitutionem possessorum comitum, baronum et quorumlibet aliorum, qui per regalem curiam, et officiales ipsius, ac alios alienigenas feuda tenentes in regno suis possessionibus, si quando curia, officiales, vel alienigenae praedicti se ius habere praetendebant in illis, spoliari sive destitui dicebantur, et de possessoribus effici petitores nullo iuris ordine observato: nec non et cum aliquis dicitur invenisse thesaurum, et etiam cum quis apud eandem curiam pro alio fideiussit: ita quod nec aliquis suae destituatur possessionis commodo, vel spoliatur, aut defertur, aut convincitur de inventione thesauri, nec quoad fideiussores curiae

Quae castra et aedificia impensa publica instauranda.

De iudiciorum forma.

datos aliter quam eadem iura statuunt, procedatur.

De passuum custodia tempore belli.

§ 16. Regibus futuris pro tempore in regno praedicto et memoratis incolis, qui de inordinata passuum eiusdem regni custodia querebantur se immoderate gravari, similiter providentes eidem custodiae moderamen competens adhibemus: videlicet quod tempore impacato, seu imminente turbatione, aut verisimili turbationis suspitione contra ipsum regem, aut dictum regnum, seu in regno eodem, rex possit facere passuum eosdem ad vitanda pericula custodiri. Tempore vero pacifico incolis regni habitantibus in eodem, ac aliis non suspectis liber sit ex eo exitus et ingressus in illud: ita tamen quod equi ad arma nullo tempore sine regis licentia extrahantur exinde ad vendendum: victualia vero quaelibet de suis possessionibus, vel massariis, seu oves, boves et alia animalia humano competentia esui, de propriis gregibus, armentis, vel redditibus habita, extra regnum, dummodo tamen non ad inimicos eorundem regis, aut regni, unusquisque libere mittat, etiam ad vendendum, nisi sterilitas aut praetactae turbationis instantia, seu verisimilis suspicio suadeat circa missionem huiusmodi per regem eius temporis aliud ordinandum. Si vero praedicta victualia, vel animalia ex negotiationis commercio habeantur, etiam fertilitatis tempore absque regnantis licentia extra regnum mittere, vel ex ipso extrahere non liceat sic habenti: in omnibus praemissis missionis seu extractionis casibus iure, quandocumque regi competit, per omnia semper salvo: infra regnum vero etiam per mare liceat cuilibet ecclesiasticae, saecularive personae frumentum et alia blada, nec non et legumina de propriis terris, massariis, atque redditibus habita sine iure exiturae, fundaci, seu duanae in loco, in quo victualia recipientur vel deponentur, praestando, de uno loco deferre, seu facere deferri ad alium, a rege seu eius officialibus licen-

De commercii usu libero.

tia non petita; emptitia vero iure exiturae ac fundaci non soluto, sed alio, si quod regi debetur, dummodo emptitorum delatio de portu licito ad similem portum, et cum barca paucis centum solummodo salmarum, vel infra caputium tantum fiat: et deferentes seu deferri facientes praemissa emptitia dent particulari portulano loci, in quo fiet operatio eorundem, fideiussoriam cautionem, quod literas testimoniales de ipsorum victualium et leguminum exoneratione a simili portulano loci, in quo exoneratio ipsa fiet, habeant infra certum terminum pro locorum distantia praefigendum. Et haec omnia praecipimus perpetuo observari.

§ 17. Ausum contra naufragos, ut fertur, inductum, in eo quod bona, quae naufragium evadebant, capiebantur per curiam, nec ipsis naufragis reddebantur, eiusdem provisionis oraculo penitus abolemus, praecipientes bona huiusmodi illis restitui, ad quos spectant.

§ 18. Querelam gravem hominum regni eiusdem super eo nobis exhibitam, quod curiales stipendiarii regii et alii regalem sequentes curiam in civitatibus et locis, ad quae cum dicta curia vel sine, ipsos declinare contingit, domos civitatis, seu locorum eorundem pro suo arbitrio dominis intrabant invitis, et interdum eiectis, eisque in altibus, animalibus et aliis bonis eorum, et quandoque horum occasione in personis ipsorum graves iniurias inferebant, sopire competentis provisionis remedio cupientes; prohibemus, ne aliquis curialis stipendiarius, vel alius curiam sequens memoratam domum vel hospitium aliquod capere, sive intrare propria auctoritate praesumat, sed per duos, vel tres, aut plures, prout civitatis aut loci magnitudo poposcerit, per eandem curiam et totidem electos a locorum incolis, auctoritate tamen regia deputandos, hospitia memoratis curialibus, stipendiariis et aliis assignentur. Iidem autem curiales, stipendiarii et alii nulla bona suorum hospitem capiant,

Naufragorum bona restituenda.

Qua lego regi stipend. hospitium sibi habetur.

Quibus in casibus abstinentiam a mulctis.

Naves sumptu regio non privatorum construendae.

Ad captivorum custodiam universitates non cogendae.

Nec in pecunia regi destinanda gravandae.

nec in illis, aut in personis eorum ipsis aliquam iniuriam inferant; nec ipsorum aliquis, pro eo, quod sibi hospitium fuerit aliquando taliter assignatum, si eum alias ad eundem locum cum curia vel sine curia venire contingat, sibi ius hospitandi vendicet in eodem, aut ipsum intrare audeat, nisi fuerit sibi simili modo assignatum. Huiusmodi autem hospitia taliter assignata praefati rex, et illi de modo et familia sua gratis semper obtineant; reliqui vero sive stipendiarii, sive quicumque alii per unum mensem solum, si tanto tempore in eodem loco contingat curiam residere; si vero ultra resederit, vel ipsos stipendiarios, aut alios ad aliqua loca sine curia venire contigerit, satisfaciant dominis hospitiorum, seu ipsorum auctoribus de salario competenti per deputatos, ut praemittitur, moderando.

Vina ac victualia vendere deo cogatur invitus.

§ 19. Similiter prohibemus, ne in locis, in quibus vina et victualia possunt venalia reperiri, quisquam ea per regalem curiam, aut curiales, seu quoslibet alios ministros ipsorum vel quoscumque alios invitus vendere compellatur, nec aliqua bona nolentibus vendere auferantur, nec eorum segetes consignentur; et si de facto fuerint consignatae, signa eis imposita liceat dominis auctoritate propria remove, praesertim cum praefatus rex hoc ipsum de remotione huiusmodi statuisset dicatur. Si vero in loco, ad quem curiam, curiales, ac alios praedictos declinare contingit, talia venalia non habentur, abundantes in illis, per aliquem vel aliquos ad hoc regali curia et totidem a locorum incolis electos, auctoritate tamen regia deputandos, omnia huiusmodi, quae habent, ultra necessaria suis et familiarum suarum usibus, non solum curiae, sed curialibus et aliis eam sequentibus cogantur vendere pretio competenti per deputatos, ut praemittitur, moderando.

Matrimoniorum libertas restituta.

§ 20. In matrimoniis, in quibus volentibus ea contrahere varia impedimenta contrahendi adimentia libertatem per re-

gem et suos ingeri dicebantur, apostolicae provisionis beneficium deliberavimus adhibendum. Ideoque provisione irrefragabili prohibentes, regnicolis regni habitatoribus matrimonium intra se contrahere volentibus per regem, vel suos officiales, aut alios quoslibet inhibitionis seu cuiuslibet alterius obicem impediendi praestari, declaramus, et declarando praecipimus libera esse matrimonia inter eos, ita quod bona mobilia vel immobilia, feudalia vel non feudalia libere sibi mutuo dare possint in dotem, nec iidem regnicolae regni, ut praemittitur, habitatores eiusdem super matrimonio inter se contrahendo, aut in dotem dando bona quaelibet licentiam petere teneantur; nec pro eo quod matrimonium cum bonis quibuslibet, aut dote quantumcumque contractum fuerit, a rege licentia non petita, contrahentibus, aut alterutri eorumdem, vel parentibus, consanguineis, sive amicis ipsorum in personis, aut rebus impedimentum, dispendium, vel gravamen aliquod irrogetur, nulla in praemissis constitutione vel consuetudine contraria de caetero valitura.

De inquisitionibus faciendis.

§ 21. Providendo praecipimus, ut si quando in regno praedicto contra certam personam fuerit inquisitio facienda, nisi ea praesente, vel se per contumaciam absentante, non fiat. Si vero praesens fuerit, exhibeantur sibi capitula, super quibus fuerit inquirendum, ut sit ei defensionis copia et facultas.

§ 22. Simili provisione praecipimus, ut pro generalibus inquisitionibus nihil vel sub compositionis colore, vel alias ab universitatibus exigatur, sed si procedendum fuerit, iuste procedatur ex eis, praesertim cum dictus rex Carolus id statuisset dicatur.

Causaeque inter fisco et privatorum.

§ 23. Huiusmodi praecepto adiciamus, ut quoties inter fisco et privatum causam moveri contingit, non solum in examinando iura partium, sed et ad definitivam sententiam iuste ferendam sive pro privato, sive pro fisco, nec non et ad

ipsius executionem, nulla in hac difficultate ingerenda, per fisco efficaciter procedatur: ita quod nec in praedicto examine, nec in prolatione vel executione sententiae iniustam moram, vel aliam iniuriam patiatur per fisci potentiam iustitia privatorum.

Forestae in terris privatorum non faciendae.

§ 24. Providendo districtius inhibemus, forestas per regem, aut magnates suae curiae, vel officiales, seu quoscumque ministros in terris fieri privatorum, vel aliquarum forestarum occasione per regiam curiam, magistrum vel custodes forestarum ipsarum aliquem in cultura terrarum suarum, seu etiam perceptione fructuum impediri, sive ipsis propter hoc damnum aliquod vel iniuriam irrogari; factas vero de novo forestas huiusmodi omnino praecipimus amoveri.

De salinis Ecclesiarum pertinentibus.

§ 25. Omnes Ecclesiae, seu ecclesisticae, saecularesve personae regni Siciliae libere suis salinis utantur, et praesentis provisionis oraculo prohibemus, ne illis per regem, officiales, aut quoscumque ministros ipsius usus aut exercitium interdicatorum earum; neque quisquam prohibeatur sal de salinis ipsis proveniens emere ab eisdem.

Abusus tollantur.

§ 26. Abusiones castellanorum, per quas homines dicti regni ad portandum eis paleas, ligna et res alias, etiam sine pretio, cogebantur inviti, et iidem castellani de rebus, quae circa seu per castra eadem portabantur, pedagia exigebant, praesentis provisionis beneficio prohibemus.

De stronis.

§ 27. Eiusdem provisionis edicto praecipimus, ut pro literis regiis et sigillo nihil ultra ipsius regni antiquam consuetudinem exigatur, videlicet ut pro literis iustitiae, nihil omnino; pro literis vero gratiae, in qua non est feudi vel terrae concessio, nihil ultra quatuor tarenos auri ab impetrante solvatur, nulla in praemissis distinctione habita inter clausas literas et apertas. Pro literis autem super concessione feudi vel terrae confectis, nec non et pro privilegiis aliis, pro concessionis seu privilegii qualitate, ac

benevolentia concedentis curiae satisfiat, dummodo tamen summam decem unciarum pro quolibet feudo integro concessio satisfactio non excedat: sed nec praetextu sigilli regii iustitiae sive gratiae literis in aliquo casuum praedictorum impressi vel appensi forsitan impetrans ultra quam praemittitur solvere compellatur.

Animalia regio nomiae capi velita.

§ 28. Animalia deputata molendinis, quae Centimuli vulgariter nuncupantur, per regalem curiam, vel officiales, aut ministros ipsius, eamve sequentes, stipendiarios, vel quoscumque alios nullo modo ad aliquod eorum ministerium dominis capiantur invitis, nec alia etiam, sed pro competenti pretio, de quo conventum fuerit inter partes, a volentibus conducantur: et haec ita de caetero praecipimus observari, maxime cum idem rex statuisset dicatur, quod iustitarii et subofficiales eorum, ac stipendiarii et subofficiales eorum non capiant animalia deputata ad Centimulos, sed cum est necesse, inveniantur animalia alia habilia ad vecturam et loerium (1) conveniens; et si contra fecerint, restitutis animalibus, cum toto damno eorum dominis, poenae nomine et pro qualibet vice et quolibet animali solvant curiae unciam auri unam.

Idonei officiales a rege creandi.

§ 29. Praemissam quoque constitutionem dicti regis similiter observari praecipimus.

§ 30. De creatione officialium praesertim extraneorum, qui propter ignorantiam status regni, et favorem, qui eis a regali curia praestabatur, subditos impune gravabant, consulte suggerimus, quod rex creare studeat officiales idoneos, qui subditos iniuste non gravent.

Monitus rex querentibus a ditum praebes.

§ 31. Super eo quod regnicolae querebantur, videlicet quod eis gravatis pro relevationis obtinendo remedio ad regem aditus non patebat, suademus per regem taliter provideri, quod querelae subditorum ad eum valeant libere pervenire.

§ 32. Prohibemus, ne quisquam pro (1) Loerium (gallice loyer) pretium conductionis (Ducange).

Aliae provisiones.

animali silvestri, extra defensam vel limites defensionis invento, sine aliqua inventionis impulsione, arte vel fraude, aliquatenus puniatur, etiam si illud capiat vel occidat.

§ 33. Nullus comes, baro, vel alius in regno praedicto de caetero compellatur ad terridas (1) vel alia quaecumque vassella propriis sumptibus facienda: per haec autem iuri regio in lignaminibus et marinariis vel alio servitio vassellorum, quae a quibusdam universitatibus et locis aliis, sive personis singularibus dicti regni deberi dicuntur, nolumus in aliquo derogari.

Morientium procerum prole clientela accipiendi a rege.

§ 34. Si contigerit baronem aliquem mori, filio vel filia superstitibus aetatis, quae debeat cura balii gubernari, providendo praecipimus, quod rex alicui de consanguineis eius balium concedat ipsius, et quoad hoc inter consanguineos proximior, si fuerit idoneus, praefertur.

Successionis ratio servanda in bonis feudatariis.

§ 35. Si aliquem feudum a rege tenentem in capite, vel etiam subfeudatarium nullo haerede legitimo per lineam descendentem, sed fratre aut eius liberis superstitibus mori contingat, si deeedentis feudum ab aliquo ex parentibus sibi et fratri communibus pervenerat ad defunctum, idem frater, aut ex liberis suis usque ad trinepotem ille, qui tempore mortis supererit defuncto proximior, in feudo succedat, habiturus illud cum onere servitii consueti, ad successionem feudi omnibus personis, feudatario aut subfeudatario defuncto simili gradu coniunctis, eodem ordine admittendis. In successione vero praemissa inter feudatarios et subfeudatarios viventes in regno, iure Francorum, sexus et primogeniturae praerogativa servetur, ut inter duos, eodem gradu feudatario defuncto coniunctos, foeminam masculus, et iuniorum maior natu praecedat, sive sint masculi sive foeminae concurrentes, nisi forsitan duabus concurrentibus esset primogenita maritata, et iunior remanserit in capillo; tunc enim iunior, quae in capillo remanserat, pri-

(1) Navis onerariae species (Ducange).

mogenitae maritatae in successione huiusmodi praefertur. Sed si, nulla remanente in capillo, duae vel plures fuerint maritatae, maiori natu ius primogeniturae servetur, ut alias in dicta successione praecedat. Si vero feudum, de quo agitur, non ab aliquo parentum processerat, sed inceperat a defuncto, tunc solus defuncti frater in eo succedat, nisi lex concessionis in praemissis aliud induxisset; et haec ita de caetero praecipimus observari, qualibet contraria consuetudine vel constitutione cessante.

De feudis quaternatis.

§ 36. Nullus subfeudatarius de feudo, quod ab aliquo feudatario regis tenet, compellatur ipsi regi servire, sed si aliquod aliud feudum ab ipso rege tenet in capite, pro eo sibi serviat, ut tenetur. Si contingat subfeudatarium crimen committere, propter quod publicanda fuerint bona eius, aut ipsum sine legitimis haeredibus fati munus implere, si feudum eius fuerit quaternatum, nihilominus immediatus dominus illud cum onere servitii consueti personae concedat idoneae regi postmodum praesentandae, ut eius super hoc habeatur assensus: si vero quaternatum non fuerit, sic ad eundem immediatum dominum revertatur, ut ipsum huiusmodi personae pro sua voluntate concedat, nec eam regi praesentare, aut eius super hoc requirere teneatur assensum. His itaque deinceps ex nostro praeepto servandis, constitutione vel consuetudine contraria non obstante.

De vassallis.

§ 37. Vassalli baronum per curiam vel officiales ipsius ad aliqua privata officia non cogantur, et si ea voluntarii subeant ratione debiti, ex huiusmodi officii receptione vel gessione contracti, vel delicti forsitan in ea commisi, baronibus eorum dominis in bonis vassallorum ipsorum, vel aliis praeiudicium nullum fiat.

Et magistris iuratis.

§ 38. In terris Ecclesiarum, comitum et baronum regni praedicti magistris iuratos poni de caetero prohibemus, et positos exinde praecipimus amoveri.

§ 39. Ad novas communantias vassalli

Novas servitutes non imponendae.

baronum vel aliorum ire non compellantur inviti, sed nec voluntarii admittantur, si sint ascriptitiae similisve fortunae, vel ratione personae, non rerum tantum personalibus servitiis obligati. Si vero ratione rerum tantummodo huiusmodi servitiis teneantur et ad easdem communantias transire voluerint, res ipsas dominis suis sine contradictione dimittant.

§ 40. Barones, vel alii extra regnum nec servire personaliter, nec adiumenta praestare cogantur. In casibus quoque, in quibus intra regnum servire vel adiumenta praestare tenentur, servitia exhibeant et adiumenta praestent antiquitus consueta, videlicet ut vel tribus mensibus personaliter serviant cum numero militum debitorum, vel pro singulis militibus, ad quos tenentur, pro quolibet trium mensium praedictorum tres uncias et dimidiam auri solvant. Et haec ita de caetero inconcusse de nostro praeepto serventur.

Provocandi ad Sedem Apostolicam facultas Siciliae data.

§ 41. Caeterum ut contra pericula, quae, sicut praetactum est, propter gravamina illata subditis excitata creduntur, ne, quod absit, recidant in tanto periculosius recidivum, quanto recidenti solet esse deterius, quam cadenti; eo maior sit regnantibus in regno praedicto securitas, quominus erit libera eadem gravamina irrogandi facultas; provisioni praemissae subiungimus ad perpetuum sui roboris fulcimentum, quod si ventum fuerit in aliquo contra eam, licitum sit universitatibus, et gravato cuilibet libere ad Apostolicam Sedem habere pro sua querela exponenda et obtinenda illati gravaminis emendatione recursum: adiacentes inter illa, in quibus contra provisionem eandem fieri contigerit, congrua distinctione delectum, videlicet ut si ea fuerint, quae per ipsam prohibitorie vel praeeptorie sunt provisae, et principaliter factum regnantis respiciunt, nec solent absque ipsius auctoritate praesumi, ut est collectarum impositio, monetae

mutatio, matrimoniorum prohibitio, vel impedimentum aliud eorundem; nisi rex eius temporis illa infra decem dies revocaverit per se ipsum, eo ipso cappella sua ecclesiastico sit supposita interdieto duraturo solum quousque gravamen fuerit revocatum. In reliquis vero prohibitoriis et praeeptoriis, et specialiter si universitas, singularisve persona gravata volens propterea recurrere ad Sedem eandem, per officiales regios, seu quoscumque ministros, vel quoslibet alios fuerit impedita, vel ipse, aut alius pro eis exinde damnum passi, nisi, satisfactione laesis praestita, impedimentum infra mensem, postquam ipse rex sciverit, revocetur, ex tunc sit cappella eadem similiter interdicta. In quolibet autem casuum praemissorum si regnans interdictum huiusmodi per duos menses sustinuerit animo contumaci, ab inde loca omnia, ad quae ipsum, uxorem vel filios suos declinare continget, donec ibi praesentes fuerint, simili subiaceant interdieto. Et si deinde per sex menses contumacia obstinata sustineat, ex tunc subditi ad mandatum Sedis eiusdem ipsis propterea faciendum in nullo sibi obediant, quandiu in huiusmodi obstinatione persistet.

Poenae regibus transgressuris obiectas.

Edictum, ut regnum iustitiae ad haec servanda se obstringant.

§ 42. Ad maiorem quoque provisionis huiusmodi firmitatem eidem illud specialiter adiicimus, quod quilibet rex Siciliae, quando iuramentum fidelitatis et homagii praestabit Summo Pontifici, solemniter eidem et Ecclesiae Romanae pro se, ac suis haeredibus in regno sibi successuris eodem promittere teneantur, quod provisionem praesentem in omnibus et per omnia, quantum in eis erit, observabunt inviolabiliter, et facient ab aliis observari; nec contra eam vel aliquam partem ipsius per se vel per alium quoquomodo aliquid attentabunt, et super hoc tam ipse, quam quilibet eorundem successorum dent ipsis Pontifici et Ecclesiae suas patentes literas sui pendentes sigilli munimine roboratas. Licet autem praemissae provisionis verba gra-

vamina certa respiciant, de quibus ad nos querela pervenit, reges tamen, qui continuanda temporum et successionum perpetuitate regnabunt in regno praedicto, non propterea extiment gravandi alias subditos arbitrium sibi fore concessum; sed sciant potius debere ipsos in bono statu tenere ab omnibus illicitis exactionibus, et indebitis eorum oneribus per se ac per alios abstinendo. Sane si quod in eadem provisione, vel aliquo eius articulo dubium, non tam sollicitam, quam rationabilem dubitationem continens, oriri contingat, interpretationem dubii huiusmodi nobis, quamquam etiam de iure competat, reservamus expresse.

§ 43. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae provisionis, constitutionis, inhibitionis, praecepti, declarationis, abolitionis et abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Ego HONORIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Ordonius Tusculanus episcopus.

Ego frater Bentevenga Albanen. episc.

Ego frater Latinus Ostien., Velleiren. episcopus.

Ego frater Hieronymus Praenestin. episcopus.

Ego Bernardus Portuen. et S. Rufinae episcopus.

Ego Ancherus tituli S. Praxedis presbyter cardinalis.

Ego Hugo tituli S. Laurentii in Lucina presb. cardinalis.

Ego Gervasius tituli S. Martini presb. cardinalis.

Ego Comes tituli Ss. Marcellini et Petri presb. cardin.

Ego Gaufridus tit. S. Susannae presb. cardinalis.

Ego Gottifridus S. Georgii ad Vel. Aur. diac. card.

Ego Iordanus S. Eustachii diac. card.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata diac. cardin.

Ego Benedictus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diac. card.

Datum Tibure per manum magistri Petri de Mediolano S. R. E. vicecancellarii, quatuordecimo kalendas octobris, incarnationis dominicae anno millesimo ducesimo octuagesimo quinto, pontificatus vero domini Honorii Papae quarti anno 1.

Dat. die 17 septembris 1285, pont. anno 1.

III.

Subsequitur confirmatio constitutionis editae a Carolo II Siciliae rege pro tuitione ecclesiasticorum, rerumque ad eos pertinentium (1).

SUMMARIUM

1. De persolvendis decimis. — 2. De clericis non trahendis ad forum saeculare: — 3. De immunitate ecclesiastica. — 4. De libertate domorum ecclesiasticorum ab invito hospicio. — 5. De provisionibus liberis beneficiorum. — 6. De immunitate clericorum ab exactionibus. — 7. De possessionibus Ecclesiis donandis. — 8. De vassallis Ecclesiarum. — 9. De tuendis iuribus Ecclesiarum. — 10, 11, 12, 13, 14, 15. Aliae constitutiones. — 16. Clausulae.

Honorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Dilectus filius nobilis vir Carolus clarae memoriae Caroli regis Siciliae primogenitus tunc princeps Salernitanus, et eiusdem regis in regno Siciliae vicarius generalis, tamquam vir catholicus de genere ortus christianissimo devotam ad Deum, et ipsius Ecclesias mentem gerens eiusdem generis vestigia imitatus pro bono statu Ecclesiarum regni praedicti, et ad conservationem iurium earumdem inter caetera, licet sub alio forsitan verborum schemate, dicitur statuisset

(1) Ex Regest. Archiv. Vatic.

et mandasse inviolabiliter observari, quod decimae, quae debebantur Ecclesiis et personis ecclesiasticis regni eiusdem, catholicorum regum Siciliae temporibus, et debentur, et recipi ab Ecclesiis consueverunt eisdem, ipsis Ecclesiis sine difficultate, obstaculo ac morae dispendio persolvantur: scilicet, quae debentur in pecunia, in festo Pentecostes, et alia, quae debentur in frumento, et aliis victualibus, vino, oleo seu fructibus aliis, illis temporibus, quibus percipiuntur. Et si aliqua sint, quae certis diebus persolvi consueverunt, die debita persolvantur. Et ne de hoc Ecclesiae vel personae ecclesiasticae necesse habeant, singulis annis a curia literas impetrare statuit, quod sub poena dupli eius, quod pro decimis vel aliis iuribus personis vel Ecclesiis, quibus secundum ordinationem praemissam solutum non fuit, debetur. Secreti seu magistri procuratores ac magistri Salis, bailivi vel alii officiales, qui eas debent persolvere tam praesentes, quam futuri, teneantur ea integraliter solvere, secundum quod superius est distinctum, nullo inde mandato alio expectato. Item quod comites, barones et caeteri, qui tenentur ad decimas, et iura alia Ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro bonis, quae tenent, ea teneantur solvere suis temporibus, quibus hactenus extitit consuetum; adiiciens, quod ad hoc auctoritate sui statuti super hoc editi ad requisitionem personarum, quibus debentur, per iustitios provinciae compellantur, quodque solvantur a bailiis quibuscumque, a quibus bona pupillorum, terras et feuda tenentium procurantur, sive baliatus curia teneat, sive alii sint commissi, sive terrae vel feuda aliquorum occasione delicti, vel quacumque alia causa per curiam teneantur.

§ 2. Item quod clerici nisi pro bonis feudalibus prout continentur in conventionibus inter dictum regem et Romanam Ecclesiam habitis, ad iudicia saecularia non trahantur.

§ 3. Item quod Ecclesiae in toto regno praedicto gaudeant privilegio eis per communia iura indulto, scilicet quod rei, qui ad eas confugiunt, abinde non extrahantur inviti, nisi in casibus a iure permissis.

§ 4. Item quod domus praelatorum, religiosorum et aliarum ecclesiasticarum personarum sine voluntate ipsorum, causa hospitandi, ab officialibus vel aliis personis, eis invitatis, nullatenus capiantur, et si de voluntate ipsorum praelatorum, religiosorum vel aliarum personarum ecclesiasticarum recepti fuerint, ibi criminalia iudicia exercere aliquatenus non praesumant; nec lectos vel res eorum contra voluntatem ipsorum accipiant: et si secus factum fuerit, post emendationem, et restitutionem damni, si comes fuerit, vel baro, qui contrafecerit, teneatur ad poenam duodecim unciarum auri, si simplex miles, ad sex, et si burgensis, ad tres.

§ 5. Item quod officiales, comites, barones vel aliae quaecumque personae laicales non intromittant se de electionibus praelatorum vel collationibus praebendarum seu quorumlibet beneficiorum ecclesiasticorum directe vel indirecte, nec de aliis ad spiritualia pertinentibus, nisi quantum ratione iurispatronatus aliquibus competit, vel ex privilegio est concessum. Nec propter praelatos, capitula Ecclesiarum, seu conventus piorum locorum, ipsorum consanguinei vel vassalli quomodolibet molestentur.

§ 6. Item quod clerici, qui clericaliter vivunt, in collectis et exactionibus aliis quibuscumque, nec pro bonis ecclesiasticis, nec pro patrimonialibus de portionibus eos legitime contingentibus cum aliis teneantur.

§ 7. Item quod res et possessiones, quae non sunt in aliquo curiae vel alii obligatae, dari et donari possint Ecclesiis, et legari; sed si ea obligatione tenentur, propter quam datio, donatio vel legatio de iure impediri non possit, hoc casu

Honorio huiusmodi constitutionis.

Honorii PP.

et S. R. E. cardinalium subscriptiones.

De immunitate ecclesiastica.

De libertate domorum ecclesiasticorum ab invito hospicio.

De provisionibus liberis beneficiorum.

De immunitate clericorum ab exactionibus.

De possessionibus Ecclesiarum donandis.

De clericis non trahendis ad forum saeculare.

res et possessiones huiusmodi praefatis titulis cum onere suo ad Ecclesias transferantur;

De vassallis Ecclesiarum.

§ 8. Item quod vassallis Ecclesiarum, qui ea, quae habent, ab Ecclesiis tenent et sunt eisdem Ecclesiis ad servitia personalia obligati, officia per curiam, comites, barones vel alios sine ipsorum praelatorum licentia nullatenus committantur.

De tenendis in-ribus Ecclesiarum.

§ 9. Item quod privilegia et iura concessa Ecclesiis et personis ecclesiasticis a catholicis et antiquis regibus Siciliae, in quorum possessione sunt, servantur illaesa. De illis vero, in quorum possessione non sunt, fiat eis sine difficultate iustitia in curia competenti.

Aliae constitutiones.

§ 10. Item quod officiales et commissarii curiae possessiones et res, quae ab Ecclesiis possidentur, non auferant, nec in ipsis eisdem Ecclesiis contra iustitiam perturbare praesumant.

§ 11. Item quod officiales seu saeculares personae se nullatenus intromittant ad cognoscendum de aliquo crimine ecclesiastico, nec impediunt praelatos, aut ipsorum officiales, quin de huiusmodi crimine libere cognoscant et puniant, ut iuris est.

§ 12. Item quod iustitiiarii vel alii officiales vassallos Ecclesiarum coram se, vel ad ipsorum iudicia in civilibus trahere non praesumant.

§ 13. Item quod praelati Ecclesiarum, ecclesiasticae personae ac officiales ipsarum vassallos earum debitores suos possint, prout eis competit, compellere ad satisfaciendum sibi de debitis et iuribus earundem, contradictione aliqua illegitima non obstante.

§ 14. Item, licet idem princeps staterit aliqua de vassallis Ecclesiarum eis ad personalia servitia obligatis, si forsan a terris, in quibus morari debent, auferant, per praelatos et personas ecclesiasticas revocandis; nos tamen dicimus distinguendum, ut si ratione personae ad huiusmodi servitia teneantur, possint,

si recesserint, legitime revocari. Si vero tenentur rerum tantummodo ratione, et recedere voluerint, res ipsas Ecclesiis et personis eisdem omnino dimittere compellantur.

§ 15. Item quod iudaeis, qui sunt Ecclesiarum vassalli, nulla committantur officia, nec eis alias oppressiones vel gravamina inferantur. Nos itaque cum fratribus nostris deliberatione habita, praemissa in favorem Ecclesiarum Dei et ministrorum ipsius attendentes inducta, de ipsorum fratrum consilio et assensu ac plenitudine potestatis, ea firmitatis perpetuae robor statuimus obtinere, ipsaque praecipimus perpetuis temporibus inviolabiliter observari.

Clausulae.

§ 15. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis atque praecepti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Ego HONORIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

(Sequuntur nomina cardinalium prout in praecedenti).

Datum Tibure per manum Petri magistri de Mediolano S. R. E. vicecancellarii quintodecimo kalendas octobris, indictione quartadecima, incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, pontificatus vero domini Honorii Papae IV anno 1.

Dat. die et anno eodem.

IV.

Monasterium S. Silvestri in Capite de Urbe conceditur nonnullis piis foeminis ut ibi vivant secundum regulam S. Clarae (1).

(1) Ex Regest. Vatic.

SUMMARIUM

1. Moniales commendantur, ac praecipue Margarita Columnensis. — 2. Earundem petitio. — Episcopo Praenestino committitur ut regulam postulatam concedat. — 4. Monasterium donatum cum omnibus pertinentiis. — 5. FF. Minores in monialium obsequium destinati. — 6. Monasterium immediate subiectum Sedi Apost. — 7. Clausulae.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus Herminiae abbatis-sae monasterii Sancti Silvestri in Capite de Urbe, eiusque sororibus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum, salutem et apostolicam benedictionem.

Moniales commendantur, ac praecipue Margarita Columnensis.

§ 1. Ascendit fumus aromatum in considerationis nostrae conspectu fide dignorum assertione diffusus de fama et conversatione vestra laudabili, de meritis commendabilium processuum vestrorum merito laudandis, de actibus virtuosis. Fragrat enim in Domo Domini, audientium mentes multo reficit gaudio, multo replet odore, quod, sicut intelleximus, quondam Margarita de Columna, divitiis et nativa proprii generis nobilitate contemptis, caeterisque saeculi huius abnegatis illecebris, prudenter elegit Christo pauperi humiliter in paupertate servire, Ipsique velut apes argumentosa deserviens, vos ad id suo commendabili provocavit exemplo: sicque vota vestra inspirante Domino, ac vias misericorditer dirigente, vos consultius attendentes quod transit mundus, transeunt et concupiscentiae eius, fallaces illius blanditias repudiando, prudentius decrevistis vobis ipsum crucifigere et vos ipsi, aliquibus ex vobis ab adolescentia, nonnullis etiam sub religioso habitu ab infantia, licet nulli adhuc observantiae specialis essetis religionis astrictae, gratum exhibentibus Domino famulatum.

Earundem petitio.

§ 2. Demum vero praeventis gratiae vos prosequente virtute, in illud ro-

bur animi, sicut speratur, erectae, ut constanter proponatis habere pro minimo, sive hostis aspera turbidus insaeviat, sive mundus prospera mentitus illadat, desiderantes in castris claustralibus sub observantia ordinis Sororum Minorum Inclusarum dimicare securius contra hostiles incursus, supplicastis humiliter regulam concessam eidem ordini a felicitis recordationis Alexandro, et correctam et approbatam a pia memoriae Urbano, Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, nec non locum ipsius observationi congruum vobis per Sedem Apostolicam misericorditer assignari.

Episcopo Praenestino committitur ut regulam postulatam concedat.

§ 5. Nos autem vestris petitionibus saluti animarum vestrarum accommodis benevolo concurrentes assensu, venerabili fratri nostro Hieronymo Praenestino episcopo ad suam dioecesim, ubi tunc temporis in Monte Praenestino habitabatis, et adhuc habitare dicimini sub decenti clausura, personaliter accedenti, viva voce commisimus, ut vobis petitam regulam assignaret, et a vobis recipiens regulae professionem eiusdem, abbatissam per vos, sicut in eadem conceditur regula, eligendam auctoritate apostolica confirmaret: qui votis vestris cum maturitate debita diligentius exquisitis, vos constantes in praemisso proposito vestro comperiens, assignavit vobis regulam memoratam, et ipsius, id a vobis instantanter petentibus, professione recepta, teque, dilecta in Christo filia Herminia, in abbatissam per viam scrutinii electa concorditer, electionem huiusmodi, quia eam invenit canonicam, et de persona idonea celebratam, auctoritate sibi a nobis in hoc tradita confirmavit.

§ 4. Sane facta nobis per eundem episcopum ad nostram praesentiam redeuntem super huiusmodi suo processu relatione fideli, nos processum ipsum provide habitum ratum et gratum habentes, et auctoritate apostolica confirmantes, ac volentes iuxta praemissae vestrae petitionis instantiam de loco vobis

congruo providere, monasterium Sancti Silvestri in Capite de Urbe ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinens, hactenus ordinis Sancti Benedicti, vacans per translationem sui abbatis ad monasterium Sancti Laurentii foris muros Urbis ordinis supradicti, monachis ipsius monasterii Sancti Silvestri alibi, prout eorum saluti expedire putavimus, collocatis: quod quidem monasterium Sancti Silvestri non facile poterat de personis eiusdem ordinis reformari, quia ipsum consideravimus habitationi vestrae, nec non observationi eiusdem vestri ordinis congruum, vobis de fratrum nostrorum consilio ex speciali gratia cum domibus, hortis, vineis, terris, casalibus, possessionibus, vassallis et omnibus aliis bonis, privilegiis, immunitatibus et quibuslibet suis pertinentiis et iuribus duximus concedendum: statuentes ipsum monasterium Sancti Silvestri in Capite ordinis Sororum Minorum Inclusarum de caetero nominandum: et quod idem ordo vester inibi perpetuis temporibus observetur, et tam vos, quam vobis in eodem monasterio successurae libere uti possitis omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus et gratiis eidem ordini vestro ab Apostolica Sede concessis: et idem monasterium S. Silvestri nobis et ipsi Ecclesiae Romanae subiectum immediate remaneat, sicut erat.

§ 5. Volumus quoque, quod quatuor fratres ordinis Minorum, experientia longa probati, perpetuo in eodem monasterio seorsum continue maneant ad divina celebranda vobis officia, et ministranda ecclesiastica sacramenta: quodque omnia et singula ea, quae vobis ex institutione vestrae regulae tam circa electionem abbatissae, quam circa quaecumque alia, nec non et illa, quae ordini praefato Minorum, vel personis ipsius ex eadem institutione in monasteriis saepefati ordinis vestri competunt, vobis ac eidem ordini Minorum et personis integra et illibata remaneant, nec illis pro eo, quod

idem monasterium Sancti Silvestri remanet nobis et Ecclesiae Romanae, ut praemittitur, immediate subiectum, detrahatur in aliquo, seu aliquatenus derogetur.

§ 6. Caeterum vobis praesentium tenore concedimus, ut ad idem monasterium Sancti Silvestri nulla alia expectata vel petita licentia transeat: adiicientes expressius, quod si contingat saepefatum monasterium vestrum Sancti Silvestri a personis eiusdem vestri ordinis deserere et pro derelicto haberi, monasterium ipsum cum omnibus bonis suis, pertinentiis et iuribus supradictis volumus in nostra, successorum uostrorum Romanorum Pontificum ac eiusdem Romanae Ecclesiae dispositione libera remanere.

§ 7. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, concessionis, constitutionis et mandati nostri infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis etc.

EGO HONORIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

(*Sequuntur nomina aliorum dd. Card. qui constitutionem eandem subscripserunt.*)

Datum Tibure per manum magistri Petri de Mediolano sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellarii, octavo kalendas octobris, indictione quartadecima, incarnationis dominicae anno MCLXXXIV, pontificatus vero domini Honorii Papae IV anno 1.

Dat. die 24 septembris 1285, pont. anno 1.

V.

Damnatio sectae sub nomine Ordinis Apostolorum, nulla habita Sedis Apostolicae licentia, temere introductae.

SUMMARIUM

Gregorius X vetuit novas institui religiones (in c. 1 De Relig. don., 1, n. 6). — 1. Quidam tamen religionem sub nomine Ordinis

Monasterium immediate subiectum Sedi Apostolicae.

Clausulae.

Apostolorum induxerunt multa mala patrant. — 2. Hic ergo Pontifex eos damnat. — 3. Haec constitutio populis declaranda.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus patribus, universis archiepiscopis, et episcopis, ac dilectis filiis cathedralium Ecclesiarum electis, et vicariis earumdem, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Olim fel. recor. Papa Gregorius X praedecessor noster, in concilio Lugdunensi, omnes religiones et ordines Mendicantium adinventos post generale Lateranense concilium, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicae meruerunt, perpetuae prohibitioni subiecit: et quatenus processerant, revocavit.

§ 1. Verum sicut ad nostri apostolatus auditum, fama querula deferente, pervenit, quidam, qui post generale, et ante Lugdunense praedicta concilia sub nomine Ordinis Apostolorum habitum novae religionis assumpserunt, quamquam nullam aliquando confirmationem Sedis Apostolicae meruissent, prohibitionis ac revocationis praedictae temerarii praesumptores eundem habitum, seu ei consimilem sub eodem nomine usque hodie deferentes, quamplures etiam alii, assumpto post dictum Lugdunense concilium huiusmodi habitu, per diversas mundi partes mendicando discurrere non verentur, facientes ea quae non condecant, in animarum suarum periculum, et grave scandalum plurimorum: praesertim cum nonnulli pravitate haereticae vitio laborantes sub huiusmodi habitu sint inventi.

§ 2. Nos igitur volentes, alium praevicatorum insolentem audaciam refracnari, et praedictam non tam religionem, quam perniciosam sectam penitus aboleri, ne forte fidelium simplices falsa sanctitatis eorum imagine seducantur, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus quoscumque de prae-

dictis in vestris civitatibus et dioecibus inveniri contigerit, eos ad deponendum huiusmodi habitum, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis, monentes eosdem, ut si religiosam vitam ducere cupiunt, ad aliquam se transferant de religionibus approbatis. Quod si aliqui eorum censuram praedictam contempserint, vos contra ipsos ad poenam carceris, seu aliam, prout expedire videritis, procedatis, invocato adversus eos, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 3. Caeterum ut praedicti eo facilius a sua insolentia compescantur, quo magis a Christi fidelibus abiici se viderint et contemni: volumus nihilominus, quod huiusmodi processum nostrum, in vestrarum civitatum et dioecesium terminis, iteratis vicibus publicantes ac facientes per aliquos publicari, eosdem populos auctoritate nostra moneatis et inducatis attente, ne aliquem de praedictis praefatum habitum deferentibus recipere praesumant in hospitio, vel eis aliquas elemosynas largiantur; nec ad deferendum habitum illum, seu ei consimilem impendant consilium, auxilium vel favorem.

Dat. Romae apud S. Sabinam, 5 id. martii, pont. nostri anno primo.

Dat. die 11 martii 1286, pont. anno 1.

VI.

Quod filii et nepotes eius, qui de haeresi inquisitus et absolutus fuit, ad officia et beneficia admitti possint (1).

SUMMARIUM

1. Romani Pont. frequenter inquisitoribus commiserunt haeticos et fautores, eorumque filios et nepotes beneficiis et officiis privari. — 2. Quidam Philippus, inquisi-

(1) Haeticorum filios omnibus officiis et dignitatibus privatos voluit Innocentius IV constit. II, tom. III, pag. 303. Huic vero poenae subiiciendos esse filios illorum haeticorum, quos poenitentiam egisse constiterit, declaravit Alexander IV, constit. XLVI, § 2, tomo eodem, pag. 663.

Gregorius X vetuit novas institui religiones (in c. 1 De Relig. don., 1, n. 6).

Quidam tamen religionem sub nomine Ordinis Apostolorum induxerunt, multa mala patrant.

Hic ergo Pontifex eos damnat.

Haec constitutio populis declaranda.

tus et emendatus fuit, et tamen Communitas Spoleti nolbat admittere ad officia Archionum eius filium, neque ipsius natos. — 3. Hic tamen Pont. iubet eos admitti consilio esse fideles.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio fratri Galgano de Eugubio, ordinis fratrum Minorum inquisitori haereticae pravitatis in ducatu Spoletano, salutem et apostolicam benedictionem.

Exhibita nobis dilecti filii Archioni militis nati quondam Philippi dicti Palmerii militis Spoletani petitio continebat, quod olim significantibus fel. rec. Alexandro Papae praedecessori nostro inquisitoribus pravitatis haereticae per Italiam deputatis, quod frequenter a Sede Apostolica committebatur eisdem, ut tam haereticos, credentes, fautores et receptatores haeticorum, quam ipsorum filios et nepotes privandi dignitatibus, personatibus et officiis publicis et beneficiis ecclesiasticis, de dioecesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum consilio haberent liberam potestatem; et qualiter hoc deberet intelligi postulantibus declarari, praefatus praedecessor eisdem inquisitoribus per suas duxit literas respondendum, quod de filiis et nepotibus illorum haeticorum, credentium et aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videbatur, non autem illorum, quos emendatos esse constaret, ac pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiae poenitentiam recepisse, quam ipsi, vel iam perfecerant, vel humiliter prosecutioni eius instarent, vel parati fuerant, dum viverent, ad recipiendum eandem.

§ 2. Verum licet inquisitor pravitatis huiusmodi, tunc in partibus illis per Sedem Apostolicam deputatus, memoratum Philippum, qui sibi confessus extitit, quod cuidam haeretico reverentiam fecerat, quaedam contra fidem proferendo catholicam, privaverit bonis suis, ac idem Philippus iniunctam sibi propter hoc ab eodem inquisitore poenitentiam perfecit

reverenter, ac tandem sicut vere catholicus, receptis ecclesiasticis sacramentis, viam fuerat universae carnis ingressus, et ab inquisitore praefato etiam absolutus, tamen potestas, consilium et commune Spoletanum dictum Archionum eiusque filios, occasione praemissorum, ad officia civitatis Spoletanae pro sua recusant admittere voluntate. Quare praelibatus Archionus nobis humiliter supplicavit, ut nos misericorditer attendentes, quod idem Philippus, sicut praemittitur, tamquam vere catholicus et fidelis Ecclesiae Romanae decessit, eundem Archionum et filios eius decernimus (1), iuxta praemissum eiusdem praedecessoris responsum, in aliquo puniri occasione huiusmodi non debere; sed eos ad omnia saecularia officia et beneficia ecclesiastica et dignitates, ac ad omnes ordines, impedimento huiusmodi non obstante, potius admittendos.

§ 3. Quia igitur de facto huiusmodi et eius circumstantiis habere poteris notitiam plenioris: nos gerentes de circumspicione tua fiduciam in Domino specialem, praesentium tibi auctoritate committimus et mandamus, ut si diligenti inquisitione praemissa, praedicta inveneris veritate fulciri, et tibi etiam constiterit, quod praefati Archionus et filii non sint de haeretica pravitatis suspecti, et in fidelitate ac devotione Ecclesiae supradictae persistent (super quibus omnibus tuam intendimus conscientiam onerare) auctoritate nostra denuncies et declares, quod propter praemissa, vel eorum occasione nihil eis possit obiici vel opponi, quin ad omnia saecularia officia et beneficia ecclesiastica, etiam si dignitates existant, illis non obstantibus, assumi libere valeant: et hi, qui liberati esse noscuntur, ad omnes ordines promoveri, prout secundum Deum et honorem catholicae fidei videris expedire. Quicquid autem super his inveneris et duxeris faciendum, nobis per tuas patentes literas

(1) Forsan *devernerimus*.

Hic tamen Pontif. iubet eos admitti consilio esse fideles.

Romani Pontifices frequenter inquisitoribus commiserunt haereticos et fautores, eorumque filios et nepotes beneficiis et officiis privari.

Quidam Philippus, inquisitus et emendatus fuit, et tamen Communitas Spoleti nolbat admittere ad officia Archionum eius filium, neque ipsius natos.

harum seriem continentes fideliter studeas intimare.

Dat. Romae apud S. Sabinae, 5 calendis decembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 27 novemb. 1286, pont. anno II.

NICOLAUS IV

PAPA CXCI

Anno aerae Ch. comm. MCCLXXXVIII.

Hieronimus, patria Asculanus in Piceno, antea frater ordinis Minorum S. Francisci, cuius fuerat minister generalis, postmodum S. R. E. cardinalis episcopus Praenestinus, electus est in Summum Pontificem die 22 februarii anno 1288, eademque die coronatus, Nicolaus voluit appellari. Sedit in pontificatu annos v, mensem i, dies xiii (1), imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente vero Rodolpho rege Romanorum. Obiit siquidem die 4 aprilis 1292, et sepultus est in basilica S. Mariae Maioris. Vacavit sedes annos II, mens. III, diem I.

I.

Sanctae Agathae terram, aliaque castra et loca ad provinciam Massae Trabariae, non autem ad Romandiolae spectare declarat (2).

SUMMARIUM

Massa Trabaria iuris Sedis Apost. — Causae declarationis. — Declaratio.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter alias provincias et terras Romanae Ecclesiae, quarum statum praeservari a noxiis et prospere dirigi peroptamus, de pacifico statu hominum Massae Trabariae, quae est Camerae Sedis Apostolicae demanium speciale, tanto

(1) Inclusis extremis. (2) Ex Regest. Vatic.

teneamur propensius cogitare, quanto ipsos praerogativa favoris et gratiae prosequimur potiori, nos pia consideratione inducti, quod olim plerumque inter ipsius Massae et Romandiolae rectores dudum diversis temporibus in ipsis partibus per Sedem Apostolicam deputatos, super eo gravi contentione exorta, quod eorum alterutro asserente castra et tenimenta, quae dicuntur Sanctae Agathae, Silvae Planae, Billis, Raynerii de Monte Auriolo, Raynerii de Castaldeto, Hugolini, Piagnani, Maceratae, Gattariae, Vergnanti et Trivii, Wittoni et Savinae cum omnibus districtibus, curtibus, villis, iuribus, finibus et pertinentiis suis ad suam iurisdictionem spectare; homines ipsius Massae in quadam perplexitate positi nonnunquam damna gravia et pericula incurrerunt: et ideo cupientes ipsorum indemnitati praecavere, ac quieti paterna imposterum sollicitudine providere; volumus, et auctoritate apostolica declaramus statuente, ut ex nunc in antea praedicta castra et tenimenta cum omnibus districtibus, curtibus, villis, iuribus, finibus et pertinentiis suis, nec non et omnes alii homines, et castra, quae infra fines ipsorum locorum existunt, sub iurisdictione ac dominio rectoris ipsius Massae, qui pro tempore fuerit, inibi auctoritate apostolica deputatus, perpetuo maneant et consistant: ac eorumdem locorum homines sicuti incolae dictae Massae in omnibus et per omnia eidem rectori teneantur firmiter et efficaciter obedire.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Reate, kalendis augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 1 augusti 1288, pontif. anno I.

Causae declarationis.

Declaratio.

II.

Quod christiani ad iudaeorum ritum transientes, ipsique iudaei ad christianam fidem conversi, ad illum redeuntes, ab inquisitoribus uti haeretici, eorumque auxiliatores, puniantur: iudaei vero, christianos ad eorum ritum trahentes, poena debita compescantur (1).

SUMMARIUM

Causae huius constitutionis. — 1. Sanctio contra christianos ad ritum iudaeorum transeuntes, et iudaeos conversos ad illum redeuntes: — 2. Et contra iudaeos ad eorum ritum christianos inducentes.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis illis fratribus Praedicatorum et Minorum ordinum inquisitoribus haereticae pravitate, auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et imposterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Turbato corde audivimus et narramus, quod non solum quidam de iudaicae caecitatis errore ad lumen fidei christianae conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dignoscuntur; verum etiam quamplurimi christiani, veritatem catholicae fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum iudaicum transtulerunt, quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum, quadam familiari hostilitate, securius blasphematur.

§ 1. Cum autem huic pesti damnabili, congruis et festinis debeat remediis obviare, universitati vestrae, per apostolica scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra haereticos, auctoritate Sedis Apost. designatos, super praemissis, tam per christianos quam etiam per iudaeos, inquisita diligenter et sollicite veritate, contra omnes, quos talia inveneritis hactenus commisisse, aut committere in futurum, tamquam contra haereticos, contra fautores quo-

(1) Eiusdem argumenti constitutiones ediderunt Clemens IV, const. xxiii, Greg. X, const. vii.

que, receptatores et defensores eorum procedere studeatis.

§ 2. Iudaeos autem, qui christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem induxerint, aut inveneritis de caetero inducentes, poena debita puniatis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Dat. Reate, nonis septemb., pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 5 septembris 1288, pont. anno i.

III.

Certos proventus S. R. E. Cardinalibus assignat ex Romanae Ecclesiae redditibus (1).

SUMMARIUM

Cardinalium dignitas. — Cum iis Ecclesiae vectigalia partitur. — 1. Pars pontificio fisco, pars Cardinalibus addicta, aequa inter eos portione dividenda. — 2. Conclusiones. — Nicolai PP. IV et cardinalium subscriptiones.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Caelestis altitudo potentiae clementi providentia cuncta disponens, voluit cum Summo Pontifice considerare S. R. E. cardinales, ut ipsi tamquam membra eiusdem Ecclesiae capitis, ipsi capiti deservirent, et submissis humeris ad regendum universalis Ecclesiae firmamentum, operosa sedulitate cum ipso Summo Pontifice laborarent, et tam ipsius Ecclesiae, quam totius orbis incumbentia onera indefessis cum eo sollicitudinibus partirentur. Hi sunt, quos dilexit Dominus, et velut praecipuas et sublimes Ecclesiae praedictae columnas praerogativa sublimavit honoris. Horum coetus in orbe magnificus omnes et singulos quibuslibet titulis decoratos, excellit. Horum altitudo

(1) Ex Raynaldo ad ann. 1289, § 49.

consilii, et expertae circumspectionis industria circa dirigenda quaelibet et agenda salubriter afferre universaliter maiora commoda dignoscitur. Ac ideo reputantes incongruum, ut ipsi Cardinales tanta praediti dignitate, tantisque sollicitudinibus ac laboribus aggravati, qui ad ferendum nobiscum tantorum sarcinam onerum nobis incumbentium ex apostolica officio servitutis, dies laboriosos agunt, noctesque perducunt insomnes, reddantur eiusdem Romanae Ecclesiae proventuum et reddituum, ac prosperitatis expertes, cui communicant in diversis; conspicientes quoque in nonnullis regnis, provinciis, insulis, lacubus, civitatibus, terris et locis Ecclesiae memoratae ubilibet constitutis iura et iurisdictiones ipsius Ecclesiae multae hactenus negligentiae patuisse, et alias multis exposita fuisse dispendiis per occultatores et occupatores multiplices, qui ad ea manus illicitas extenderunt; dignum duximus, ut praedictos Romanae Ecclesiae universos fructus, redditus et proventus, quos in Siciliae et Angliae, aliisque quibuslibet regnis, Sardinia, Corsica, aliisque insulis; nec non in Marchia Anconitana, provincia Romaniolae, ducatu Spoletano, terra Arnulforum, patrimonio B. Petri in Tuscia, Campania et Maritima, Sabina, Massa Trabaria, Carfagnana, comitatu Venesini, civitate Beneventana, ac aliis terris et locis, et censibus praedictorum eadem Ecclesia obtinere dignoscitur, Cardinales ipsi modo participant infrascripto, firmam habentes fiduciam, quod de caetero per eorum sollicitudinem, diligentiam, et considerationem expertam favorisque praesidium, in eisdem locis et terris fidelium crescat devotio, iustitia plenius reddetur, et aequitas diligentiori studio habita servabitur; occupata et alienata in statum debitum reducentur, et restaurabuntur etiam dissipata; ita quod huiusmodi participatio magni honoris et utilitatis pariter sit incrementum.

Bull. Rom. Vol. IV.

12

§ 1. Quare, de communi fratrum nostrorum consilio et assensu, praesenti sanctione statuimus et decernimus de plenitudine apostolicae potestatis, ut de universis fructibus, redditibus, proventibus, mulctis, condemnationibus et censibus supradictis fiat divisio in duas partes, quarum una Papali Camerae semper cedat, reliqua vero inter Cardinales eisdem aequaliter dividatur, quodque partem huiusmodi praedictorum fructuum, reddituum, proventuum, mulctarum, condemnationum et censuum Collegium Cardinalium eorundem percipiat iure suo. Ut autem praedicta successivis temporibus salubrius et utilius valeant effectui mancipari, sancimus, ut institutio et destitutio rectorum, qui praerunt locis et terris praedictis et quorumcumque etiam aliorum fructuum, dictorum reddituum et proventuum, mulctarum, condemnationum et censuum collectorum fiat de consilio Cardinalium praedictorum.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, statuti, mandati, sanctionisque infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Ego NICOLAUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Gerardus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Tusculanus episcopus subscripsi.

Ego frater Matthaeus tituli S. Laurentii in Damaso presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli Sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Neapoleo Sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Fr. Latinus Ostiensis, et Velle-trensis episcopus subscripsi.

Pars pontificio fisco, pars cardinalibus addicta, nequa inter eos portione dividenda.

Conclusiones.

Nicolai PP. IV et cardinalium subscriptiones.

Cum iis Ecclesiae vectigalia partitur.

Cardinalium dignitas.

Ego Bernardus Portuensis, et Sanctae Rufinae episcopus subscripsi.

Ego Bernardus Praenestinus episcopus subscripsi.

Ego frater Hugo tit. Sanctae Sabinae presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Matthaeus Sanctae Mariae in Porticu diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Petrus Sancti Eustachii diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Reate per manum magistri Ioannis decani Baiocensis, S. R. E. vicecancellarii, decimo quinto kalendas augusti, indictione secunda, incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo octuagesimo nono, pontificatus vero domini Nicolai Papae quarti anno secundo.

Dat. die 18 iulii anno Domini 1289, pontif. anno II.

IV.

Approbatio Tertiae Regulae fratrum et sororum Tertii Ordinis a B. Francisco institutae, pro saecularibus in propriis domibus viventibus, Tertiariis nuncupatis (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — Cap. I. Examen recipiendorum. — II. De receptione ad probationem et professionem, ac stabilitate in ordine. — III. De habitu et indumentis fratrum et sororum. — IV. De spectaculis et conviviis vitandis. — V. De ieiuniis. — VI. De Confessione et Communione. — VII. De armorum delatione. — VIII. De horarum recitatione et aliis orationibus. — IX. De testamentis. — X. De pace. — XI. De vexatione contra privilegia. — XII. De iuramentis. — XIII. De missa audienda et

(1) Nonnullas Ordinem hunc concernentes constitutiones se praetermisisse, asserit Cherubinus: illam enim in viridi esse vult, quae legitur in Leone X incipien., *Dum infra*. Hanc vero Cherubini exemplo non omittendam putavi.

congregatione facienda. — XIV. De infirmis et exequiis defunctorum. — XV. De officiis recte administrandis. — XVI. De correctione delinquentium. — XVII. De litigiis vitandis. — XVIII. De dispensatione circa abstinentias. — XIX. De incorrigibilibus. — XX. De non observantibus regulam. — Sanctio poenalis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus, et dilectis in Christo filiabus sororibus ordinis fratrum de Poenitentia, tam praesentibus quam futuris, salutem et apostolicam benedictionem.

Supra montem catholicae fidei, quam populis gentium, qui ambulabant in tenebris, discipulorum Christi sincera devotio igne caritatis exaestuans, verbo sollicitae praedicationis edocuit, quamque Romana tenet et servat Ecclesia, solidum christianae religionis positum noscitur fundamentum, nullis umquam concutendum. turbinibus, nullis quassandum fluctibus tempestatum. Haec est etenim recta, veraque fides, absque cuius consortio nemo in conspectu Altissimi acceptus redditur, nemo gratosus occurrit. Haec est, quae salutis semitam praeparat, et felicitatis aeternae praemia gaudiaque pollicetur. Ideoque gloriosus Christi Confessor B. Franciscus huius ordinis institutor, viam ascendendi ad Dominum verbo pariter et exemplo demonstrans, ipsius sinceritate fidei suos filios erudit, eosque illam profiteri, constanter tenere, similiter ac opere voluit adimplere, ut per eius semitam salubriter incedentes, mererentur post vitae praesentis ergastulum, aeternae beatitudinis effici possessores.

De modo examinandi volentes intrare in ordinem. — CAP. I.

Nos igitur ordinem ipsum opportunis favoribus prosequentes, ad eius augmentum benignius intendentes, statuimus, ut omnes, quos ad servandum huiusmodi vitae formam assumi contigerit, ante assumptionem seu receptionem ipsorum, de fide catholica et obedientia

Prooemium.

erga praefatam Ecclesiam diligenti examinationi subdantur. Et si eas professe firmiter fuerint, vereque crediderint, admitti, seu recipi tute poterunt ad eandem. Praecavendum est tamen sollicite, haereticus ne quis, vel suspectus de haeresi, aut etiam infamatus, ad vitae observationem ipsius quomodolibet admittatur. Et si talem inveniri contigerit extitisse receptum, assignetur ille quamcunctius inquisitoribus pravitate haereticae puniendus.

De forma recipiendi volentes intrare ordinem. — CAP. II.

De receptione ad probationem et professionem, ac stabilitate in ordine.

Cum autem fraternitatem huiusmodi quis intrare voluerit, ministri ad receptionem talium deputati, eius officium, statum et conditionem solerter explorent, sibi fraternitatis eiusdem onera, et praecipue alienorum restitutionem apertius expoentes. Quibus praemissis, si eidem placuerit, iuxta modum huiusmodi induatur, et de alienis (si qua fuerint apud eum) satisfacere studeat in pecunia numerata, vel secundum exhibitam pignoris cautionem: seque nihilominus proximis reconciliare procuret. Quibus omnibus ad effectum perductis, post unius anni spatium, cum aliquorum discretorum fratrum consilio, si is videbitur ipsis idoneus, recipiatur hoc modo, videlicet, ut promittat se divina praecepta omnia servaturum, ac etiam satisfactorum (ut convenit) de transgressionibus, quas contra hunc vivendi modum commiserit, cum interpellatus ad visitoris extiterit voluntatem. Et huiusmodi ab eo facta promissio, per manum publicam, in scriptis inibi redigatur. Alio autem modo nullus a ministris recipiatur eisdem, nisi visum eis aliter fuerit, conditione personae, ac ipsius instantia, sollicita consideratione discussis. Ordinamus praeterea statuentes, ut nullus post ipsius fraternitatis ingressum de eadem egredi valeat, ad saeculum reversurus. Possit tamen transitum habere liberum ad religionem aliam ap-

probata. Mulieribus vero viros habentibus (nisi de ipsorum licentia et consensu) non pateat ad consortium dietae fraternitatis ingressus.

De forma habitus, et qualitate indumentorum. — CAP. III.

Fratres insuper ipsius fraternitatis, de humili panno in pretio et colore, non prorsus albo vel nigro, communiter vestiantur, nisi fuerit ad tempus in pretio per visitatores de consilio ministri ob causam legitimam et apertam, cum aliquo dispensatum. Chlamydes quoque ac pelles, absque scollaturis, scissas vel integras, affibulatas tamen, vel patulas, ut congruit honestati, clausasque manicas fratres habeant supradicti. Sorores etiam chlamyde induantur, et tunica de huiusmodi humili panno factis, vel saltem cum chlamyde habeant guarnellum, seu placentinum, coloris albi vel nigri, aut paludellum amplum de canabo, sive lino, absque ulla crispatura consutum. Circa humilitatem vero panni et pellitones sororum ipsarum, iuxta conditionem cuiuslibet earumdem, ac loci consuetudinem poterit dispensari. Bindis et ligaturis sericis non utantur, pelles dumtaxat agnivas, bursas de corio et corrigias, simpliciter absque serico ullo factas et non alias, tam fratres habeant, quam sorores, depositis caeteris (iuxta B. Petri Apostolorum Principis salubre consilium) vanis huius saeculi ornamentis.

Quod non vadant ad inhonesta convivia et spectacula, et quod histrionibus non donent. — CAP. IV.

Sit eis ad inhonesta convivia, vel spectacula, sive curias, seu choreas, accessus penitus interdictus. Histrionibus, seu vanitatis intuitu nihil donent. Et ne quidquam illis donetur a propria familia, prohibere procurent.

De abstinentia et ieiunio. — CAP. V.

Ab esu carnum secunda, quarta et

De habitu et indumentis fratrum et sororum.

De spectaculis et conviviis vitandis.

De ieiuniis.

sexta feria, dieque sabbati, abstineant universi, nisi aliud infirmitatis instantia suaderet. Minutis vero per triduum carnes dentur, nec subtrahantur in itinere constitutis; sit quoque ipsarum comestio licita singulis cum solemnitate praecipuam intervenire contigerit, in qua caeteri christiani ab antiquo epulis carnis vesci solent. Aliis autem diebus, in quibus ieiunium non servatur, ova et caseus non negentur. Sed et cum religiosis caeteris in eorum conventualibus domibus licite sumere valeant de appositis ab eisdem. Sintque prandii, coenaeque refectione contenti, exceptis languidis, et viatoribus et infirmis. Sit sanis cibis moderatus et potus, cum textus evangelicus habeat: Attendite ne corda vestra crapula et ebrietate graventur. Prandium autem vel coena, nisi praemissa semel dominica oratione, non sumatur: post sumptionem cuilibet cum *Deo gratias*, iteranda, quod si omitti contigerit, dicatur tribus vicibus *Pater noster*. Quilibet vero sexta feria totius anni ieiunium celebretur, nisi forte infirmitatis vel alia causa legitima excusentur, nisi festum Natalis Domini feria ipsa occurreret observandum. Sed a festo Omnium Sanctorum usque ad Pascha, quarta et sexta feria ieiunabunt; alia, quae ab Ecclesia sunt statuta, vel ordinariis ex causa communiter indicta, ieiunia nihilominus servaturi. In quadragesima vero B. Martini usque ad diem Nativitatis Domini, et a dominica Quinquagesimae usque ad Pascha, diebus singulis (exceptis dominicis) ieiunare procurent, nisi aliud fortasse infirmitas vel necessitas alia suaderet. Sorores gravidae, usque ad suae purificationis diem ab exercitatione quilibet corporali (orationibus dumtaxat exceptis) poterunt, si voluerint, abstinere. Laborantes autem (propter fatigationis afficientis instantiam) a Dominicae Resurrectionis festo usque ad festivitatem B. Francisci praedicti, ter in die, qua exercitio laboris incumbent, licite sumere

cibum possunt. Cum vero illos contigerit aliorum imminere laboribus, de cunctis appositis, die quolibet sumere licebit eisdem, nisi sexta feria, vel dies sit alia, in qua generaliter ab Ecclesia ieiunium no-scitur institutum.

Quoties debeant confiteri per annum, et sumere Corpus Christi. — CAP. VI.

Singuli autem fratrum et sororum ipsarum, ter in anno, videlicet, in Natali Domini, in Resurrectione ipsius et Pentecostes festivitibus, peccata propria confiteri, et Eucharistiam devote suscipere non postponant, reconciliando se proximis et restituendo etiam aliena.

Quod non ferant arma impugnationis. CAP. VII.

Impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi pro defensione Romanae Ecclesiae, christianae fidei, vel etiam terrae ipsorum aut de suorum licentia ministrorum.

De dicendis horis canonicis. — CAP. VIII.

Dicant universi quotidie septem horas canonicas, videlicet, Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas et Completorium. Clerici, videlicet Psalterium, pro Prima *Deus in nomine tuo*, *Beati immaculati*, usque ad *Legem pone*, ac alios horarum psalmos, iuxta clericorum ordinem cum *Gloria Patri* dicant. Cum vero ad Ecclesiam non accedent, pro Matutino psalmos dicere studeant, quos dicunt clerici vel Ecclesia cathedralis, vel saltem, ut illiterati alii pro Matutino duodecim, et pro alia qualibet hora septem vicibus *Pater noster* cum *Gloria Patri* dicere non omittant. In quibus, videlicet Primae ac Completorii horis, minorem symbolum et *Miserere mei, Deus*, adiciant qui noverunt. Sed si horis non dixerint constitutis, dicant tribus vicibus *Pater noster*. Infirmi autem horas huiusmodi non teneantur dicere, nisi velint. In quadragesima vero S. Mar-

De Confessione et Communione.

De armorum delatione.

De horarum recitatione et aliis orationibus.

lini, et etiam in maioribus Ecclesiis in quarum parochiis habitant, matutinalibus horis personaliter adire procurent, nisi causa rationabili excusentur.

Quod omnes, qui de iure possunt, faciant testamentum. — CAP. IX.

Ompes praeterea, quibus de iure facultas affuerit, condant seu faciant testamentum, et de bonis suis infra tres menses post eorum ingressum immediate sequentes ordinent et disponant, ne quemquam illorum contingat decedere intestatum.

De pace reformanda inter fratres et alios extraneos. — CAP. X.

De pace vero inter fratres et sorores aut etiam exteros in discordia positos facienda, sicut ministris videbitur, ita fiet, adhibito (si facultas affuerit) episcopi dioecesani consilio in hac parte.

Quando molestantur contra ius, aut eorum privilegia. — CAP. XI.

Si vero fratres vel sorores contra ius vel eorum privilegia per potestates seu rectores locorum, ubi domicilium obtinent, vexationibus impetantur, ministri loci ad episcopos et alios locorum ordinarios studeant habere recursum, iuxta consilium et ordinationem ipsorum in tabulis processuri.

Quod caveant, in quantum possunt, a iuramentis solemnibus. — CAP. XII.

A iuramentis autem solemnibus omnes abstineant, nisi necessitate cogente in casibus per indulgentiam Apostolicae Sedis exceptis, videlicet, pro pace, fide, calumnia et testimonio perhibendo, ac etiam in contractu emptionis, venditionis et donationis, ubi videbitur expedire. In communi quoque loquela vitent, prout poterunt, iuramenta. Et qui die aliqua minus caute iuraverint lapsu linguae (prout contingere in multiloquio consuevit) die lapsa in sero, cum debet reco-

gitare quid fecerit, dicat tribus vicibus orationem dominicam, propter incaute facta huiusmodi iuramenta. Memor autem sit quilibet, ut ad divina obsequia familiam propriam exhortetur.

De audienda missa et congregatione facienda. — CAP. XIII.

Universi sani fratres et sorores cuiuscumque civitatis aut loci, diebus singulis (si commode poterunt) Missae officium audiant, et mense quolibet ad ecclesiam sive loca, ad quam, vel ad quae ministri curaverint intimare, conveniant missarum solemnia inibi audituri. Unusquisque autem usualis monetae denarium missario tribuat, qui pecuniam huiusmodi colligat, et eam de consilio ministrorum inter fratres et sorores paupertate gravatos, et praecipue infirmantes, ac eos, qui funeris carere dignoscuntur exequiis, et deinde inter pauperes alios dividant congruenter. Offerant insuper de ipsa pecunia Ecclesiae memoratae. Tuncque (si commode poterunt) virum religiosum et in verbo Dei competenter instructum habere procurent, qui eos ad poenitentiam et misericordiae opera exercenda hortetur, sollicite moneat et inducat. Studeat quilibet, dum Missae celebratur officium, et praedicationis verbum proponitur, servare silentium; orationi et officio sit intentus, nisi cum communis utilitas fraternitatis impediatur.

De fratribus infirmis et defunctis. CAP. XIV.

Cum autem quemquam ex fratribus infirmari contigerit, ministri per se vel per alium, seu alios (si hoc eis infirmus fecerit intimari) semel in hebdomada, visitare teneantur aegrotum, ipsum sollicite ad recipiendum poenitentiam (prout melius et efficacius expedire putaverint) inducentes, necessaria illi de bonis communibus ministrando. Et si praefatus infirmus de praesenti luce migraverit, fratribus et sororibus tunc in civitate vel

De missa audienda et congregatione facienda.

De testamentis.

De pace.

De vexatione contra privilegia.

De iuramentis.

loco, ubi eam contigerit mori, praesentibus nuntiatur, ut defuncti exequiis procurent personaliter interesse. A quibus, donec Missarum fuerint celebrata solemnitas, et corpus tumulo conditum, non recedant. Hoc quoque circa sorores infirmas et decedentes volumus observari. Praeterea infra octo dies post ipsius sepulchri obitum immediate sequentes, quilibet fratrum et sororum ipsarum dicat pro anima eius, sacerdos videlicet missam unam, sciens psalterium, 50 psalmos, et illiterati totidem *Pater noster*, et in fine cuiuslibet *Requiem aeternam* adiciant. Et post haec, infra annum pro fratrum et sororum, tam vivorum, quam defunctorum salute, tres missas faciant celebrari. Qui vero psalterium sciverint, illud dicant, et caeteri orationem dominicam centies dicere non omittant, *Requiem aeternam* in fine cuiuslibet addituri.

De ministris. — CAP. XV.

Ministeria quoque ac alia officia, quae praesentis formulae series exprimit, imposita sibi quisque devote suscipiat, curetque fideliter exercere. Officium autem cuiuslibet certi temporis spatio limitetur. Nullus minister instituat ad vitam, sed eius ministerium certum tempus comprehendat.

De visitatione et correctione delinquentium. CAP. XVI.

Ad haec ministri et fratres ac sorores civitatis, et loci cuiuslibet, ad visitationem communem in aliquo loco religioso, vel ecclesia, ubi locum huiusmodi contigerit deesse, convenient, et visitatorem habeant sacerdotem, qui alicuius approbatae religionis existat, quique illis de commissis excessibus iniungat poenitentiam salutarem. Nec quisvis alius possit eis huiusmodi visitationis officium exhibere. Quia vero praesens vivendi forma institutionem a B. Francisco praelibato suscepit, consulimus, ut visitatores et

informatores de fratrum Minorum ordine assumantur, quos custodes vel guardiani eiusdem ordinis, cum super hoc requisiti fuerint, duxerint assignandos. Nolumus tamen congregationem huiusmodi a laico visitari. Huiusmodi autem visitationis officium semel exerceatur in anno, nisi necessitate aliqua suadente fuerit pluries faciendum. Incorrigibiles vero ac inobedientes monitio trina praeveniat. Qui si se corrigere non curaverint, de ipsius congregationis consortio expellantur omnino de consilio discretorum.

De vitandis litigiis inter se et cum aliis. CAP. XVII.

Vitent insuper fratres et sorores (iuxta posse) litigia inter se, illa (si suscitari contigerit) solcite dirimendo: alioquin, de iure coram illo respondeant, apud quem potestas residet iudicandi.

Qualiter et per quos in abstinentiis posse dispensari. — CAP. XVIII.

Ordinarii autem locorum, vel visitator, cum fratribus et sororibus universis, in abstinentiis, ieiuniis et austeritatibus aliis, ex causa legitima (cum expedire viderint) poterant dispensare.

Quod ministri eorum manifestas culpas denuncient visitatori. — CAP. XIX.

Ministri vero manifestas fratrum et sororum culpas visitatori denuncient puniendas. Et si quisque incorrigibilis fuerit, post trinae admonitionis instantiam a ministris (de discretorum fratrum aliorum consilio) visitatori nunciatur eidem, de fraternitatis consortio abiiciendus ab ipso, et in congregatione postmodum publicandus.

Qualiter in praedictis nemo obligatur ad culpam mortalem. — CAP. XX.

Caeterum in praemissis omnibus, ad quae fratres vestri ordinis non ex divinis praeceptis vel statutis tenentur Ecclesiae, nullum ipsorum ad mortalem culpam vo-

luntus obligari, sed impositam sibi poenitentiam, pro transgressionis excessu, prompta humilitate recipiat, et efficaciter studeat adimplere.

Sanctio poenalis.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et voluntatis infringere etc.

Dat. Reate, sextodecimo kalen. septembris, pontificatus nostri anno 2.

Dat. die 17 augusti 1289, pontif. anno II.

V.

Declarationes reformationis Gregorii IX monachorum congregationis Cluniacensis ordinis S. Benedicti (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Gregorii IX constitutio. — 2. Declaratio eiusdem. — 3. Capitulum generale quando, a quibus et qualiter fieri debeat. — Quae in eo tractanda sint. — 4. Definitorum quindecim capituli generalis pro prima vice eligantur. — 5. Forma eligendi definitorum in capitulo generali. — 6. Causae per abbates non definitae, in capitulo terminentur. — 7. Constitutiones capituli generalis in primis observandae et non immutandae sunt. — 8. Ordinationes capituli, quando obligent ad mortalem culpam: — 9. Et quoties per praelatos recitandae sunt. — 10. Visitatores in capitulo generali ordinentur et corrigenda corrigant, etc. — 11. Visitatores quatuor monasterium Clun. et personam abbatis visitent. — 12. Abbates Clunii de proventibus et expensis coram visitatoribus reddant rationem. — 13. Abbates Cluniae loca ordinis visitent. — 14. Beneficiorum collatio prout hic ordinetur. — 15. Illegitimis prioratus et decanatus ne conferantur. — 16. Priores cur amovendi. — 17. Abbas vel prior criminosus aut infamis quomodo et per quos deponendus. — 18. Institutio priorum conventualium qualiter fiat. — 19. Pluralitas beneficiorum interdicitur. — 20. Nullus nisi Cluniacensis ordinis religiosus in Clun. ordine he-

(1) Laudatam Gregorii reformationem legere est in constit. xxxv, tom. III, pag. 478.

nescium habere debet. — 21. In uno prioratu unus monachus manere non debet. — 22. Refectio monachorum sit uniformis. — 23. Esus carniū relinquatur arbitrio abbatis. — 24. Habitus honestas praefinitur. — 25. Equitaturarum superfluitas submovetur. — 26. Contrahendi et rationis reddendae mos mandatur. — 27. Poena monachis proprietariis infligenda. — 28. Exactiones et extorsiones vitandae. — 29. Bona vacantia quae et qualiter per abbates percipienda sint. — 30. Novitii ante 15 annum non recipiantur. — 31. Iuste appellans non molestandus est. — 32. Levis appellatio prohibetur. — 33. Regulae S. Benedicti observantia non praetermittatur. — 34. Haec reformatio ab omnibus observetur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati Cluniacensi, eiusque coabbatibus, prioribus et conventibus universis Cluniacensis ordinis, salutem et apostolicam benedictionem.

Regis pacifici pacis opera diligentis gerentes (licet immeriti) vices in terris, pacis bonum et concordiae stabilis unitatem cunctis fidei orthodoxae cultoribus, sed potissime regularis observantiae vinculo alligatis, ferventibus votis appetimus et sollicitis studiis procuramus, ut divinatorum cultui, cui salubris illos dedicavit intentio, liberius et commodius immorentur. Quamobrem vigiles reddimur, et propensius affectamus, ut inter vos divinis obsequiis regulariter deputatos, tranquilla pax vigeat, fraterna caritas ferveat, animorum identitas perseveret.

§ 1. Sane felicitis recordationis Gregorius Papa IX praedecessor noster, ad vestrum et monasterii vestri statum prosperum et tranquillum intendens, nonnulla pro reformatione Cluniacensis ordinis duxit, dum viveret, auctoritate apostolica statuenda, quae districte ac inviolabiliter observari praecepit in ordine supradicto.

§ 2. Nos autem diligentius attendentes, quod aliquorum ex statutis huiusmodi, quae nobis non modicum difficilia

Exordium

Gregorii IX constitutio.

Declaratio eiusdem.

videbantur, non poterat observatio effici... circa illa, prout expedire cognovimus, duximus providendum. Et volentes ipsius praedecessoris vestigia imitari, auctoritate apostolica duximus statuendum, ut statuta ipsa iuxta moderationem nostram, prout notatur inferius, in eodem ordine perpetuis futuris temporibus observentur.

Capitulum generale quando, a quibus et qualiter fieri debeat.

§ 3. In primis itaque statuimus, ut omnes abbates et priores Cluniacensis ordinis, immediate monasterio Cluniacensi subiecti, in regno Franciae constituti annis singulis, existentes autem in Anglia, Hispania, Alemania et Lombardia, de biennio in biennium conveniant ad capitulum generale, ubi sine personarum acceptione, secundum Deum, et B. Benedicti regulam et Cluniacensi ordinis instituta, delinquentium corrigatur excessus, et de salute animarum, et conservatione ordinis, ac domorum indemnitate tractetur et statuatur quod fuerit regulariter statuendum. Nec in hoc priores et camerarii invicem sibi parcent: sed unusquisque quae viderit in ordine corrigenda, in personis, vel rebus, quae per visitatores non fuerint correctae, coram definitoribus annis singulis in publico vel privatim in caritate proponat. Et hoc idem visitatores coram definitoribus facere teneantur, et correctus hoc moleste non ferat, sed correctionem accipiat patienter. Hoc autem capitulum (in quo volumus, ut nullae fiant exactiones ab aliquo, nulla dentur munera vel recipiantur, seu etiam promittantur, sed omnia in sinceritate procedant) modo qui sequitur celebretur, et in eo definitores de abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis eligantur. Ad quod quidem capitulum abbates et priores praefati, modo praedicto per obedientiam venire teneantur (causa dumtaxat infirmitatis excepta), nisi casus inopinatus et multum damnosus incurreret, definitorum et capituli iudicio relinquendus, et eorum quibus propriam impedimentum seu casum ca-

Quae in eo tractanda sint.

pitulo et definitoribus denunciaret supradictis. Qui vero non venerit, et se secundum modum legitime non excusaverit memoratum; post sequens capitulum, ad quod venire similiter teneatur, in claustrum Cluniacensi duorum mensium spacio assidue moram trahat. Mediatim autem abbates et priores, singulis annis semel ad capitulum conveniant in principalibus abbatibus et prioratibus, quibus subsunt, statuto tempore, prout visum fuerit expedire. Quod si non fecerint, in suis immediate maioribus abbatibus vel prioratibus poena simili puniantur.

§ 4. Circa vero electionem definitorum capituli generalis Cluniacensis celebrandi, ordinamus ut dilecti filii nostri Mattheus tit. S. Laurentii in Damasco, et H. tit. S. Sabinae, presbyteri cardinales, ac abbas Mauziacensis, et magister Albertus prior S. Lupi, de ipsius ordinis Cluniacensis reformatione tractantes apud Sedem Apostolicam, quindecim de abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis supradicti eligant hac vice in definitores primi capituli reformationem huiusmodi subsequentes.

Definitores quindecim capituli generalis pro prima vice eligantur.

§ 5. Qui quindecim sic ab ipsis electi, iurent in ipso primo futuro capitulo generali ad sancta Dei evangelia, corporaliter tacto libro, quod in definitionibus secundum Deum et B. Benedicti regulam et Apostolicae Sedis statuta, sine omni personarum acceptione, procedent, ac ipsi in principio sequentis capituli, antequam tractatus capituli aggrediantur eiusdem, iurent tactis sacrosanctis evangeliiis, et bona fide, sine acceptione personarum, eligere quindecim definitores de abbatibus et prioribus. Si abbates defuerint, nihilominus de prioribus praefati Cluniacensis ordinis viros probos, ac Deum timentes, ac zelum communis utilitatis habentes, et praestito ab eis huiusmodi iuramento, viros tales postmodum eligant. Volumus autem, quod illi, qui definitores in uno capitulo fuerint, in capitulo immediate sequenti definitores esse non

Forma eligendi definitores in capitulo generali.

possint: et haec forma eligendi definitores in posterum observetur. Si autem aliqui de definitoribus capituli praecedentis, ad quos spectat electio definitorum, abesse contigerit, reliqui, qui praesentes fuerint, nihilominus ad ipsorum electionem procedere non omittant. Et qui a maiori parte ipsorum eligentium nominati fuerint et electi, sine aliqua exceptione, pro definitoribus habeantur. Et hoc etiam in definitoribus et definitorum sententiis observetur. Diligentiam autem vel negligentiam ordinis supradicti, annis singulis definitores per suas patentes literas, ad moderatas Cluniacensis ordinis expensas, significare Summo Pontifici teneantur: quomodo regula B. Benedicti et praesentia in ordine ipso servantur statuta.

Causae per abbates non definitae, in capitulo terminantur.

§ 6. Omnes vero causae, quae inter eiusdem ordinis personas emergerint, et per abbatem non fuerint terminatae, delatae ad capitulum per definitores statutos in capitulo terminentur, et ea statuuntur, quae provenire ad correctionem, conservationem et restrictionem, non ad relaxationem ordinis vel regulae videbuntur.

Constitutiones capituli generalis in primis observandae et non immutandae sunt.

§ 7. Nec aliquis definita seu acta per definitores capituli generalis possit vel audeat immutare; nisi in casu magnae necessitatis et evidentis utilitatis, in quo potestas abbati intelligitur relinquenda de consilio et assensu peritorum et discretorum duorum ex illis, qui domini ordinis appellantur. Nec dispensare praesumat in poenis, nisi contra aliquem sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ferretur, qui si paruerit, poterit per abbatem Cluniacensem aut alium, vel priorem suum immediate superiorem absolutionis beneficium obtinere, ita tamen quod sic absoluti culpa et satisfactio referatur et appareat definitoribus in primo tunc sequenti capitulo generali. In aliis vero poenis impositis a definitoribus nullus dispenset, nisi ex necessaria causa et rationabili, quam significari volumus sequenti capitulo ge-

nerali, et si definitores non iudicaverint eam esse legitimam, relaxantes seu dispensantes per ipsos definitores poena simili puniantur.

Ordinationes capituli generalis ad mortalem culpam non obligent, sed ad poenam, nisi contra essentialia observantiae regularis existant.

§ 8. Definitiones autem seu ordinationes capituli generalis ad mortalem culpam non obligent, sed ad poenam, nisi contra essentialia observantiae regularis existant.

§ 9. Omnes vero abbates et priores annis singulis ad capitulum venientes, definitiones, si quae factae fuerint, in suo reditu habere procurent, in vigiliis quinque festorum praecipuorum, et visitationis tempore nihilominus recitandas, ut nullus praetextu ignorantiae se valeat excusare. Statuta vero praesentia in prima die mensis cuiuslibet legantur, ne per ignorantiam negligantur.

Et quoties per praelatos recitandae sunt.

§ 10. Statuimus insuper, ut in capitulo generali Cluniacensi more solito per definitores ordinentur visitatores discreti ac Deum timentes per singulas provincias, qui iurent ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tacto libro, quod visitationis officium exercebunt (prout eis fuerit possibile) secundum Deum, et B. Benedicti regulam, ac Sedis Apostolicae, et Cluniacensis ordinis instituta; et quae per eos corrigi poterunt, corrigent secundum gratiam a Domino sibi datam. Ea vero, quae adeo gravia emergerint vel occurrerint, quod per eos sufficienter non possint commode corrigi; quae probata fuerint vel per famam deducta, in publicum referant corrigenda et punienda per definitores in capitulo generali; caetera autem non nisi abbati exponant propter pericula evitanda. Statum quoque abbatiarum et prioratum, quantum ad spiritualia et temporalia, referre et exponere, quoad praelatos et subditos fideliter coram definitoribus teneantur, sed caveant visitatores, ne ea, quae invenerint in locis visitatis de praelatis vel subditis, pandant quomodolibet seu revelent, nisi eo modo, quo superius est expressum. Et visitatores sic instituti,

Visitatores in capitulo generali ordinentur et corrigenda corrigant etc.

per abbatem vel alium mutari non possunt, nisi ex causa rationabili, et multam urgenti, et evidenti, et hoc de consilio et assensu dictorum dominorum, qui superius nominantur, sed causa ipsa in visitatorum exprimat literis, et in sequenti capitulo et coram definitibus exponatur. Quae si non fuerit rationabilis iudicata, mutans definitorum arbitrio puniatur. Nec dicti visitatores a personis et locis quae visitant, recipere quicquam praeter moderatas expensas victui necessarias, quoque modo praesumant, excutientes manus suas ab omni munere, et cum quatuor tantum, ratione visitationis aut alias, equitatis incedant.

Visitatores quatuor monasterium Clun. et personam abbatis visitant.

§ 11. Statuimus insuper, ut quolibet anno in capitulo per definitores quatuor discretas personae, ac Deum timentes, videlicet duo abbates et totidem priores Cluniacensis ordinis eligantur, si abbates praesentes fuerint, alioquin loco abbatum eligantur priores ad visitandum monasterium Cluniacense, personam abbatis et loca circumadiacentia. Qui, terminato generali capitulo et licentiatis abbatibus et prioribus, ac aliis, qui ad capitulum convenerant, prius praestito corporali iuramento, suae visitationis officium infra sex dies post terminatum capitulum incipiant exequi: ne visitationem huiusmodi (quae nullo modo debet omitti) contingat quomodolibet impediri. Qui de statu dicti monasterii, et locorum circumadiacentium in temporalibus et spiritualibus, et de abbatis persona diligenter inquirent, et ea quae corrigenda invenerint, corrigere non omittant. Et ea vero, quae maiori consilio indigent, referentur annis singulis ad capitulum generale, ut Ecclesia Cluniacensis in bono statu per visitationem huiusmodi perseveret. Et si abbas exigerent demerita, quod tolerari non debeat, per visitatores moneatur, ut cedat, et liceat visitatoribus et conventui Cluniacensi recipere huiusmodi cessionem. Quod si forte abbas sibi de cessionis remedio providere noluerit, quae de ipso

visitatorum inquisitio comprehendet, ad Sedem Apostolicam referant.

§ 12. Adiciamus autem, quod abbas Cluniacensis coram visitatoribus de omnibus obligationibus per eundem vel de eius mandato factis, ac etiam de proventibus et expensis reddat explicitam rationem, et visitatores praedicti hoc significare sequenti generali capitulo, et deinde Summo Pontifici annis singulis teneantur.

§ 13. Quia vero propter defectum abbatis remotas provincias minime visitantis, et domus ordinis existentes in eis spiritualiter et temporaliter male tractantur, et aliqua a subiectione ordinis se subtrahere moluntur, praecipimus, ut abbas Cluniacensis studeat, sicut ei possibile fuerit, ordinem visitare, ac domos a Cluniacensis ordinis subiectione substractas procuret cum Apostolicae Sedis auxilio ad subiectionem ipsius revocari ordinis, vel reduci. Quod si dictus abbas in eiusdem ordinis visitatione, quam per se, vel per alium facere debet, negligens fuerit, vel remissus, eum definitores corrigere teneantur. Qui etiam dum sui ordinis loca visitat, sit temperatus et sobrius in expensis, ita quod, omnibus computatis, summam decem librarum turron. parvorum diebus singulis in sumptibus non excedat. Et visitationis tempore tam ipse, quam sui excutiant ab omni munere manus suas, prout de acceptione munerum in statutis fel. rec. Greg. Papae IX praedecessoris nostri noscitur contineri. Infra dictam autem summam idem abbas se temperet secundum locorum exigentiam et facultatem ipsorum, et definitores de mora seu spatio temporis ordinent, quo abbas et visitatores huius suae visitationis officium debeant terminare.

§ 14. Caeterum quia ex mala ordinatione prioratum et obedientiarum, vel frequenti mutatione priorum, multa evenisse detrimenta noscuntur, districte praecipimus, ut prioratus, decanatus et omnes aliae administrationes gratis conferantur,

Abbas Cluniacensis de proventibus et expensis coram visitatoribus reddat rationem.

Abbas Cluniacensis loca ordinis visitent, ut hic

Benedictorum collatio prout hic ordinetur.

et absque venalitate et aliqua pactione. Nec Cluniacenses aut alii abbates, aut priores Clun. ordinis de prioratibus audeant aut possint facere decanatus: nec de decanatibus, in quibus decanus curam animarum habet et monaci sunt et esse consueverunt, possint facere grangias; ita quod nec a monaco, nec a saeculari persona pro aliquo pretio conducantur, et ubi factum est, vel acceptatum contrarium, per definitores in statum pristinum et antiquum reducantur. Et prioratus et decanatus huiusmodi non nisi sacerdotibus dicti ordinis monacis committantur. Haec autem volumus ad illas grangias seu administrationes extendi, quae curam animarum non habent, et laicis consuevere committi. Si quis autem propter haec aliquid dedisse vel recepisse convictus extiterit, numquam in ordine Clun. dignitatem habeat, vel honorem. Et si adversus aliquem super hoc apud visitatores vel definitores vehemens habeatur praesumptio, ipsum per eos a prioratu vel administratione sic obtenta volumus amoveri. Et si quis humana confusus potentia, per interventum saecularium personarum committi sibi obedientiam vel prioratum poposeerit, numquam illum obtineat, sed nec alium infra annum.

Illegitimus prioratus et decanatus ne conferantur.

Priores curam amovendi

§ 15. Nec personis illegitime natis prioratus et decanatus curam animarum habentes in ordine ipso ullatenus conferantur: et si secus factum fuerit, id per definitores decrevimus revocandum.

§ 16. Conventuales quoque priores quamdiu in spiritualibus et temporalibus bene administraverint, non nisi ex certis causis debent amoveri; videlicet si dilapidatores vel inobedientes, aut rebelles, seu infames vel incontinentes extiterint, seu alio gravi crimine irretiti, sive ad maiorem dignitatem fuerint promovendi; quod etiam de minoribus prioribus volumus observari.

Abbas vel prior criminosis aut

§ 17. In destitutione vero abbatum et priorum conventualium, videlicet octo monachorum et supra, talis modus et

forma servantur. Videlicet, quod si visitatores abbatem vel priorem criminis aut infamem invenerint, patri abbati referre procurent; qui de consilio sex abbatum vel priorum propinquorum eiusdem ordinis, talem admoneat, vel suspendat, ipseque sic admonitus vel suspensus inclinet humiliter, nec appellet. Nihilominus autem visitatores, admonitiones et suspensiones huiusmodi, et earum causas capitulo referant generali. Et definitores super hoc ordinent et definiant, secundum quod eis iuste, ac secundum Deum videbitur expedire. Et quidem ut huic morbo plenum adhibeatur remedium, prout infra duximus providendum, videlicet, quod singulis annis in generali capitulo definitores scribant et retineant nomina singulorum abbatum et priorum, qui tunc in eodem fuerint congregati. In sequenti capitulo lectis eorum nominibus, in quibus Ecclesiis sive abbatibus vel prioribus mutati sint, et mutationis causam diligenter attendant; et tunc excessus mutantium, si sine iusta causa mutaverint, et mutatorum huiusmodi puniant et emendent, secundum qualitatem excessuum eorumdem. Verum quia monaci nonnumquam abbatum vel priorum suorum delicta revelare formidant, ne ad ignotas et remotas provincias quasi in exilium relegentur, huic morbo sic duximus providendum: quod videlicet visitatores cum accesserint ad monasteria visitanda, diligenter inquirent, si quis e monasterio illo anno, cui officium visitationis impendant, et propter quam causam emissus fuerit. Et si causa regularis extiterit, approbetur; alioquin revocetur monachus, et qui eum emisit, visitatorum arbitrio puniatur. Si quis autem fuerit ab abbacia vel prioratu sua culpa remotus, ad aliud monasterium, in quo digne desinat quod commisit, superioris providentia transmittatur. Et si forte propter senectutis defectum, aut aliam causam honestam spontaneus cesserit, revertatur ad claustrum, illo sibi quod

infamis quomodo et per quos deponendus.

eligere maluerit deputato, nullusque literas confirmationis habeat, quod a suo prioratu vel obedientia non debeat amoveri.

Institutio priorum conventualium qualiter fiat.

§ 18. Ad institutionem vero prioris conventualis absque duorum priorum conventualium consilio minime procedatur. Abbates autem et priores circa temporalia et spiritualia negligentes, per defensores graviter puniantur, et tales praeficiantur, qui sciant et possint praesae pariter et prodesse, ac iura commissorum sibi prioratum observare. Circa personarum vero dicti ordinis promotionem, sic provida et aequa ordinatione censemus, quod abbas Clun. in arduis et gravibus negotiis uti debeat consilio sapientium, et dicti ordinis seniorum. Et in promovendo personas ordinis, et conferendo beneficia, non sequatur carnalem affectum: sed habendo Deum praeculis, imitetur in omnibus legem Dei. Et quod dictum est de abbate Clun., idem per alios abbates et priores ordinis decrevimus observandum. Et quia denunciatum est nobis, quod raro aut nunquam de claustro Clun. aliquis vel aliqui ad regimen prioratum Cluniacensis ordinis assumuntur; statuimus, quod non tam de claustralibus, quam de aliis, sine personarum acceptione, personae idoneae ad ipsorum prioratum regimen assumantur, cum per tales qui sunt in monasterio enutriti, magis in religione ordo possit et debeat informari.

Pluritas beneficiorum interdicitur.

§ 19. Ad haec districtius inhibemus, ne quis plures prioratus vel prioratum cum abbacia eiusdem ordinis, vel alterius habere praesumat. Nec abbas Cluniacensis vel aliquis alius abbas vel prior eiusdem ordinis, aliquem de subiectis sibi prioratibus ad manus suas retineat: sed singulis prioratibus priores singuli deputentur.

Namque unum Cluniacensis ordinis religiosus in Clun. ordine habet.

§ 20. Nec aliquis qui Cluniacensis ordinis non fuerit professus, habeat eiusdem ordinis prioratum. Nec aliquis prioratus vel decanatus Cluniacensis ordinis,

cui annexa est cura animarum, vacet ultra sex menses; sed infra huiusmodi tempus abbas Cluniacensis caeterique abbates et priores, qui habent prioratus et huiusmodi decanatus subiectos, eis debeant providere. Aliter provisio prioratum et decanatum eorundem abbati Cluniacensi nullo medio subiectorum, intelligatur ad Sedem Apostolicam devoluta. Prioratum vero et decanatum aliorum provisio ad suos immediate superiores devolvatur omnino, nec prioratus vel decanatus cum cura personis saecularibus, clericis vel monachis alterius ordinis, laicis, praelatis, seu subditis aliquatenus conferantur: et ubi contrarium attentatum esse dignoscitur, definitorum arbitrio revocetur. Circa vero illos prioratus, qui alienati et permutati esse dicuntur absque Sedis memoratae licentia, praecipimus, ut quod per abbatem super illis actum est, penitus revocetur, et abbas ad revocationem huiusmodi faciendam, quam primum commode poterit, exhibeat se vigilem, sollicitum et etiam studiosum: ita quod ad clerum divinum et solitum monachorum numerum, ac subiectionem dicti ordinis reducantur.

In uno prioratu unus monachus manere non debet.

§ 21. Nec in prioratu aliquo unus solus monachus commoretur, sed ei, qui solus est, unus, vel plures socii monachi adiungantur, si loci suppetant facultates. Alioquin monachus revocetur ad claustrom, proviso quod in eo divina celebrentur honeste.

Refectio monachorum sit uniformis.

§ 22. Circa qualitatem autem ciborum, et potus, scrutari praecipimus, ut omnes monachi in uno reficiantur refectorio, de eodem potu et pane, eademque coquina: nisi forte aliquem ipsorum comedere cum abbate vel priore, seu in infirmaria contingat. Abbas autem cum fratribus in refectorio comedat: nisi propter hospites mutet locum. In infirmaria vero nullus comedat, nisi propter infirmitatem vel debilitatem illuc fuerit destinatus.

§ 23. Circa esum vero carniam licentiam relinquimus dispensationi abbatis,

Bana carniam relinquitur arbitrio abbatis.

secundum indulgentiam Clementinae. Caveat tamen abbas, ne super hoc sit nimis ad dispensandum facilis, vel laxet nimium manus suas.

Hic batus non ex praesentibus.

§ 24. Illud quoque praecipimus observari, ut monachi, sicut in claustro, ita foris se habeant: nec incedant sine cuculla et flocco, vel sine cuculla et cappa regulari et honesta, nec nimium sumptuosa. Nec equitet abbas aliquis vel prior sine postella et sella regulari, quae tamen sumptuosa nimium non existat. Nec aliquis monachus equitet corrigiatis calceis, nisi in longo itinere constitutus: sed contra imbres et pluvias, frigus et aestus, cappellis fiteis possint uti. Nec quisquam in quovis loco tunicis vel cooperatoriis de bruneto, aut pellibus silvaticis, seu camisiis aut linteaminibus lineis uti praesumat: nec deferat vestes scissas ante et retro. Nec aliquis claustralis habere propriam cappam pluvialem aut equitaturam sibi deputatam attentet.

Equitaturarum superfluitas submovetur.

§ 25. Circa equitaturas enim et familiam, omnem superfluitatem amputare volentes, mandamus, ut abbas Clun. sexdecim equitaturis contentus existat: et alii abbates eiusdem ordinis, ac prior de Caritate octo: prior S. Martini sex: priores alii conventuales tribus vel quatuor: et caeteri minores duabus evocationibus sint contenti. Abbates quoque et priores dicti ordinis servientes honestos habeant, nec nimis comptos, qui et vestes decentes deferant non nimium curiosas.

Contrahendi et rationis reddendae mos mandatur.

§ 26. Quia vero ad desolationem domorum plurimum operatur laxa potestas debita contrahendi, et quod ratio non redditur de debitis, vel receptis: praecipimus, ut singuli abbates et priores de consilio fratrum et familiae, quibus praesunt, cum testimonio bonorum virorum, qui ad locum pertinent, cum contrahendum, vel innovandum est mutuuum, ita faciant diligenter, ut omnibus liqueat quanta summa, quibus conditionibus et quibus debeat, et in quos usus contra-

ctum mutuuum sit conversum. Et ut status domorum certior habeatur, statuimus, ut in monasterio Clun. et aliis abbatiis et prioratibus Clun. ordini subiectos prioratus habentibus, fiant registra, in quibus scribatur, quot monachi in qualibet domo, iuxta ipsius domus facultates, possint et debeant commorari, et institutio abbatum et priorum scribatur in eisdem registris, et in quo statu institutus recipiet abbatiam seu prioratum. Et si eam in bono statu receperit, et ipse in malo posuit, bona eius debitis obligando, vel ad vitam, vel perpetuo alienando, absque causa rationabili per defensores approbata post factum, vel ante, si per relationem fidelium visitorum convictus fuerit de praedictis, absque alia iuris solemnitate per defensores abbacia sua vel prioratu privetur. Dicta vero registra ponantur et conserventur in arca communi, ubi commune sigillum consuevit pro tempore custodiri. Adiciamus etiam, ut nulla litera sigilletur sigillo conventus Clun. vel alterius eiusdem ordinis, nisi in capitulo coram conventu in vulgari et latino prius lecta fuerit: et tunc sigilletur. Et postquam sigillata fuerit, iterum modo praedicto in capitulo coram omnibus relegatur. Quo facto, ponatur tenor literae in registro, quod registerum servetur in arca eadem, in qua, ut praemittitur, servatur commune sigillum. Et si litera data fuerit de debito contrahendo, cancelletur litera in registro: et a creditoribus repetatur: et habita vel recuperata in libro cancelletur. Singuli autem officiales coram abbate vel priore (si non est ibi abbas) et coram senioribus duobus singulis mensibus de suis officiis rationem, et de omnibus receptis et expensis computationem fideliter faciant. Abbas etiam Clun. et caeteri abbates et priores, quater in anno statum suae domus in suo capitulo, et coram visitoribus, cum venerint, plene declarent. Nullus quoque abbas vel prior, grangiam, pensionem vel praebendam

monachalem saecularibus personis concedere, seu possessionem aliquam, venditionis seu alio aliquo titulo alienare, absque patris abbatis, aut patris prioris et conventus sui consilio et consensu praesumat.

§ 27. Poena insuper monachis proprietariis infligatur, videlicet, ut per annum ad statum novum redigantur: et infra dictum annum assidue coram conventu comedant in terra sedentes, et in depositarios, si monachis proprietariis deposita restituerint, quae sunt suis monasteriis resignanda, monitione praemissa, excommunicationis sententia promulgetur.

§ 28. Ad haec, quoniam abbas Clun., nec non abbates et priores eiusdem ordinis, prioratus sibi subiectos exactionibus et extorsionibus consueverunt adeo aggravare, quod in eisdem prioratibus antiquus et consuetus monachorum numerus est nimium dimicutus, nos id de caetero fieri sub attestazione divini iudicii prohibemus, iniungentes dicto abbati Clun. et aliis abbatibus et prioribus eiusdem ordinis in virtute sanctae obedientiae, ut deinceps novos census subiectis sibi prioratibus vel decanatibus non imponant absque licentia Sedis Apostolicae speciali: cum liqueat prioratus ipsos non ad destructionem, sed ad conservationem ordinis et correctionem sibi esse subiectos, et eisdem prioratibus pro sustentatione monachorum inibi Domino famulantium possessiones pia devotione fidelium fuisse concessas.

§ 29. Circa ordinationem vero bonorum prioratum vacantium praecipimus, ut in prioratibus dicti ordinis per mortem aut per amotionem priorum vacantibus, abbas Clun. palefredum, cappam et breviarium prioris praemortui (secundam antiquam consuetudinem) habeat, et deductis debitis (si qua sint) ante omnia et solutis, monachis etiam ibidem commorantibus, et priori futuro, ac familiae domus pro se et necessitatibus suis, usque ad fructus novos, prius congrua sub-

stantatione dimissa, relictis etiam ad excolendum possessiones necessariis, ad refectionem domorum (si necesse fuerit), de residuis mobilibus possit recipere quartam partem. Praecipimus etiam dicto abbati, ut nova vel falsa debita praefatis prioratibus non imponat, nec abbas pro prioratum vel talium beneficiorum collatione aliquid recipere possit: cum hoc non careat vitio simoniae. Animalia etiam domus (praeter dictum palefredum) decernimus, quod nullatenus possit recipere vel habere. Insuper, si aliquis prior nolens praesesse, sed magis in claustris Domino deservire, renunciaverit prioratui, hoc idem praecipimus observari. Si autem aliquis prior eiusdem ordinis mutatus fuerit, vel translatus alibi praeficiatur, ordinamus et decernimus, quod tunc nihil possit dictus abbas recipere, ne propter vacationem unius prioratus, in fraudem plures vacare faciat, ut bona omnia secum portet. Quod autem de abbate Cluniacensi statuimus, de aliis abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis praecipimus et decernimus observari. In dictis vero prioratibus vacantibus, nullus nisi prius institutus (cui committitur prioratus) officiales, administrantes vel ministratores amoveat, nisi de ipsorum administratione male constaret vel etiam appareret, vel non existeret bonae vitae. Statuimus insuper, ut nullus abbas vel prior det seu concedat literas suas alicui clerico vel laico, super ipsius receptione futura in monachum vel conversum in aliqua abbacia seu prioratu sibi subiecto.

§ 30. Caeterum quia ordo videtur grave profitentibus iugum imponere, districtius inhibemus, ne ante quintumdecimum annum aetatis completum ad monachalem professionem puer aliquis admittatur, mulieribus ingressu claustris vel chori interdicto.

§ 31. Statuimus praeterea, quod abbas Cluniacensis nullum ex causis legitimis pro utilitate ordinis, vel abbatiarum

vel prioratum appellansem excommunicare vel incarcerare seu detinere praesumat. Quod si contrarium factum fuerit, excommunicans, incarcerans vel detinens, poenam suspensionis merito poterit formidare.

§ 32. Inhibemus tamen, ne monachi passim et pro causis levibus contra suos superiores appellent.

§ 33. Et cum, secundum evangelicam veritatem, qui mandata Dei propter traditiones transgrediuntur humanas, a Domino arguantur: acerrime interdicens, ne propter nostras traditiones vel constitutiones, regularia B. Benedicti statuta aliquatenus omittantur.

§ 34. Ut igitur huiusmodi mandatum lucerna sit vobis, lex, lux, via vitae, increpatio disciplinae, universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta in virtute sanctae obedientiae districtae praecipiendo mandantes, quatenus mentes vestras et animos, tamquam devotionis obedientiae filii, ad pacem et quietem vestram sollicite dirigentes, praescripta statuta studeatis inviolabiliter observare, ad frugem melioris vitae conversi, ascensionibus in corde dispositis, de gratia in gratiam, et de virtute proficientes salubriter in virtutem, bonus in omni loco efficiamini odor Christi: nosque in vestris meritis delectati, ad profectus vestros merito intendere valeamus.

Datum Reate II idus septemb., pont. nostri anno II.

Dat. die 12 septembris 1289, pont. anno II.

VI.

Quod processus habiti per inquisitores contra haereticos etiam post obitum Papae, a quo deputati fuerant, validi habeantur (1).

SUMMARIUM

Causae decreti. — Decretum.

(1) Ex Regest. Vatic.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Praedicatorum inquisitoribus haereticae pravitatis auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et impostorum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ne aliqui dubitationem forsan sollicitam excitantes, in dubium revocent, an processus per vos, quibus inquisitionis officium contra respersos haeretica pravitatis infra certos limites extitit ab Apostolica Sede commissum, in casibus aliquibus habiti, qui post Romani Pontificis obitum, cuius auctoritate vobis idem est commissum officium, emergerunt, et in nonnullis aliis, in quibus licet antea emersissent, vivente tamen eodem Romano Pontifice, per vos vel alios inquisitores praedictos non fuerat aliquo modo processum, robur obtineant firmitatis, tenore praesentium in favorem fidei declaramus, decernimus et etiam statuimus, huiusmodi processibus per vos aut alios inquisitores praedictos taliter habitis nequaquam obstare, quod tempore Romani Pontificis, cuius auctoritate huiusmodi officii erat facta commissio, non fuerint inchoati.

Et ne de caetero similem dubitationem moveri contingat, hoc idem in similibus processibus habendis imposterum praetextu commissionum factarum hactenus et faciendarum a nobis vel nostris successoribus decernimus et statuimus observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, constitutionis et decreti infringere etc.

Datum apud Urbem Veterem tertio kalendas iulii, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 29 iunii 1290, pontif. anno III.

VII.

Confirmatio erectionis Ulyzipponensis Academiae, quae variis ornatur privilegiis (1).

(1) Ex Raynaldo ad ann. 1290, § 52.

Poena monachis proprietariis infligenda.

Exactiones et extorsiones vitandae.

Bona vacantia quae et qualiter per abb. percipienda sint.

Novus ante I annum non recipitur.

Levis appellatio non molestans est.

Causae decreti.

Decretum.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Academia haec condita a Dionysio rege. — 2. Apostolicis favoribus ditatur. — 3. Ornaturque privilegiis a Nicolao. — 4. Clausulae.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Universitati magistrorum et scholarum Ulixbonensium.

De statu regni Portugalliae tanto solertius cogitamus, quanto maiori desiderio ducimur, ut in regno ipso, submotis quibusvis obstaculis, divini cultus observantia vigeat, salubribus intendatur operibus, et fidei catholicae puritas ad laudem divini nominis et salutem fidelium in illo degentium inualescat.

§ 1. Sane ad audientiam nostram pervenit, quod, procurante charissimo in Christo filio nostro Dionysio Portugalliae rege illustri, cuiuslibet licitae facultatis studia in civitate Ulixbonensi sunt de novo non sine multa et laudabili provisione plantata: quorum magistris, ut liberius possint vacare studiis et doctrinis, a quibusdam praelatis, abbatibus Cisterciensibus ac prioribus Sancti Augustini et Sancti Benedicti ordinum, et rectoribus quarundam saecularium Ecclesiarum regnorum Portugalliae et Algarbii promissum esse dicitur certum salarium statutum.

§ 2. Nos autem diligentius attendentes, quod huiusmodi studiis, cooperante illo, a quo bona cuncta procedunt, in regnis ipsis divinus cultus augebitur, crescit devotio, et fidei orthodoxae cultores informationem suscipient, virtutum decorabuntur insigniis, thesauros scientiae vendicabunt, et ideo ad augmentum et corroboracionem studiorum ipsorum solcite intendentes, desiderantes quoque, ut per apostolici favoris auxilium studia ipsa firmis radicibus fulciantur; quodque super hoc factum est, ratum et gratum habemus, praefatum regem rogantes attentius et hortantes, ut cives Ulixbonenses domos vacantes ad inhabitandum

scholaribus sub competenti pretio, taxando a duobus clericis, et totidem laicis, viris discretis, catholicis et iuratis, communiter electis a vobis et civibus ipsis, locare regia potestate compellat; quodque ballivos, officiales et ministras suos civitatis eiusdem personis et rebus scholarium, ac etiam nuntiis eorundem securitatem et immunitatem promittere faciat, super hoc ab eis praestito iuramento.

§ 3. Statuimus praeterea, ut universi magistri actu regentes in civitate praedicta, proventus praebendarum et beneficiorum suorum, etiamsi personatus et dignitates existant, quotidianis distributionibus, quae iis, qui divinis intersunt officiis, assignantur, dumtaxat exceptis, integre percipere valeant et habere. Sancimus insuper, ut nulli magistri et scholares ac servientes ipsorum si, quod absit, contigerit eos in quocumque maleficio deprehendi, ab aliquo laico iudicentur vel etiam puniantur, nisi forte iudicio Ecclesiae condemnati reliquantur curiae saeculari; quod scholares in artibus et iure canonico et civili, ac medicina, quos magistri reputabunt idoneos, possint per Ulixbonensem episcopum, qui pro tempore fuerit, vel Ulixbonensi sede vacante, per vicarium ab Ulixbonensi capitulo in spiritualibus constitutum in Studio licentiarum praedicto. Et quicumque magister in civitate praefata per episcopum vel vicarium supra dictos examinatus et approbatus fuerit in facultate quacumque, theologica dumtaxat excepta, ubique sine alia examinatione regendi liberam habeat potestatem.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, concessionis etc. infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum apud Urbemveterem, v idus augusti, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 9 aug. anno Dom. 1290, pont. anno III.

VIII.

Prohibitio faciendi coniurationes, societates, confederationes seu colligationes in terris Ecclesiae, earumque cassatio et annullatio sub excommunicationis sententia, aliisque poenis spiritualibus et temporalibus (1).

SUMMARIUM

Ex huiusmodi confederationibus mala solent oriri. — Eas fieri vetitum. — Factae declarantur irritae. — Poena contra inobedientes. — Clausulae.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad futuram vel memoriam.

Solent coniurationes et colligationes aliae inter civitatem et civitatem vel universitates alias in itae graves plerumque turbationes inducere, aliaeque grandia corporum et animarum pericula germinare. Hinc talia non improvide sunt imperiali sanctione prohibita, et quae processerant, eius auctoritate cassata, poenis et aliis remediis in ipsius violatores adiectis. Nos igitur quibus Ecclesiae Romanae temporaliter subiectorum cura etiam spiritualis incumbit; ideoque ipsis maxime contra quaevis saluti animarum adversa providere tenemur, non immerito huiusmodi periculis occurrere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione de fratribus nostrorum consilio districtius inhibemus, in quibuscumque terris Ecclesiae memoratae inter civitates vel universitates quaslibet, seu inter ipsarum aliquam, et singularem personam coniurationem, societatem, confederationem, seu colligationem quamlibet absque Sedis Apostolicae consensu et expressa licentia deinceps iniri aut contrahi, vel sub colore quolibet attentari: et si contra praesumptum fuerit, coniurationem, societatem, confederationem seu colligationem ipsas, etiamsi poenarum vel iuramentorum fuerint adiectione vallatae, irritas decernimus et inanes: contractas

(1) Ex Regest. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

14

autem hucusque, etiamsi poenarum vel iuramentorum simili fuerint adiectione firmatae, cassamus: statuentes, ut singulae civitates, universitates atque personae constitutionem huiusmodi violantes trium millium marcarum argenti poenam incurrant: et nihilominus non solum censura percillantur ecclesiastica, sed et alias spiritualiter et temporaliter punientur, prout qualitas commissorum exegerit, et Sedes ipsa viderit expedire: poena huiusmodi circa minora loca sive personas pro ipsorum locorum et personarum qualitate praefatae Sedis arbitrio moderanda. Moderandi vero poenam huiusmodi vel remittendi, vel super ipsa quomodolibet componendi provinciarum, terrarum vel locorum rectoribus omnimodam adimimus facultatem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis, cassationis, constitutionis et ademptionis infringere etc.

Datum apud Urbemveterem, quartodecimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 18 novemb. 1290, pont. anno III.

IX.

Excommunicationis, aliarumque poenarum contra haereticos, eorumque fautores et alios decretarum promulgatio (1).

SUMMARIUM

Anathema, corporalesque poenae contra haereticos, — 1. Eorumque fautores, etc. — 2. Et utrosque non viventes. — De suspectis. — 3. Aliae poenae. — 4. Ecclesiastica privandi sepultura. — 5. Laicis interduntur de fide controversiae. — Haeretici publicandi. — 7. Filii haereticorum emancipatio interdicta.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, universis Christianis fidelibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Noverit universitas vestra, quod nos excommunicamus et anathematizamus uni-

(1) Ex Regest. Vatic.

Poena contra inobedientes.

Clausulae.

Anathema, corporalesque poenae.

Exordium.

Academia haec condita a Dionysio rege.

Apostolicis favoribus ditatur.

Ornaturque privilegiis a Nicolao.

Ex huiusmodi confederationibus mala solent oriri.

Eas fieri vetitum.

Factae declarantur irritae.

Clausulae.

nae contra haereticos.

versos haereticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosephinos, Arnaldistas, Speronistas et alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed causas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum. Dammati vero per Ecclesiam saeculari iudicio relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis. Si quis autem de praedictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agenda condignam poenitentiam, in perpetuo carcere detrudantur: credentes autem eorum erroribus similiter haereticos indicamus.

Eorum quoque fautores, etc.

§ 1. Item receptatores, defensores et fautores haereticorum excommunicationis sententiae decernimus subiaccere: firmiter statuentes, ut si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam instabilis, nec testamenti habeat factionem, nec ad haereditatis successionem accedat. Nullus praeterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causae aliaque ad eius audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti: sed cum auctore damnato damnentur, et in similibus idem praecipimus observari: si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur.

Et utrosque non vitantes.

§ 2. Si qui autem tales postquam ab Ecclesia fuerint denotati, evitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur; alias animadversione debita puniendi. Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles, nisi iuxta considerationem suspitionis, qualitatemque per-

sonae propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriuntur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, tunc velut haeretici condemnentur. Item proclamationes aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur.

Aliae poenae.

§ 3. Item iudices, advocati et notarii nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint privati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant. Similiter Hospitalarii, aut Templarii, aut quilibet regulares, alioquin suo priventur officio; ad quod nunquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicae speciali.

Ecclesiastica privandi sepultura.

§ 4. Item quicumque tales praesumpserint ecclesiasticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiae se noverint subiaccere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent et proiciant huiusmodi corpora damnatorum, et locus ille perpetua careat sepultura.

Laicis interdiciuntur de Sede contror. (1)

§ 5. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicae personae liceat publice vel privatim de fide catholica disputare: qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Haeretici publicandi

§ 6. Item si quis haereticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii per quem credat ad praelati sui et inquisitorum haereticae pravitatis notitiam pervenire: alioquin excommunicationis sententia percellatur. Haeretici autem et receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur.

(1) Vide Constit. xxv Innocentii III.

Filii haereticorum emancipatio interdicta.

tantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum et inane. Nos enim praedictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes, ut tales et habitis perpetuo careant, et ad alia similia nequaquam imposterum admittantur.

§ 7. Illorum autem filiorum emancipationem nullius esse momenti volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi ad invium superstitionis haereticae a via declinasse constiterit veritatis.

Datum apud Urbem veterem quinto nonas martii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 3 martii 1291, pont. anno iv.

X.

Hospitale Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, cum omnibus eius membris et bonis atque personis, sub protectione Sedis Apostolicae suscipitur, et subiectio hospitalis S. Spiritus in Monte Pessulano hospitali praedicto approbatur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Hospitale hoc sub A. S. patrocinio susceptum. — 1. Enunciatio locorum ad illud pertinentium. — 2. In Urbe et eius territorio. — 3. In regno Siciliae. — 4. In Campania. — 5. In Tuscia. — 6. In Patrimonio. — 7. In Marchia Anconitana. — 8. In patriarchatu Aquileiensi. — 9. In Burgundia. — 10. In Lotharingia. — 11. In regno Alemanniae. — 12. In Anglia. — 13. In provincia Narbonensi. — 14. In provincia Auxitana. — 15. In provincia Burdegalen. — 16. In provincia Bituricen. — 17. In provincia Arelaten. — 18. In provincia Viennen. — 19. In provincia Terraconen. — 20. In provincia Toletan. — 21. Munus clericorum in hoc hospitali. — 22. Victimae et vestitum habeant, administrationeque sacramentorum vacent. — 23. Hospitale S. Spiritus in Montepessulano hospitali S. Spiritus in Saxia de Urbe qua lege unitum. — Papae subscriptio. — Card. subscriptiones.

(1) De institutione hospitalis vide Innoc. III, tom. III, const. XL, pag. 189, ac Alexandrum IV, constit. XLIII, pag. 653 tom. eiusd.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, ac illius fratribus, tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Exordium

Inter opera pietatis, etc. (Omittitur residuum huius proemii, quia est idem cum proemio bullae Innoc. III). Haec igitur attendentes, hospitale nostrum apud S. Mariam in Saxia, locum satis idoneum ad hospitalitatis officium exercendum, eleemosynis Ecclesiae Romanae solemniter constructum, in quo reficiuntur et recipiuntur pauperes et infirmi, et exhibentur alia opera pietatis, ad exemplar felicitatis recordationis Innocentii III, Honorii III, Gregorii IX, Alexandri IV, Clementis IV, Gregorii X et Nicolai III, praedecessorum nostrorum Rom. Pontif., sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut regularis ordo, qui secundum Deum in institutione fratrum hospitalis S. Spiritus ibidem institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Hospitale hoc sub A. S. patrocinio susceptum.

Enunciatio locorum ad illud pertinentium

§ 1. Propterea quascumque possessiones, quaecumque bona quae idem hospitale in praesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis et vestris successoribus, et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis.

In Urbe et eius territorio

§ 2. Locum ipsum in quo praesatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis, domos, vineas, hortos, annuos redditus denariorum, et quicquid iuris habetis in Urbe et in territorio et districtu Urbis. Grangiam de Valleculla cum pertinentiis suis: de Brain, de Malliana, de Peccuritia, de Pauli, de Murasuri, de Campagnano et de Caesano grangias, cum domibus, terris, vineis, sylvis, pratis, pascuis, possessionibus cultis et incultis, aquarum decursibus et omnibus

pertinentiis suis, et casale novum iuxta flumen, cum terris, pratis, possessionibus.

In regno Siciliae.

§ 3. In regno Siciliae, ecclesiam de Dianio et ecclesiam S. Laurentii extra Dianum, S. Mariae de Campo Diamese, S. Quirici et S. Spiritus de Claromonte ecclesias, cum pertinentiis earumdem. Apud castrum Corilionis, domum S. Spiritus cum pertinentiis suis. In dioecesi Caputaquen. ecclesiam Ss. Apostolorum Philippi et Iacobi cum pertinentiis suis. In civitate Marsici hospitale S. Spiritus, et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Troiana, et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Asculi, domos, terras, anneta (1), iardinos, et quicquid iuris habetis in territorio Genetan. Hospitale novum quod habetis in civitate Aquiferi, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Adria, cum ecclesia S. Claudii, cum domibus, terris, vineis, pratis, possessionibus, redditibus et omnibus pertinentiis suis in usum brachiae, et flumina Gomau. In civitate Theatin. hospitale S. Spiritus. Et hospitale S. Spiritus in Piscaria. Et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Pennen. cum terris, domibus, possessionibus, redditibusve universis, bonis, et iuribus spectan. ad Ecclesias et hospitalia suprascripta, et quicquid iuris in eodem regno hospitale vestrum obtinere noscitur.

In Campania.

§ 4. In Campania et Maritima, in civitate Anagnin. hospitale S. Trinitatis, cum domibus, terris, possessionibus ac omnibus pertinentiis suis. Casale Ursinum quod habetis in civitate Anagnin. cum pertinentiis suis, et ecclesiam S. Aegidii de Rapello, cum domibus, vineis, terris, sylvis, possessionibus et omnibus pertinentiis earumdem. De Monte Fortino; de Velletero, et Cora grangias, cum domibus, terris, vineis et omnibus pertinentiis earumdem, domos, terras, vineas, redditus, possessiones, et quicquid

(1) Annetum, alnetum, locus ubi crescunt alni (Ducange).

iuris habetis in Ferentin. ac Alatin. et Terracin. civitate et dioecesi earumdem, domos, terras, vineas, prata, pasqua, nemora, molendina, cum aquarum decursibus, et quicquid iuris habetis in castro et territorio Nymphae, in civitate Tiburtin. cum domibus, terris, vineis, pratis, possessionibus ac omnibus pertinentiis suis. In dioecesi Nepesin. ecclesiam S. Tolomaei cum terris, possessionibus, cum omnibus pertinentiis suis, et etiam quicquid iuris in civitate et dioec. Nepesin. hospitale vestrum noscitur obtinere. In civitate et dioecesi Sutrin. castrum Sanctae Pupae, cum ecclesia S. Mariae ad Portam in dicto castro, terris, possessionibus, molendinis, aquarum decursibus, ac omnibus aliis iuribus et pertinen. et appenden. suis: necnon iurisdictionem temporalem, et quicquid iuris habetis ibidem. Oratorium S. Mariae de Flore cum omnibus pertinentiis suis. Medietatem Caselli in de Gemita, cum terris, sylvis, possessionibus et aliis ad dictam medietatem spectan., necnon alias possessiones, terras et redditus, et quicquid iuris in civitate et dioecesi Sutrin. hospitale vestrum noscitur obtinere.

In Tuscia.

§ 5. In Tuscia, hospitale S. Spiritus de Castro Casali, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis. Hospitale S. Spiritus quod habetis apud S. Quiricum, cum terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Florentia, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis.

In Patrimonia.

§ 6. In civitate Viterbien. domos, terras, vineas, prata, hortos et quicquid iuris habetis ibidem. In castro Vite alle Placentin. cum turri sibi iniuncta, et aliis domibus, terris, vineis, pratis, hortis et omnibus pertinentiis earumdem. Ecclesiam S. Leonardi de Ponte Grandinato cum pertinentiis suis, et molendinum cum aquarum decursibus, terras, vineas, possessiones. Et quicquid iuris habetis apud Gallesium, et in eius territorio obti-

netis, terras, vineas, possessiones. Et quicquid iuris habetis in civitate et dioecesi Narnien., medietatem castri Tramise, et partem, quam habetis in castro Turricole, cum domibus, terris, vineis, sylvis, possessionibus et homagiis, aquarum decursibus et omnibus iuribus et pertinentiis ad easdem: partem et medietatem spectan. ad Ecclesiam S. Blasii Hortan. cum terris, domibus, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Castrum Pontani, cum terris, vineis, sylvis, homagiis, aquarum decursibus et omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam S. Leonardi de Septemvnis in stratu, cum domibus, terris, vineis, possessionibus, sylvis et omnibus pertinentiis suis, S. Andreae de Castro Porchiani, cum terris, vineis, sylvis, homagiis, aquarum decursibus, et omnibus pertinentiis suis, domos, terras, possessiones et quicquid iuris apud Fulginaten. obtinetis.

In Marchia Anconitana.

§ 7. In Marchia Anconitan. hospitale S. Spiritus de Asculo, cum domibus, terris, vineis, possessionibus, ac omnibus pertinentiis suis. Castrum Offidae. Ecclesiam S. Iacobi, et Ecclesiam S. Martini, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis.

In patriarchatu Aquileien.

§ 8. In patriarchatu Aquileien. hospitale S. Spiritus, et Ecclesiam S. Mariae de Collibus Clemonae, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In Burgundia.

§ 9. In Burgundia, hospitale S. Spiritus de Divione cum pertinentiis suis, de Dola, de Tornodoro, de Barro, de S. Severa hospitalia, cum terris, possessionibus, et omnibus pertinentiis earumdem, de Bisuntio, de Novosoro, de Fovento, de Calci, de Novocastro et de Lausanna hospitalia, cum grangiis, terris, possessionibus et omnibus terris earumdem.

In Lotharingia.

§ 10. In Lotharingia, hospitale S. Spiritus de Novocastro, cum grangiis Berthonevalte, terris, pratis, nemoribus, molendinis, aquarum decursibus, cum

omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Tullo, cum pratis, vineis, aquarum decursibus cum pertinentiis suis, hospitale S. Spiritus de Vallicolore, cum capella, terris, pratis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In regno Alemanniae.

§ 11. In regno Alemanniae de Gtefelt, et de Winipina Ecclesias, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis earumdem. Hospitale de Vienna, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis, de Comundia, de Manuch et Cracovia hospitalia: cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis eorumdem. Hospitale S. Spiritus de Stetina, cum grangiis, villis, domibus, terris, vineis, sylvis, molendinis, aquarum decursibus, ac pratis, nemoribus, necnon et domibus eidem hospitali subiectis, et omnibus pertinentiis eorumdem.

In Anglia.

§ 12. In Anglia, Ecclesiam de Writell. cum capellis dependen. ab eadem, terris, possessionibus et omnibus pertinentiis, ac iuribus ad eandem Ecclesiam et capellas spectantibus.

In provincia Narbonen.

§ 13. In provincia Narbonen. hospitale S. Spiritus de Montepessulano Magalonen. dioecesis, cum capella, grangiis, domibus, terris, vineis, pratis, pascuis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Clapomalauba, cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Auxitana.

§ 14. In provincia Auxitan. hospitale S. Spiritus iuxta S. Severam, cum capella, grangiis, aquarum decursibus, terris, vineis, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis; hospitale S. Spiritus de Parduvaco, cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provinciis Burdegalen.

§ 15. In provinciis Burdegalen. hospitale S. Spiritus de Brageriaco Petragoricen. dioecesis, cum capella, grangiis, terris, domibus, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Ponte Bononae cum omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de

Sulmaco cum omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de S. Fide** cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Bituricen.

§ 16. In provincia Bituricen. **hospitale S. Spiritus de Confluento Lemovicen.** diocesis, cum capella, domibus, terris, vineis, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de Marterello Caturcen.** diocesis cum capella, domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de Montevalenti** eiusdem diocesis, cum domibus, terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de Amelian.** Ruthenen. diocesis, cum grangiis, domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Arelaten.

§ 17. In provincia Arelaten., **hospitale S. Spiritus Aurasicen.** cum omnibus iuribus et pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de Brizone,** cum omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus Aquen.,** cum omnibus pertinentiis suis.

In provincia Viennen.

§ 18. In provincia Viennen. **hospitale S. Spiritus de Argentaria Vivarien.** diocesis cum omnibus pertinentiis suis.

In provincia Tarraconense.

§ 19. In provincia Tarraconen. **hospitale S. Spiritus Herden.** cum capella, domibus et pertinentiis suis.

In provincia Toletan.

§ 20. In provincia Toletan., **hospitale S. Spiritus Segobien.** cum grangiis, domibus, terris, vineis, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. **Hospitale S. Spiritus de Valentia** cum Ecclesia S. Lucae, domibus, terris, possessionibus, cum omnibus pertinentiis suis. **Hospitalia S. Spiritus de Valira,** et S. Spiritus Iaemia cum omnibus pertinentiis eorundem; **monasterium S. Eliae** quondam ordinis S. Benedicti Nepesin. diocesis, cum ecclesiis, castris et pertinentiis, quod praefatus Alexander praedecessor noster de fratrum suorum consilio, vobis et per vos hospitali vestro concessit, cum terris, pratis, vineis, ne-

moribus, usagiis et pascuis, in bosco et plano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et in aliis omnibus libertatibus et immunitatibus suis.

§ 21. Hoc tamen adiecto, ut in eadem Ecclesia quatuor semper ad minus sint clerici regulares eiusdem hospitalis professi, qui pro nobis, et praedecessoribus ac successoribus et fratribus nostris vivis et defunctis specialiter obsecrantes, omnia spiritualia liberaliter administrent, et super his nullius, nisi Rom. Pont., correctioni subiaceant, ad quem quotiens expedit, monitione praemissa caritativa, fiat a fratribus proclamatio propter Deum, ut ipse, cognita veritate, decernat quod suo prudenti consilio duxerit providendum.

§ 22. Ipsi autem victu et vestitu contenti, quem eis secundum eandem regulam praecipimus exhiberi, divinis vacent officiis, et intendant sacramentis ecclesiasticis, ita quod de aliis hospitalitatis negotiis, praeter concessionem magistri, se nullatenus intromittant, sed omnia dispositioni tuae, fili magister, et successorum tuorum, vel eorum, qui per te vel per eos fuerint deputati ad hoc, sine contradictione ac murmuratione relinquunt.

§ 23. Caeterum autem praedictus praedecessor Honorius, unionem eiusdem hospitalis et S. Spiritus in Montepessulano, nobis et hospitali nostro in spiritualibus et temporalibus perniciosam et damnosam recognoscens, ipsam de consilio fratrum suorum dissolvit, statuens ut nec istud illi, nec illud isti in aliquo teneatur, nec nobis nec illis aliquid sit commune. Non obstan. privilegio dicti Innocentii, nec suo, quod super unione ipsa apparuerit impetratum. Verum postmodum rector et fratres praedicti hospitalis de Montepessulano, per procuratorem ad hoc legitime constitutum, ipsum hospitale suum cum omnibus domibus sibi subiectis et subiciendis in posterum, universis rebus et iuribus supradictis auctoritate bo. mem.

Munus clericorum in hoc hospitali.

Victum et vestitum habeant, administrationeque sacramentorum vacent.

Hospitale S. Spiritus in Monte Peasulano hospitali Sancti Spiritus in Saxia de Urbe qua lege vultum.

Stephan. tit. S. Mariae in Transtiberim, et R. S. Mariae in Cosmedin diaconi cardinalis, quos ad id deputaverat praefatus Gregorius Papa IX domui nostrae sponte et voluntarie submiserunt, ut idem hospitale cum domibus suis nobis et domui nostrae ita sit suppositum et subiectum, sicut domibus hospitalis Hierosolymitani ex militia temporali sunt subiectae et suppositae domus suae, quam submissionem et subiectionem admittentes, duximus apostolica auctoritate confirmandas.

Certum, etc. (*Residuum omittitur, quia est idem ac in Constit. Innocentii III citata sup. in rub.*)

Papae subscriptio.

Ego NICOLAUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Card. subscriptiones.

Ego fr. Latinus Ostiensis et Velletrensis episcopus subscripsi.

Ego Gerardus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Tusulanus episcopus subscripsi.

Ego Ioannes tit. S. Caeciliae presb. card. subscripsi.

Ego frater Ugo tit. Sanctae Sabinae presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli Sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Neapoleo Sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Petrus Sancti Eustachii diaconus cardinalis subscripsi.

Datum apud Urbem Veterem per manum magistri Ioannis decani Baiocensis S. R. E. vicecancellarii, 11 kal. iulii, indictione quarta, incarnationis dominicae 1291, pontificatus vero D. Nicolai IV anno iv.

Dat. die 21 iunii 1291, pontif. anno iv.

XI.

De recuperatione Terrae Sanctae Hierosalem a Saracenis, et de indultis crucesignatorum ad id proficuentium, vel contributionem praestantium (1).

SUMMARIUM

Pia adhortatio ad incumbendum in recuperationem Terrae Sanctae.— 1. Illorum locorum sanctitas. — 2. Iterata Papae adhortatio ad recuperationem Terrae Sanctae. — 3. Eberardus Angliae rex crucesignatorum dux. — 4. Indulgentia pro d. crucesignatis, vel auxilium aut subsidium ministrantibus. — 5. Indultum quod non trahantur extra dioecesim ad iudicia. — 6. Usurarum relaxatio. — 7. Facultas petendi absolutio- nem ab excommunicationis sententia in certis casibus.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, ad quos praesentes litterae pervenerint, salutem et apost. ben.

Illuminet super vos Dominus vultum suum, et ita suo lumine ad recensendum attentius, qualiter Redemptor noster salutem humani generis in Terra Sancta dignatus est misericorditer operari, oculos in vobis hominis interioris illustret, quod accendatur ut ignis ad subveniendum Terrae illius necessitatibus, zelus vester concalescat, corda inflammantur, affectum et effectum prompta operis prosecutio subsecuta commendat. Cuius etenim pectoris etiam lapidaei quamcumque duriciam non emolliat, considerata illius humanationis humilitas, in qua Dei filius factus homo, exinanivit semetipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut

(1) Huic recuperationi enixe studuerunt litteris ad hoc datis, indulgentiis et privilegiis concessis, Eugenius III, const. viii, tom. ii, pag. 521, Alex. III, const. xxxvii, ibid. pag. 719; Gregorius VIII, constit. ii, tom. iii, pag. 49; Innocentius III, constit. xlii, ibid. pag. 193; et constit. lxii, ibid. pag. 222; et constit. cvii, ibid., pag. 300; Honorius III, constit. v, ibid. pag. 314.

Pia adhortatio ad incumbendum in recuperationem Terrae Sanctae.

homo? Cuius viscera non inflammet caritatis ardore pia consideratio illius humilitatis extremae, in qua Ipse factus est obediens usque ad mortem, ad exprobrantium opprobria? velut agnus coram tondeute se vere militis obmutuit, et sicut ovis ad occisionem deductus, propter contumelias et terrores, post spinas et sputa, post flagella varia, innocens est sine causa damnatus, ac demum saturatus opprobriis, clavis affixus, aceto et felle potatus, in crucis patibulo tam dirae mortis subiit passionem, mysterium nostrae Redemptionis consummans, post traditum etiam spiritum lanceae illusionem confossus. Haec, filii, et innumerabilia largitatis divinae charismata in Terra praedicta ipsi humano impensa generi, ab eodem Redemptore piissimo, si frequenter intra claustra pectoris attenda meditatione revolvitis, si, qua decet attentione pensatis, quis vestrum non fervebit intus, foris ebulliet, exclamabit et dicet: Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? et non expectato monitoris, vel sollicitatoris officio, subiunget ultroneus: Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini vocabo?

Illorum locorum sanctitas.

§ 1. Quis sine acutissimi doloris aculeis considerare potest, non solum veneranda et piissima loca illa, in quorum altero oriens ex alto pro nobis nasci dignatus est humiliter, in reliquo mori crudeliter non expavit, sed etiam totam quasi iam terram eandem, quam ipse idem sua illustravit corporali praesentia, miraculis clarificavit immensis, et tandem effusione sui pretiosi sanguinis in nostrae salutis effusi pretium consecravit, occupata per nefandissimos Saracenos, ipsorum immunditia pollui, foedari? Quis absque amaritudine summa commemoret tot christianorum castra, civitates et alia loca solemniter destructa penitus, ad nihilumque redacta, et eorum incolas eorumque Saracenorum immanitate peremptos? Proh dolor, qui novitatis (quoniam deplorare libet potius, quam narrare)

solers censor, et discriminum, quae comminari videtur, discussor attentus, per noctem et diem, quasi torrentem lacrymas non deducat? cuius pupilla tacebit? cuius pectoris penetrabile continebit suspiria vel singultuum frequentiam non erumpet, lugubri contemplatione recensens, quod, quantumcumque mater Ecclesia casum eundem praevenire studuerit, incolis illarum partium in galeis, bellatorum multitudine ac subventionem pecuniaria; iuxta persuasam ab eis denunciatae necessitatis exigentiam, et oblatam super hoc petitionis instantiam, succurrendo; nihilominus tamen civitas Acaone sic eiusdem matris Ecclesiae studio communita quadraginta et quatuor diebus arctissima babilonicae potentiae obsidione circumdata, terribilibus machinis diu noctuque vexata, impedita crebris et diris insultibus, membris etiam ipsius per cuniculos arietatis occultos, quadragesimo quarto die, obsidentium viribus (Dei permissione admirabili et stupenda) succubuit, capta per eos, et igni exposita, christicolis inibi existentibus caesis innumeris, et caeteris, qui habere nequiverunt ad maritima vasa recursum, in captivitatem abductis, ut per iugum barbaricae servitutis horribile, dispendiis civilis mortis adducti, naturali etiam diutius moriantur? et de Tirenensis civitatis deditioe secuta?

Saracenorum saeva crudelitas.

§ 2. Quis igitur de caetero marcebit ocio? quis non exurget? quis ad recuperationem Terrae praedictae non promptus exiit? quis tardabit? quem non pudebit ingratitude argui? quin potius quasi de infidelitate notari, si Creatori proprio, tam benefico Domino ad redemptionem Terrae illius, quam ipsa Sacra Scriptura testatur omnium cariorum, qua potest promptitudine non assistat? cum etiam secundum iuris humani censuram subditos suis dominis, et ad tuenda, quae possident, et ad recuperanda iniuste subtracta, debitum fidelitatis adstringat? Quis de tot fidei ortho-

Iteritas Papae adhortatio ad recuperationem Terrae Sanctae.

doxae cultoribus tam immaniter trucidatis, de tot calamitatibus captivorum, et aliis christianitatis opprobriis non ex tota mente movebitur? non suspiret? non anxietate ad vindictam? Profecto, cum, secundum Apostolum, omnes simul unum corpus in Christo, non immerito cum illis, de quibus scriptum est: Percussisti eos, et non doluerunt, insensibilitatis arguitur quisquis tantam huius nostri corporis mutilationem, praedictorum videlicet christicolarum non sentit excidium, et tam graviter non moeretur. Accingimini ergo, christifideles, et qui christiana religione censemini, vos christianos esse operis prosecutione monstrate; accipite devotione, qua rex vivificae Crucis signum, illud in considerationis vestrae scrutinium deducetes, quod viris quantumcumque magnificis, quantumcumque dignitate praeditis et virtute, ad gloriam magnam adscribitur, si eis quovis in bello dominorum insignia gerere concedatur: sub quibus contigit frequentes non sine salutis aeternae discrimine, mortis subire periculum sub cuiuslibet spe remunerationis. Quanto igitur gloriosius, quanto securius Regis regum in eius bello victoriosum gestare vexillum, salutiferam videlicet Crucem? Sub qua devotione congrua puro corde suscepta, conceptum prosequentibus, munditia continua, propositum mori est vitae perennis initium, transitoriae mortis finis, retributionis inestimabilis certitudo. Festinate itaque, festinate ad salutis vestrae properare compendium. Accendatur cuiuscumque virilis animus, et consultius attendentes, quod si forte labor maior ex dictarum civitatum captione proponitur, merces uberius subsequetur, cum, sicut scriptum est: Secundum laborem accipiet unusquisque mercedem. Corpora vestra, et corda pariter eiusdem vivificae Crucis signo in d. Terrae saepefatum subsidium insignite, nunc praecipue dum ipsius Terrae subventio multis et olim per Sedem Apostolicam exquisita vigiliis, mul-

Bull. Rom. Vol. IV.

15

tis laboribus et oneribus procurata, sed diversis et adversis adventibus diutius impedita, divina, ut supponit devota credulitas, provisione dirigitur, et ad excipiendas Terrae ipsius angustias, eamque de impiorum manibus eruendam, efficaciter sub spe divini numinis praeparatur.

§ 3. Siquidem charissimus filius noster christianissimus princeps Eberardus Angliae rex illustris, post tractatus varios super generali suo passagio in ipsius Terrae subsidium faciendo, diversorum Pontificum Romanorum temporibus habitos, novissime tamquam benedictionis filius nostris beneplacitis acquievit, et ut post Christum, iuxta consilium eius eat, se ipsum abnegans ac tollens, ut eundem sequatur Dominum, crucem suam, terminum, festum videlicet Nativitatis B. Ioannis Baptistae (quod erit anno Domini 1293, et ei ad transfretandum personaliter, necnon ad dictum generale passagium cruce signatis et cruce signandis omnibus duximus praefigendum) humiliter acceptavit, semetipsum exponere sui Redemptoris obsequiis Terrae praefatae personaliter subveniendo disposuit, negligens natalis soli dulcedinem, praetermittens regni sui terrarumque divitias, spernens delicias et gloriam inibi dominandi. Non igitur cunctemini amplius praedicti gloriosi vexilli dominici caractere insignia mercare (1), felici commercio perpetuam post defunctionem corporis ex ignominio perpetuitatis comparatione, vix momentaneo labore, quietem, et permutatione consulta terrena pro coelestibus commutantes, transitoria pro mansuris, temporalia pro aeternis.

§ 4. Caeterum licet ad excitandos vestros animos in Terrae memoratae succursum, sufficere debeat solers attentio praemissorum, ut tamen eiusdem Terrae negotium eo libentius, eoque ferventius prosequi studeatis, quo potiore fructum ex vestris laboribus vos noveritis percepturos; nos de omnipotentis Dei mi-

(1) Forsan legendum *mercari* (Ducange)

Eberardus Angliae rex cruce signatus dux.

Cruce signatis praefigenda dies.

Indulgentia pro d. cruce signatis, vel subsidium aut subsidium subministrantibus.

sericordia et Bb. Petri et Pauli apostolorum eius, auctoritate confisi, et illa, quam nobis, licet indignis, Deus ipse ligandi et solvendi contulit, potestate, omnibus, qui vexilli dominici caractere insigniti, personaliter propriis sumptibus in praedictae Terrae subsidium proficisci curaverint, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione iustorum salutis aeternae pollicemur augmentum. Eis autem, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen illuc personis accesserint, et illis similiter, qui iuxta qualitatem et facultatem suam, personas idoneas in expensis propriis destinabunt, quamvis personaliter ipsi non vadant, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis et indulgentiae volumus et concedimus esse participes, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, eos, qui licet non iuxta qualitatem et facultatem suam, aliquem tamen, seu aliquas personas, in subsidium dictae Terrae propriis sumptibus destinabunt, vel de suis temporalibus bonis contribuent ad aliquas destinandas. Necnon omnes, qui ad subventionem ipsius Terrae, de bonis eisdem aliqua ministrabunt, prout singulis divina fuerit inspiratione suggestum, aut alias ad promotionem praemissi negotii consilium et auxilium impenderint opportunum. Porro si forte aliquos eorum, qui cruce suscepta in iam dictum Terrae Sanctae subsidium proficiscendi laborem subierint, post arreptum iter huiusmodi, ex hac luce migrare contigerit, ipsos nihilominus plene percipere volumus indulgentiam praelibatam. Personas quoque, familias et bona eorum, quos ad transfretandum personaliter, vel iuxta quantitatem et facultatem suam, personas idoneas destinandi, votum assumptae iam crucis adstringit, ex nunc; quos vero suscipiendae crucis de caetero votum obligavit ad idem, a die qua taliter cru-

cem assumpserint, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus; statuentes ut sub dioecesanorum defensione suorum consistant. Quod si eos aliqui indebite molestare praesumpserint, per dioecanos locorum, in quibus iidem molestatores fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescantur.

§ 5. Praeterea ipsis qui praedicto modo crucem vel iam assumpserint vel assument in posterum, indulgemus, ut per Sedis Apostolicae literas, vel legatorum eius (nisi forte illae quae ab eadem Sede obtentae fuerint, plenam de indulto huiusmodi fecerint mentionem) extra suas dioeceses non valeant conveniri, dummodo parati existant coram suis ordinariis de se querelantibus respondere, quos per eosdem ordinarios ecclesiastica censura defendi, cessante appellationis obstaculo, volumus ab iis, qui eosdem contra indultum huiusmodi praesumpserint temere molestare.

§ 6. Si qui vero ipsorum ad praestandas usuras iuramento teneantur adstricti, creditores eorum per dioecanos suos censura simili compellantur, ut iuramentum huiusmodi penitus relaxantes, ab usurae ulterius exactione desistant. Si autem aliqui creditorum, eos ex tunc ad solutionem coegerint usurarum, ipsos ad restitutionem ipsarum per eosdem dioecanos simili volumus districtione compelli. Iudaeos quoque ad remittendas ipsis usuras per saecularem compelli praecipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus christifidelibus, quibus hoc per suos dioecanos denunciatum extiterit, tam in mercimoniis, quam in aliis, sub excommunicationis poena iubemus eis communionem omnimodam denegari.

§ 7. Postremo, cruce signatis et cruce signandis eisdem volentes plenius providere, dioecanis ipsorum ac nonnullis aliis, absolvendi eos ab excommunicationis sententiis in variis casibus, de quibus secundum facti exigentiam puta-

Indultum quod non trahatur extra dioecesis ad iudicia.

Usuratum re laxatio

Facultas petendi absolutio- nem ab excommunicatione in certis casibus

vimus expedire, necnon dispensandi cum clericis, qui cum a canone vel homine latam sententiam incurrissent irregularitatis notam, immiscendo se divinis officiis, contraxerunt, per has nostras literas plenam et liberam concedimus facultatem.

Dat. apud Urbem Veterem kalen. aug. pont. nostri anno iv.

Dat. die 1 augusti 1291, pont. anno iv.

XII.

Quod exhibeantur ordini fratrum B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum omnia legata, quae pro d. redemptione non tamen certis personis relinquuntur (1).

SUMMARIUM

Ordinis supplicatio pro obtinendo eiusmodi indulto. — 1. Indultum (*de quo in rubrica*). — 2. Derogatio contrariorum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo CaesarAugustan., salutem et apostolicam benedictionem.

Ex parte dilectorum filiorum magistri, prioris, et fratrum S. Mariae Redemptionis Captivorum, Barchinonen. ordinis S. Augustini, fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum ipsi sua omnia, quae habent, reponant sollicito studio pro redemptione captivorum, qui detinentur ab inimicis nominis christiani, exhiberi eis, quae pro redemptione captivorum huiusmodi (2) christifidelibus relinquuntur, per districtum aliquem mandaremus.

§ 1. Nos itaque dignum reputantes, ut relicta huiusmodi exhibeantur magistro, priori et fratribus supradictis, fraternitati tuae per apostolica scripta man-

Indultum de quo in rubrica.

(1) Regulam huic ordini dedit Innocentius III, constit. xvii, tom. III, pag. 153; et constit. lxxix, ibid. pag. 234, nonnulla ei concessit privilegia. Eiusque fratribus, vivendi sub regula S. Augustini facultatem dedit Gregorius IX, constit. xlii, ibid., pag. 485. Tandem regulam explicavit Clemens IV, constit. xxv, ibid. pag. 786. (2) Legendum forsitan hic et in tertio versu seq. columnae a *Christifidelibus*.

damus, quatenus pecuniam, terras, possessiones et alia bona, quae generaliter Christi fidelibus relinquuntur pro redemptione huiusmodi facienda, illis dumtaxat exceptis, quae certis et expressis personis in captivitate detentis, relicta vel dimissa esse noscuntur, magistro priori et fratribus praedictis, per te vel per alium, aut alios facias exhiberi, detentores pecuniarum, terrarum, et bonorum praedictorum, ad exhibendum magistro, priori et fratribus praefatis, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellendo.

§ 2. Non obstante si aliquibus a Sede Apostolica fuerit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, quae de indulto huiusmodi plenam et expressam non fecerint mentionem, sive qualibet alia indulgentia dictae Sedis, cuiuscumque tenoris existat, per quem effectus praesentium impediri valeat vel differri, et de qua eiusque toto tenore de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Dat. apud Urbem Veterem, nonis aug. pont. nostri anno iv.

Dat. die 5 augusti 1191, pontif. anno iv.

COELESTINUS V

PAPA CXCVII

Anno aerae Christi comm. MCCXCIV

Coelestinus Quintus, antea Petrus de Murrhone monachus, filius Angelerii, patria Iserniensis, electus est in Romanum Pontificem Perusii die 5 iulii anno 1294, consecratus est Aquilae die 29 augusti anno eodem. Sedit in pontificatu annum i, mens. v, dies viii. Die siquidem 13 decembris anni 1294, habito Neapoli cardinalium consensu, se pontificatu abdicavit; tandemque in eremo Fumonis pie obiit die 19 maii 1296. Post eius abdicationem vacavit sedes dies xi.

Derogatio contrariorum

I.

Approbatio statutorum congregationis monachorum Coelestinorum ordinis S. Benedicti, cum indulgentiarum et gratiarum concessione.

SUMMARIUM

Pontificis studium erga ord. S. Bened.—1. Confirmatio statutorum ordinis Coelestinorum. — 2. Exemptio ab omnium iurisdictione pro monasterio S. Spiritus de Sulmona, et eius membris. — 3. Celebratio capituli generalis et electio abbatis. — 4. Abbatis benedictio. — 5. Subrogatio alterius priori defuncto, durante officio. — 6. Ordinis protectio, sub Sede Apostolica. — 7. Ordo approbatur in d. monasterio et aliis. — 8. Exemptio a decimis. — 9. Facultas recipiendi quoscumque etiam alterius religionis. — 10. Prohibitio discedendi ab ordine. — 11. Prohibitio alienandi stabilia absque consensu capituli. — 12. Fideiubendi et mutuo recipiendi. — 13. Monachi cogi nequeant ad synodos, etc. — 14. Facultas alia monasteria construendi. — 15. Priorum liberae consulitur electioni. — 16. Abbatis facultas benedicendi populum, vasaque et paramenta Ecclesiarum: — 17. Primumque lapidem ponendi in Ecclesiis aedificandis: — 18. Minores ordines conferendi. — 19. Ordinarius nihil capiat pro consecratione Ecclesiarum, etc.: — 20. Monachi vero ad ordines conferendos, etc. quem libuerit episcopum vocare possint: — 21. Et celebrare tempore interdicti: — 22. Sacramenta ministrare, mortuosque sepelire: — 23. Absolvere etiam intrans ordinem. — 24. Personae ordinis non tenentur publicare interdictum, etc.: — 25. Neque monachorum curam suscipere. — 26. Facultas eis datur ordinis apostatas censuris impetendi. — 27. Habitus consimilis caeteris prohibetur. — 28. Ordinem profitentes quomodo de incertis debeant satisfacere. — 29. Omnimoda Ecclesiarum ordinis libertas. — 30. Personae ordinis eius praelatis confiteantur. — 31. De oblatis vel legatis nihil aliis solvant. — 32. Exemptio a iurisdictione ordinariorum. — 33. Praedicandi facultas: — 34. Confessionesque audiendi: — 35. Campanam pulsandi: — 36. Dispensandi cum intrans ordinem. —

37. Oblationes recipiendi, etiamsi sint bona feudalia: — 38. Et praecipuum monasterium ad libitum mutandi. — 39. Irritatio omnium quae contra praemissa attentata fuerint. — 40. Annua recognitio debita Sedi Apost.

Coelestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Honufrio patri abbati monasterii S. Spiritus de Sulmona Valven. diocesis, eiusque coabbatibus ac prioribus et praelatis monasteriorum, prioratum, ecclesiarum, membrorum, et locorum eidem monasterio S. Spiritus subiectorum, eorumque conventibus, collegiis et fratribus ordinis S. Benedicti, praesentibus et futuris in perpetuum.

Etsi cunctos ordines plantatos in agro sacrosanctae ac universalis Ecclesiae, paternis prosequamur affectibus, et ad statum ipsorum tranquillum et prosperum sollicitè intendamus; Beati tamen Benedicti ordinem (in quo, dum iuventutis nostrae progressio ordiretur, professionis nostrae vota devovimus) singulari et praecipua affectione diligimus, et zelo sincerioris et strictioris caritatis afficimur circa ipsum. Et ad suae stabilitatis et promotionis incrementa felicia, opem, operamque sollicitam impendentes, speramus in Domino, quod idem ordo ab antiquis annis in divinae laudis caritate fundatus, per vestrae sollicitudinis studium, servabit eo perfectius fructus suos, quo... per vestrae sollicitudinis studium, quantum vobis ex alto permissum fuerit restauratus, amissi luminis propriam reassumere poterit in summae lucis, quae Christus est, potentia claritatem.

§ 1. Cupientes igitur, ut circa praefatum ordinem, huiusmodi nostrae caritatis affectus eniteat operis per effectum, statuta, constitutiones, instituta et ordinationa in eodem ordine pro salute vestra facta, auctoritate apostolica confirmamus, et canonice in posterum faciendae volumus et mandamus ex tunc inviolabiliter observari.

§ 2. Ac eundem ordinem, necnon

Pontificis studium erga ord. S. Bened.

Confirmatio statutorum ordinis Coelestinorum

Exemptio ab omnium iurisdictione pro monasterio S. Spiritus de Sulmona, et eius membris

monasterium S. Spiritus de Sulmona et alia monasteria, ecclesias, prioratus, membra et alia omnia loca dicto monasterio S. Spiritus subiecta ubicumque consistentia, eidem ordini incorporata vel incorporanda in posterum, eorumque personas ab omni prorsus iurisdictione, potestate ac dominio archiepiscoporum et episcoporum et abbatum omnium, in quorum civitatibus et dioecesibus ac provinciis illa consistent et consistent etiam in futurum, ac aliorum quorumlibet ordinariorum, praelatorum et capitulorum, seu conventuum, monasteriorum et Ecclesiarum et personarum quarumlibet, prorsus eximimus et etiam liberamus, et ea omnia et singula libera et exempta volumus perpetuo totaliter permanere. Exemptionum gratias, in illis ex vestris monasteriis, quae prius per Sedem Apostolicam exempta fuerant, in suo robore nihilominus duraturis. Non obstante si monasteria, prioratus, ecclesiae, membra et alia loca praefata dioecesanis episcopis vel aliis personis ad census aliquos teneantur, vel reperirentur forsitan esse aliquibus in aliquo obligata. Et in eo praecipue, quod fratres d. ordinis in S. Spiritus de Maiella et S. Spiritus de Sulmona monasteriorum conventibus constituti submissiones quasdam dilectis filiis capitulo basilicae Principis Apostolorum de Urbe, de facto sive de iure fecisse dicuntur, quas submissiones sub quacumque verborum concessione vel expressione confectas, necnon et praefatos census de plenitudine potestatis enervamus, cassamus, irritamus omnino et viribus carere decernimus, et nullius ex nunc existere firmitatis, ita quod praetextu earundem submissionum ac censuum aliquorum, tu, fili pater abbas, tuique successores et fratres, ac personae monasteriorum et locorum aliorum vestrorum praedictorum, a quoquam de caetero nequeant molestari, vosque vestrosque successores, ac monasteria et loca in perpetuum nolumus molestari.

§ 3. Et quia inter alia quae immunitates sapiunt, de praecipuis casibus arbitramur hoc esse necessarium, ut de substitutione futuri abbatis, tibi, fili abbas S. Spiritus, quem patrem abbatem caeteris tuis coabbatibus et praelatis et fratribus tibi subiectis praesentibus et futuris perpetuo stabilimus, praecipue ordinamus, et praesenti decreto statuimus, annis singulis in maiori vestro monasterio vel in alio loco vestri ordinis, ubi vobis expediens visum fuerit, fiat capitulum generale, ubi vestri ordinis et locorum, secundum B. Benedicti regulam, facta tractentur. Praesidentes vestri capitulis celebrandis et visitatores vestri, locorumque vestrorum constituantur in illo, secundum vestri ordinis instituta. Ubi volumus et districte praecipimus observari, quod pater abbas singulis trienniis in generali capitulo sponte suam offerat et exhibeat cessionem. Nisi forte dictus pater abbas ante tempus huiusmodi in aliqua de gravioribus culpis a visitatoribus vel alias legitime deprehensus amotionem in dicto capitulo mereatur. Quod si idem pater abbas, vel cesserit, aut amotus extiterit, idem capitulum statim, et absque temporis intervallo ad patris abbatis substitutionem procedat et iuxta formam in regula traditam debitos constituat electores. Qui sub conclavi positi, antequam cibum et potum sumant, de abbate cedente (si eum utilem esse putaverint), vel de alia persona monasteriorum et locorum vestrorum per electionem canonicam praedicto monasterio S. Spiritus provideant de abbate. Qui quidem abbas, nulla super hoc a Sede Apostolica confirmatione petita vel obtenta, eo ipso suae administrationis officium habeat, et illud tamquam pater abbas, prout ad eum pertinet, libere exequat.

§ 4. Ac idem electus, si alias non extiterit benedictus, benedictionis suae munus a quocumque maluerit catholico episcopo, gratiam et communionem Apo-

Celebratio capituli generalis et electio abbatis.

Abbas benedictus

stolicae Sedis habentē recipere studeat, illudque sibi dictus episcopus (si divinam ultionem evitare voluerit) gratis impendat. Alioquin praedictum electum, ut praemittitur, in executione suae administrationis, in ordine tamen sacerdotii volumus permanere.

§ 5. Et si dictus pater abbas infra annum forte decederet, prior vel superior dicti monasterii S. Spiritus, et visitatores etiam, curam et administrationem ac custodiam dicti monasterii S. Spiritus gerant et habeant usque ad tempus capituli generalis, ubi secundum praemissum modum dicto monasterio provideri debeat de abbate.

§ 6. Nosque volentes vos et bona vestra paternis favoribus confovere; personas vestras, et loca, in quibus estis divino obsequio mancipati, cum bonis vestris omnibus sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus.

§ 7. In primis siquidem statuentes, ut praefatus ordo in eodem S. Spiritus, et aliis monasteriis, prioratibus, locis et membris vestris, praesentibus et futuris, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Et quascumque possessiones et bona quae praefatum monasterium S. Spiritus, cum monasteriis et locis suis in praesentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis (praestante Domino) poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus illibata maneant et quieta, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet, locum ipsum, in quo praefatum monasterium situm esse dignoscitur, cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Ioannis in Plano, Nucerinæ dioecesis, Sancti Spiritus de Maiella, S. Petri Vallisbonae, S. Spiritus de Buclano, Sancti Spiritus de Ortona, S. Spiritus de Lanzano, Theatinae dioecesis, S. Eusebii de Urbe, S. Mariae in Pizano, S. Salvatoris

de civitate Pennensi, Pennensis dioecesis, S. Mariae de Collemadio iuxta Aquilam, S. Spiritus de Isernya, S. Mariae de Trento, S. Mariae de Anglohe, Treventinae dioecesis, S. Spiritus iuxta Venafrum, S. Spiritus Alifanensis, S. Antonii de Campania, Ferentinatis dioecesis, S. Antonii Anagninae dioecesis, prioratus S. Ioannis de Aquasanta, S. Mariae inter Montes, Sancti Georgii de Rocha Morici, et Sancti Petri de Monte Plano; cum ecclesiis, capellis, decimis et grangiis, pratis, vineis, terris, sylvis, nemoribus, usuagiis et pascuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, viis et semitis, iuribus, libertatibus et immunitatibus, fructibus, et universis obventionibus eorumdem.

§ 8. Sane de fructibus terrarum et possessionum vestrarum, ac etiam novallium, quae propriis manibus et sumptibus colitis, vel per homines vestros, aut alios excoli facietis, in propriis praediis seu etiam alienis, sive de hortis et piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere praesumat; a quarum praestatione vos totaliter liberamus. De decimis namque quae subsidio dominorum temporalium de mandato Sedis Apostolicae a clericis et personis ecclesiasticis in Italiae partibus pro tempore exiguntur, circa vos et vestra monasteria et loca, sic volumus observari, quod vobis pro singulis vestris monasteriis, cum grangiis et pertinentiis eorumdem, pro decimis praedictis singulos florenos auri plene solventibus, ad solutionem maiorem, vel aliam, pro praedictis decimis faciendis, vos et monasteria, prioratus, ecclesias, grangias et loca vestra omnia decernimus non teneri, et excommunicationum, suspensionum, et interdicti sententias contra vos, et in praedicta loca quavis auctoritate in contrarium proferendas, ipso facto aliquatenus non tenere.

§ 9. Liceat quoque vobis clericos sae-

Facultas recipiendi quoscumque etiam alterius religionis.

culares vel religiosos, cuiuscumque religionis existant, vel laicos quoscumque, qui mundi relictis illecebris, ad vos et loca vestra convolaverint, ad ordinem vestrum in locis vestris recipere, ac eos absque contradictione aliqua retinere. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, literis sive indulgentiis Apostolicae Sedis super hoc cuiuscumque ordini vel religioni, seu personis quantumvis exemptione vel immunitate gaudentibus, sub quavis forma verborum concessis.

Prohibitio discedendi ab ordine.

§ 10. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro, vel in aliis locis vestris eiusdem ordinis professionem, fas sit sine abbatis sui licentia ordinem ipsum relinquere, et ad locum religionis alterius, vel ad ordinem alium se transferre. Discedentem vero aliter nullus cuiuscumque religionis vel status existat, audeat retinere. Quod si secus factum fuerit, tam discedens, quam is, seu illi, qui ipsum talem receperint, si requisiti eam a se non reiecerint infra mensem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

Prohibitio alienandi stabilia absque consensu capituli.

§ 11. Illud quoque districtius inhibentes, ne tu, fili pater abbas, vel aliquis ex praelatis vestris, terras seu quasilibet possessiones d. monasterio S. Spiritus, vel membris eius a Christifidelibus collatas, vel in posterum conferendas, aut successores tui, dare, vendere, distrahere aut alienare absque consensu totius capituli generalis, aut maioris vel senioris partis, et in casibus a iure permissis, modo quolibet praesumatis. Quod si secus factum fuerit, alienationes huiusmodi, ex nunc irritas esse, et tam concedentes, quam ipsos recipientes, singulos eorum videlicet excommunicationis; collegia vero et universitates interdicti sententiis, si forte requisiti a vobis, bona praedicta alienata taliter restituere noluerint infra mensem, ipso facto volumus subiacere.

§ 12. Caeterum ne aliquis monachus, vel conversus, in monasteriis et locis

vestris professus, absque consensu et licentia proprii abbatis, seu maioris partis sui conventus, pro aliquo fideiubeat vel ab aliquo pecuniam mutuo recipiat quomodo districtius inhibemus. Quod si secus factum fuerit, abbatem et conventum praefatos ad haec teneri volumus, et fideiubentem, et recipientem pecuniam mutuam, eo ipso volumus vinculo excommunicationis astringi.

§ 13. Inhibemus etiam, ne aliquis episcopus, vel quaevis alia persona, spirituales vel aliam iurisdictionem habens, vos ad synodos vel conventus forenses, nec ad convocationes suas accedere vel cum eis, intra vel extra civitates vel terras, personaliter exire, aut suis constitutionibus subiacere, seu capitula, scrutinia et inquisitiones, in locis vestris, vel aliquid de vobis vel de vestrorum aliquo facere, aut fidelitatem iuramento firmatam, et manalem obedientiam a vobis aut prioribus et superioribus vestris exigere.

§ 14. Seu etiam prohibere, ne ad civitates, seu villas, et ad loca quaelibet, ubi religiose et honeste morari possitis, audeatis accedere, ibique pro vestris usibus aedificia, monasteria, ecclesias, seu oratoria ex permissione et indulto nostro construere libere valeatis. Aut in accedentes fratres et monachos vestros, seu constructores huiusmodi, vel receptatores eorum excommunicationis vel interdicti proferre sententias. Aut alias fratres vestros ire ad conventus forenses, nec ad monasteria, ecclesias, prioratus, seu membra, et loca vestra praefata causa celebrandi ordines, aut tractandi causas, vel conventus aliquos publicos convocandi, vobis invitis, venire praesumat.

§ 15. Nec regulares electiones abbatum vel priorum monasteriorum et locorum vestrorum impediatur, aut de instituendis aut removendis ipsis se aliquatenus intromittat. Quod si aliter prae-

(1) Vide Concil. Trid., sess. 24, cap. 2, et sess. 28, cap. 13.

Subrogatio alterius prioris defuncto, durante officio.

Ordinis protectio, sub Sede Apostolica.

Ordo approbatur in d. monasterio et aliis.

Exemptio a decimis.

Fideiubendi et mutuo recipiendi.

Monachi cogneant ad synodos, etc. (1).

Facultas alia monasteria construendi.

Priorum libertas consultatur electioni.

sumptum extiterit, venientem contra praemissa, cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis vel conditionis existat, interdicti sententiae volumus subiacere.

Abbas facultas benedicendi populum, vasaque et paramenta Ecclesiarum.

§ 16. Liceat quoque tibi, praedictae patris abbas, tuisque successoribus inter fratres eiusdem ordinis et aliis ad missas vestras convenientibus, benedictionem sollemnem facere; dummodo ibi praesens non sit aliquis episcopus vel alia quavis persona superioris status, sicut sunt patriarchae vel cardinales.

Primumque lapidem ponendi in Ecclesiis aedificandis.

§ 17. Ac vasa et alia paramenta ad cultum divinum pertinentia; necnon in aedificandis capellis, ecclesiis, aut hospitalibus primum lapidem et fundamenta pontificali more benedicere.

Minores ordines conferendi (1).

§ 18. Necnon omnes minores ordines fratribus et aliis familiaribus et subditis vestris, ascribi volentibus militiae clericali, vestra largitione conferre, et omnia alia facere, quae ad abbates exemptos ipsius ordinis in suis monasteriis et ordinibus pertinere noscuntur.

Ordinarius nihil capiat pro consecrat. Ecclesiarum etc.

§ 19. Pro consecrationibus vero altarium vel Ecclesiarum, aut pro Oleo Sancto, vel quolibet ecclesiastico sacramento, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis alicuius, aut alio quovis modo quicquam audeat extorquere; sed haec omnia vobis gratis et liberaliter impendantur. Sit etiam in vobis liberum eadem a quocumque catholico episcopo, qui gratiam et communionem praedictae Sedis obtineat, licere recipere, qui, nostra fretus auctoritate, vobis quod postulat impendat.

Monachi vero ad ordines conferendos, etc. quem liberit episcopum vocare possint.

§ 20. Concedimus quoque vobis, ut si quem huiusmodi episcopum, de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo consecrationes altarium et monachorum ordinationes in saecris, ex permissione Sedis Apostolicae recipere valeatis.

§ 21. Porro cum generale terrae fuerit interdictum, in monasteriis, ecclesiis

(1) Ad hoc vide Concil. Trident., sess. 7, cap. 11.

et oratoriis et aliis quibuscumque locis competentibus, si in terra sic interdicta constiterint, clausis ianuis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis (submissa tamen voce) vobis liceat celebrare divina et ecclesiastica recipere sacramenta: dummodo causam non dederitis interdicto, nec id contingat vobis per Sedem Apostolicam specialiter interdicti, neque monasteria, Ecclesiae et oratoria eadem alias fuerint eiusdem Sedis auctoritate specialiter interdicta.

Et celebrare tempore interdicti (1).

§ 22. Illis vero, qui vestris immorantur obsequiis, aliisque omnibus Christi fidelibus propter hoc ad vos devote recurrentibus, ex permissione apostolica et indulgentia speciali, quas vobis huiusmodi privilegii auctoritate concedimus, cuncta libere ministrare possitis ecclesiastica sacramenta, et ipsorum corpora, cum decedunt, in vestris coemeteriis libere et absque dioecesanorum vel aliorum ordinariorum contradictione et aliorum quorumlibet sepelire. Sepulturam siquidem vestram liberam esse decernimus, ita quod extremae voluntati decedentium et illis qui se illic deliberaverint sepeliri, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, aut usurarii manifesti, nullus obsistat. Et si quando in terras, in quibus residetis, vel earum personas, excommunicationis et interdicti sententias contigerit promulgari, homines vestris servitiis insistentes, negotiorum quoque vestrorum gestores et procuratores, oblato et operarii, qui in locis vestris cum eorum operibus personaliter institerint, huiusmodi sententiis innoxii habeantur, nec praedictis sententiis sint ligati, ibique possint audire divina iuxta formam, quae locis ipsis et in eo casu, in quo a Sede Apostolica est concessa, nisi praefatae personae causam dederint interdicto, vel excommunicari specialiter seu interdicti per dictam Sedem contingat eosdem.

Sacramenta ministrare, mortuosque sepelire

(1) Hoc revocavit Concil. Trident., sess. 25, cap. 12.

Absolvere etiam intrantes ordinem.

§ 23. Insuper recipientibus ordinem vestrum et in eo facta professione, qui suspensionis aut interdicti vel excommunicationum sententiis, a iure vel ab homine promulgatis, generaliter et specialiter sunt ligati, absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesiae impartiri, ipsosque in fratres et monachos recipere, dummodo in eodem ordine perseverent; ac eos, qui post assumptum habitum vel professionem emissam recoluerint, se talibus in saeculo fuisse sententiis innodatos, secundum formam eandem, tu, fili pater abbas, tempore tuo, et in posterum successores tui auctoritate nostra de absolutionis beneficio providere et dispensare cum eis super irregularitatibus, quas contraxerunt vel contrahent, si talibus forsannodati sententiis, vel in locis interdicto suppositis divina praesumpserint officia celebrare, aut ordines receperunt. Ita tamen, quod si aliqui huiusmodi sententiis propter debita sunt adstricti, in quantum possunt satisfaciant, ut tenentur. Vosque abbates et priores parentibus oppressorum, cum ab eis fueritis humiliter requisiti, de poenitentis salutaribus iuxta formam a canonibus traditam providere salubriter valeatis.

Personae ordinis non tenentur publicare interdictum, etc. 1

§ 24. Sane quieti vestrae providere volentes, quod per literas Apostolicae Sedis, aut legatorum eius seu delegatorum apostolicorum seu subdelegatorum ab eis conveniri a quoquam minime valeatis, quodque nullus correctionis seu visitationis vel inquisitionis officium in monasteriis vel ecclesiis aut prioratibus, membris et locis vestris impendere, vel cognitiones causarum audire praesumat, nec subsint inquisitoribus.

Neque monachum curam suscipere

§ 25. Nullusque vestrum citationes partium et denunciationes sententiarum interdicti vel excommunicationis facere in praedictis locis, aut recipere curam monialium seu religiosarum quarumlibet personarum minime teneamini, et ad id cogi non possitis inviti per literas dictae

(1) Revocavit Concil. Trid., sess. ult., cap. 12. Bull. Rom. Vol. IV. 10

Sedis, vel legatorum eius, nisi eadem literae apostolicae de indulto huiusmodi, et ordine vestro, et de dicto monasterio S. Spiritus de Sulmona fecerint mentionem, auctoritate vobis apostolica indulgemus.

Parulian etc datur ordinis apostolica censura impotendi

§ 26. Concedentes vobis nihilominus, quod si aliqui vestri monachi seu fratres post obtentam licentiam a Sede Apostolica, vel a vobis, ad religionem aliam transeundi, infra spatium trium mensium se ad illam religionem suae saluti congruam non contulerint, et ipsius non susceperint habitum regularem, licite absque alia requisitione ordinariorum seu dioecesanorum locorum, ubi reperti fuerint, ipsos tamquam apostatas monasteriorum vestrorum, et locorum, excommunicare, incarcerare, ac alias rigori subdere vestri ordinis disciplinae possitis per vos aut alios, etiam in quocumque habitu eos contigerit inveniri; et invocare super hoc (si necesse fuerit) auxilium brachii saecularis, quod tenore concessionis huiusmodi, per eos quos super hoc requiretis, sub obtestatione divini numinis volumus exhiberi. Insuper omnes monachos vel fratres, quos a monasteriis vel locis vestris, eorum culpis exigentibus, per vos aut per vestros vicarios expelli contigerit, et qui proprio suo motu de locis vel monasteriis ipsis exiverint, ad religionem aliam absque huiusmodi licentia, vel ad saeculum aut ad laicatum, tamquam canis ad vomitum rediens, convolabunt, ab omni promotione dignitatis et administrationis ecclesiasticae seu saecularis esse decernimus alienos. Praedicandi officium, audiendi etiam confessiones ac docendi alios in quacumque facultate, potestate talibus apostatis penitus interdicta.

Habitus omnium saecularis prohibetur

§ 27. Inhibentes expressius, ne aliqua persona cuiuscumque status, conditionis vel religionis existat, habitum vestrum aut consimilem (nisi de monasteriis et locis vestris fuerint) deferre praesumant. Contra facientes per dioecesanos locorum.

cum a vobis super hoc fuerint requisiti, deponere habitum huiusmodi per censuram ecclesiasticam, cumlibet appellationis obice non obstante, arcus compellantur. Quod si iidem dioecesani vel ordinarii id efficere malitiose forte neglexerint, postquam a vobis vel nunciis vestris super hoc requisiti fuerint, in suspensionis laqueum incidant ipso facto.

Ordinem pro-
ficientes quomo-
do de incertis
debeant satis-
facere.

§ 28. Adiciamus etiam, quod si aliquis in aliquo monasteriorum vel locorum vestrorum professus, ante ingressum suum in religionem, aliquibus personis, universitatibus vel collegiis, de quibus quorumque nominibus memoria penitus non habetur, in aliqua quantitate pecuniae, vel ad restitutionem aliquarum rerum esset obnoxius, illam et rerum aestimationem ab eo licite recipere, et in locis vestris, in quibus expedire videbitur, in usus utiles convertere valeatis, et huiusmodi satisfactionem impendens, a praestatione satisfactionis alterius remaneat absolutus.

Umnimoda ec-
clesiarum ordi-
nis libertas.

§ 29. Nullisque religiosi vel saecularibus, cuiuscumque status vel conditionis existant, liceat aliquorum corpora defunctorum, vobis inuitis (quod prohibemus), penitus in vestris sepelire coemeteriis, nec in monasteriis, ecclesiis, prioratibus et aliis locis vestris missarum solennia vel mortuorum officia celebrare.

Personae ordi-
nalis eius prae-
latis constan-
tur.

§ 30. Nullisque ex vestris monachis fratribus et conversis licitum sit cuiquam, absque praelatorum suorum licentia, nisi praelatis ipsis sua confiteri peccata.

De oblatio vel
legatis nihil a-
liis solvant.

§ 31. Concedimus quoque vobis, ut de iis, quae in ornamentis, vel pro eis, aut libris, fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo, sive aliis ad perpetuum cultum divinum, seu pro pitantiis aut victu ad sustentationem vestram, vel indumentis et calceamentis vestris, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliqua monasteria, ecclesiae, prioratus, membra, aliaque loca vestri ordinis obli-

gata forsitan viderentur, aut de iis, quae pro domibus, praediis, hortis, aliisque locis emendis vobis legantur, de oblationibus quoque et obventionibus etiam, quas occasione funerum, et aliis, quae iure institutionis seu successionis, aut legati vel relicti, aut fidei commissi ad vos, et ecclesias, et loca vestra, pietatis intuitu devenire contigerit, nulli teneamini iustitiam seu portionem canonicam exhibere: et ad hoc vos decernimus aliquatenus non teneri.

Exemptio a iurisdictione ordinariarum (1).

§ 32. Caeterum cum felicis recordationis Innocentius Papa quartus praedecessor noster olim duxerit statuendum, ut exempti quantacumque gaudeant libertate; nihilominus tamen ratione delicti seu contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possint coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nos vobis, ut occasione constitutionis huiusmodi nullum libertatibus et immunitatibus seu indulgentiis vel privilegiis, vobis et monasteriis et locis vestris per nos (ut praemittitur) apostolica auctoritate concessis, praedictum generetur, auctoritate vobis praesentium indulgemus.

Prædicandi facultas (2).

§ 33. Propterea proponendi populo verbum Dei, et dandi omnibus vere poenitentibus et confessis, qui huiusmodi praedicationi interesse voluerint, quadraginta dierum indulgentiam de iniunctis eis poenitentis.

Confessiones que audiendi.

§ 34. Audiendi quoque confessiones, et iniungendi poenitentias, et imponendi absolutionem debitam pro confessis; conferendi etiam ecclesiastica sacramenta, tam hominibus et vassallis vestris, quam caeteris christifidelibus.

Campanas pulsandi.

§ 35. Necnon habendi et pulsandi campanas die noctuq. ad horas canonicas, et quandocumque de vestra processerit voluntate, absque cuiusque contradictionis obiectu.

(1) Vide Conc. Trid., sess. 24, c. 11 et 14.
(2) Item, sess. 24, cap. 4.

Dispensandi eum intransibus ordinem.

§ 36. Dispensandi etiam cum fratribus seu monachis ad vestra monasteria et loca convolantibus, et ibidem degentibus, super irregularitatibus quibuscumque, etiam si prius eas fortasse contracterint, quam praedicta loca et monasteria intravissent, dummodo ex homicidii vel mutilationis causa, irregularitates ipsae minime sint contractae. Absolvendi etiam fratres et monachos memoratos ab excommunicatione quacumque, etiam si eius absolutio tantum sit Sedi Apostolicae reservata, plenam et liberam vobis, filii abbates, auctoritate apostolica concedimus potestatem.

Oblationes recipiendi, etiam si sint bona feudalia.

§ 37. Indulgemus etiam vobis, ut bona feudalia vel alia quaelibet vobis oblata libere recipere valeatis ac licite retinere, nulla constitutione seu consuetudine contraria obsistente; aut etiam si loci dioecesanus bona ipsa pro decimis non solutis, aut praestationibus aliis sibi aut Ecclesiae suae asserat obligata.

Et praecipuum monasterium ad libitum mutandi.

§ 38. Et quia mutatio temporum facti mutationem forte requireret, licitum sit vobis aliquod aliud de monasteriis vestris, praesentibus aut futuris, caput aliorum monasteriorum et membrorum vestrorum (si expediens fuerit) ordinare.

Irritatio omnium quae contra praemissa attentata fuerint.

§ 39. Nos enim ex nunc decernimus irritum et inane quicquid contra tenorem concessionum, constitutionum, indulgentiarum et inhibitionum huiusmodi, et capitulorum omnium et etiam singulorum, quae superius sunt expressa, per quoscumque attentatum est, vel in posterum contigerit attentari; et interdicti, suspensionum et excommunicationum sententias, si quas contra praemissa, vel aliquod praemissorum, in vos vel in vestrum aliquem, sive aliquos, aut loca vestra, seu benefactores vestros aut executores vel haeredes, a quocumque cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, aut

honoris vel status existat, in posterum contigerit promulgari, volumus eo ipso penitus non tenere.

Annua reo-
gnitio debita
Sedi Apost.

§ 40. In signum vero perceptae libertatis vestrae, et subiectionis solius Romanae Ecclesiae per nos vobis concessae, ut superius praemittitur, unam unciam auri, solvendam annis singulis in festo Nativitatis Domini, tam pro capite, quam pro membris vestris, nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus persolvatis (1).

Nulli ergo omnino hominum etc.

Dat. Aquilae v kalendas octobris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 27 septembris 1294, pont. anno 1.

BONIFACIUS VIII

PAPA CXCIH

Anno Domini MCCXCIV.

Die 14 decembris anni 1294 electus est Neapoli in Summum Pontificem Benedictus Caietanus, Anagninus patria, patre vero Luitfredo, illustri Caietano stemmate ortus, qui fuerat antea presbyter cardinalis Ss. Silvestri et Martini tituli Equitii. In Pontificem electus, Bonifacius VIII voluit appellari: consecratus vero est et coronatus Romae mense ianuario anni sequentis. Sedit in pontificatu annos viii, mens. ix, dies xviii (2), imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente vero Rodulpho, mox Alberto regibus Romanorum. Obiit Romae die 11 octobris anno 1303, et sepultus est in basilica Sancti Petri. Vacavit sedes dies xi.

(1) Forsan persolvatis. (2) Ab electionis die computandos.